Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 149 | Łódź, Piątek, 28 czerwca 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״ז סיון תרצ״ה | № 149

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

מיניסטער אידען קאנפערירט מיט לאוואל׳ן

פאריז, 27 (ספ. טעל.)

מינ. אידען איז היינט פריה אנגעקומען קיין פאריז און עס האבען זיך גלייך אנגעהויבען זיינע געשפרעכען מיט׳ן פרעמיער לאוואל.

די פראנצויזישע פרעסע ווידמעט א סך אויפ־מערקזאמקייט די פראנצויזיש - ענגלישע אונטער־האנדלונגען, וועלכע זענען אריין אין זייער צוויי־טער פאזע אין שייכות מיט׳ן אנקומען פון מיניסטער אידען קיין פאריז.

„עקא דע פארי" בעטאנט, אז דער ענגלישער ענטפער אויף די אנגריפען פון דער פראנצויזישער רעגירונג, איז אויסגעפאלען א נישט־בעפרידיגענדער מינ. אידען וועט מארגען געבען גענויע ערקלערונגען די מיטגלידער פון דער פראנצויזישער רעגירונג. די ציטונג שטעלט פעסט, אז דער פרעמיער און דער אויסערן־מיניסטער האבען נישט געענדערט זייער שטעלונג. אין דער פראגע פון ענגליש־דייטשען פלאט אפמאך.

„פטי פאריזיען" בעמערקט, אז די גרעסטע שווע־ריגקייטען קענען ארויסגערופען ווערען בעת די נייע אונטערהאנדלונגען צווישען לאוואל׳ן מיט אידענ׳ען ביים בעריהרען דעם אפמאך וועגען לופט־פאקט.

פאריז, 27 (ספ. טעל.)

לויט אינפארמאציעס, וואס שטאמען פון פאלי־טישע קרייזען, האט מען וועגען 2־שעה׳דיגען גע־שפרעך צווישען לאוואל׳ן מיט אידענ׳ען נישט גע־קענט צונויפשטעלען קיין בילד וועגען פערלויף פון דער קאנפערענץ. עס איז נאר בעוואוסט, אז אידען האט דערצעהלט דעם פראנצויזישען פרעמיער וועגען פערלויף פון זיינע געשפרעכען מיט מוסאליני׳ן.

דער פרינציפיעלער צוועק פון אידענ׳ס וויזיט אין פאריז, איז געוועזען צו געבען לאוואל׳ן דעם ענטפער פון דער ענגלישער רעגירונג אויף די פראגען, וואס עס האט אין זיין צייט געשטעלט דער פראנצויזישער פרעמיער בנוגע די מעטאדען, וועלכע דארפען אנ־געוועגדעט ווערען, כדי צו רעאליזירען דעם פראנ־צויזיש - ענגלישען פראגראם, וואס איז בעשטימט געווארען דעם 3. פעברואר נאכ׳ן שליסען דעם ענג־ליש־דייטשען פלאט־אפמאך, וועלכער האט בעריהרט די בעשטימטע פראצעדור פון ביידע מלוכות.

די היינטיגע קאנפערענץ איז געוועזען נאך נישט קיין דעצידירענדע.

מיניסטער אידען צוריק אין דער היים

לאנדאן, 27 (ספ. טעל.)

מיניסטער אידען איז היינט אווענד צוריקגעקו־מען קיין לאנדאן. די געשפרעכען, וועלכע איך האב געפיהרט — האט ערקלערט דער מלוכה־מאן — זענען בעפרידיגענדע, הגם איבער די בעריהרטע טע־מען דארף מען נאך דיסקוטירען. אויף דער פראגע, ווען ער האט בדעה זיך אומצוקעהרען קיין פאריז האט ער ערקלערט, אז ער ווייסט נישט

—=—

וואהלען צום ציונ. קאנגרעס אין ארץ־ישראל

וועט פארקומען דעם 24 יולי

ירושלים, 27 (יט״א טעלעגראפיש)

די וואהלען צום ציוניסטישען קאנגרעס אין ארץ־ישראל, זענען בעשטימט געווארען אויפ׳ן 24־טען יולי. אין אלגעמיין וועלען פון ארץ־ישראל פארען צום קאנגרעס 89 דעלעגאטען.

4 טויזענד עולים געקומען קיין א״י אין חודש מאי

ירושלים, 27 (יט״א טעלעגראפיש)

לויט דעם בעריכט פון דער ארץ־ישראל־פרעסע, זענען אין חודש מאי געקומען קיין ארץ־ישראל 4 טויזענד עולים. דערונטער 351 קאפיטאליסטען.

דער סאוויעטישער סטראטא־ספערע־פליה

ריגא, 27 (ספ. טעל.)

פון מאסקווא גיט מען איבער פאלגענדעס וועגען סאוויעטישען סטראטאספערע־פליה:

דער סטראטאספערע - באלאן 1־ביס, אנגע פיהרט דורכ׳ן אוויאטאר גיללע איז ארויסגעפלויגען נעכטען 5 מיט 25 א זייגער אינדערפריה. א חוץ דעם פליהער זענען אין דער גאנדאלע געזעסען דער סטראטאספערע־פארשער פראפ. ווערינא און דער אבסערוואטאר פרילוצקי. דער גאנדאל האט זיך אויפגעהויבען אויף א הויך פון 16000 מעטער און זיך געהאלטען אין לופט 2 און א האלבע שעה.

ס׳דארף בעמערקט ווערען, אז פראפ. פיקאר האט בעת זיין סטראטאספערע פליה געמאכט 45 אבסערוואציעס, די אמעריקאנישע 48.

דער סאוויעטישער באלאן האט זיך אראפ געלאזט אין דער געגענד פון טולע אהן שום שא דענס. אויפן ארט פון לאנדען איז תיכף ארויסגע פלוינען דער שעף פון סאוויעטישען פליה וועזען אלקניס. די פליהער האבען באלד נאכן לאנדען ארויסגעשיקט רעפארטען סטאלינען, מאלאטאוו׳ן און וואראשילאוו׳ן.

פאבריקאציע פון מאדערנע קריגס־מכשירים

איז דער וועג פון דער איצטיגער פראנצויזישער פאליטיק

פאריז, 27 (ספ. טעל.)

נעכטען האבען אפגעהאלטען בעראטונגען 17 פארלאמענט - קאמיסיעס. אין די קולוארען האט מען צוגעשריבען א בעזונדערע בעדייטונג דער בערא־טונג פון דער פינאנץ־קאמיסיע, וועלכע האט זיך בע־שעפטיגט מיט דער פראגע וועגען נייע קרעדיטען אויף שויץ פאר דער מלוכה. בעת דער דאזיגער זי־צונג האט דער קריגס־מיניסטער פאברי געגעבען גע־נויע ערקלערונגען וועגען דער טעטיגקייט פון דער דייטשער קריגס־אינדוסטריע.

ווי דער פארלאמענטארישער קארעספאנדענט פון דער האוואס־אגענטור גיט איבער, האט דער מי־ניסטער פאברי אנגעוויזען, אז די קריגס־קרעדיטען פאר דער פראנצויזישער ארמעע איז נויטווענדיג צו־ליב שויץ פאר דער מלוכה. דער מיניסטער האט פער־זיכערט דער קאמיסיע, אז די קרעדיטען וועט פער־ברויכט ווערען אויפ׳ן בעסטען אופן אויף אויסצו־שולען די ארמעע און צו פאבריצירען מאדערנע קריגס־מכשירים.

די קרעדיטען זענען בעשטעטיגט.

לויט מיטטיילונגען פון געוויסע ציטונגען האט מיניסטער פאברי אנגעוויזען, אז אין דער מעטרא־פאליע זענען נויטיג 400.000 זעלנער. אזוי, אז ס׳איז נויטיג צו פערגרעסערן די צאהל פראפעסיאנעלע זעל־נער פון 120 אויף 130 טויזענד זעלנער. עס זענען נויטיג 297 מיליאן פראנק אויף צו פערפעסטיגען די עפעקטיוועו, 506 מיליאן אויף קריגס־מכשירים און 600 מיליאן אויף צוגאב־אויסגאבן פאר קריגס־צוועקן

פארן שליסען די פארלאמענט - סעסיע וועט די רעגירונג נאך פערלאנגען קרעדיטען פארן פלאט א סומע פון 600 מיליאן פראנק און 1800 מיליאן פארן פליה־וועזען.

פאריז, 27 (ספ. טעל.)

זינט דעם סוף פון דער וועלט־מלחמה האט, לויט דער נעכטיגער רעדע פון קריגים־מיניסטער, פראנק־רייך אויסגעגעבען אויף שויץ פאר דער מלוכה, 87 מיליארד פראנק, דערפון 77 מיליארד אויף אויסצו־האלטען די ארמעע און 10 מיליארד אויף אנדערע אויסגאבען.

א סוף צו די אמעריקאנישע מיליארדערן

מאכט פרעזידענט רוזוועלט׳ס נייער שטייער־געזעץ

וואשינגטאן, 27 (ספ. טעל.)

פרעזידענט רוזוועלט האט שוין צוגעגרייט דעם פראיעקט פון ירושה־שטייער. וואס זיין פערווירק־ליכונג וועט א סוף מאכען צו די גרויסע מיליאניגע געלד־אוצרות.

די גרעניץ פון ירושה־פערמעגען וועט זיין 10 מיליאן דאלאר. דאס פערמעגען, וואס וועט זיין הע־כער פון 10 מיליאן דאלאר, וועט לויט׳ן נייעם שטייער־געזעץ, איבערגעהן צו דער מלוכה.

אזוי ארום ווערען אונטערגעשוואנקט די אמע־ריקאנישע מיליארדערן.

פרעז. רוזוועלט׳ס נייער פראיעקט בעווייזט, אז דער אמעריקאנישער פרעזידענט האט מורא פאר דער פראפאגאנדע פון זיין פאליטישען קאנקורענט, דעם סענאטאר לאג, וועלכער ווערט וואס אמאל מעהר פא־פולערער צוליב זיין לאזונג פונאנדערצוטיילען די גרויסע פערמעגנס.

רוזוועלט׳ס נייע שטייער - פראיעקט בעגעגענען זיך אין פארלאמענט מיט א העפטיגער אפאזיציע.

ראמען ראלאן און אנדרע זשיד

זעבען געווען אין קאטאוויץ און אין ווארשא

ווארשא, 27 (טעלעפאניש)

פאהרענדיג קיין מאסקווא, האט נעכטען גע־ווײלט עטליכע שעה אין ווארשא דער בעריהמטער פראנצויזישער שרייבער ראמען ראלאן. קיין רא־טענפערבאנד איז אויך געפאהרען דער בעוואוס־טער פראנצויזישער שריפטשטעלער אנדרע זשיד.

פאר׳ן דורכפאהרען דורך ווארשא זענען ביידע פראנצויזישע שרייבער געווען, ווי עס שרייבט די „מארגען צייטונג", אין קאטאוויץ, וואו זיי הא־בען דורכגעפיהרט אנ׳אנקעטע אין אינדוסטריעלען געביט פון פוילישען אויבערשלעזיען. ראלאן און זשיד זענען די דעלעגאטען פון דער „ליגע צו פערטיידיגען די רעכט פון מענש און בירגער". זייער בעזוך אין קאטאוויץ ווערט געהאלטען בסוד.

געזעצליכע נייטראליטעט פון אמעריקא

רעזאלוציעס נישט צו געבען קיין הלוואות פאר קריגס־פיהרענדע מלוכות און נישט צו ליפערן קיין אמוניציע

וואשינגטאן, 27 (ספ. טעל.)

די קאמיסיע פאר אויסערן־ענינים ביים אמע־ריקאנישען סענאט האט אנגענומען צוויי רע־זאלוציעס, וועלכע האבען דעם ציל צו האלטען די אמעריקאנישע בירגער ווייט פון א מלחמה אין ער צו געבפט.

די ערשטע פון דער רעזאלוציע בעפולמעכטיגט דעם פרעזידענט אפצוזאגען ארויסצוגעבען אויס־לענדישע פעסער פאר אמעריקאנישע בירגער, וועל־כע פאהרען ארויס אין לענדער, וואס זענען ארום געכאפט מיט מלחמה.

די צווייטע רעזאלוציע פערוועהרט צו געבען פריוואטע און געזעלשאפטליכע הלוואות פאר צדדים, וואס זענען אריינגעצויגען אין קריג, אין וועל־כען די פעראייניגטע שטאטען בעטייליגען [illegible] נישט.

א דריטע רעזאלוציע, וואס רופט נישט צו־צושטעלען קיין אמוניציע פאר קריגס־פיהרענדע מלוכות, וועט ארומגערדט ווערן אין 2 וואכן ארום.

שרעקליכער שטורעם איבער דאנציג

גרויסע מאטעריעלע שאדענס און מענשליכע קרבנות

דאנציג, 27 (ספ. טעל.)

דער שטורם, וואס האט זיך דורכגעטראגען איבער דאנציג, האט גורם געווען גרויסע שאדענס. שטראמען וואסער, וואס פליסען פון די ארומיגע בערגלעך האבען פערגאסען די גאסען און גאר־טענס און פערפלייצט די קעלערס.

דונערס האבען איבערגעריסען די עלעקטרישע אינסטאלאציע פון 3 ליניעס, מאכענדיג אונמעגליך די ארבייט אין א רייה פאבריקען. פון דונערס זענען דערהרגעט געווארען עטליכע מענשען. פון א דונער, וואס איז אריין אין א טייך, זענען פער־טיליגט געווארען טויזענדער יונגע פיש, וואס זע־נען דארט געהאדעוועט געווארען.

בעתן נאכמיטאגדיגען שטורעם איז אריין א דונער אין א טאנקס־פירמע און דערביי איז געקו־מען צו אנ׳אויפרייס פון 209,000 ליטער שפריט.

11־יעהריג דארפיש יונגעל מאכט א לופט־רייזע איבער פוילען

ווארשא, 27 (טעלעפאניש)

אין ווארשא האט ארויסגערופען א סענסאציע דער פליה ראיד פון 11 יעהריגען איוואש הנאטא וויטש פון דארף וואלאשטשיונא, טארנאפאלער וואָ יעוואדשאפט, דער קליינער פליהער איז היינט גע־קומען אויף אנ׳אעראפלאן פון לעמבערג קיין ווארשא. כאראקטעריסטיש, אז דער קליינער איגנאש הנאטאוויטש האט קיינמאל נאך נישט געזעהן קיין באהן, קיין אויטא און עראפלאנען האט ער גע־זעהן, ווען זיי זענען דורכגעפלויגען זיין וואוין דארף, פונגדעסטוועגען האט ער זיך אויסגעצייכענט אין א פליה קאנקורס און איצט מאכט ער דורך א פליה רייזע אויף אנ׳אעראפלאן איבער פוילען. אין זיין רייזע בעגלייט איהם זיין לעהרערין פרוי זשעשאלקאווא. די עלטערן האבען איהם מיטגעגע בען 50 גראשען אויף... הוצאות הדרך.

יודישער מעמאריאל צו דער גריכישער רעגירונג

וועגען פערלייכטערן א״י־עליה

סאלאניקי (יט״א). די יודישע קהלה האט איבערגעגעבען א מעמאריאל דער רעגירונג מיט דער ביטע אייננצופיהרען פערלייכטערונגען פאר דער יודי־שער עמיגראציע קיין א״י. דערונטער באהן הנחות א.ד.גל. צוליב דער גינסטיגער שטעלונג פון דער טסאלדארים רעגירונג לגבי דער יודישער בעפעלקע־רונג ווערט ערווארט א פאזיטיווע ערלעדיגונג פון מע מאריאל.

געבעלס׳עס מענשן קומען קיין אטען שטודירען... ארכעאלאגיע

אטען, (יט״א). קיין אטען זענען געקומען כלו־מרשט מיטן צוועק „דורכצופיהרען ארכעאלאגישע שטודיעס" 12 נאציאנאל סאציאליסטישע זשורנאליס־טען פון דייטשלאנד בראש מיט א בעאמטען פון גייבס פראפאגאנדע מיניסטעריום.

א פראנצויזישער וויזיט אין רומעניען

בוקארעשט, 27 (ספ. טעל.)

אין קאנסטאנ׳מער פארק איז אנגעקומען מיט וויזיט די פראנצויזישע קאנטראפעדא שיף „ווער דון". אויף וועלכער עס געפינט זיך דער אדמיראל דיוועוערט. די אפיצירען פון דער פראנצויזישער קריגס שיף זענען אויפגענומען געווארען דורכן רומענישען קעניג קאראל דער צווייטער.

PARK **HELENÓW** TEL. 209-32.

שויז מארגעז, שבת, דעם 29=טען יוני, 9 אוונט

רעוועלאציאנס=אויפטריט פון די ליבלינגען פון גאנץ פוילען

אלא ליר'ת, זמרה זעריגפעלד,

פארק **העלענאוו** טעל. 209=32.

יהודית בערג, וולאדיסלאוו גאדיק און מ. קיפניס

אין שלאגער=פראגראם פול מיט רייץ, הומאר, סענטימענט און טאנץ.

אמנפריטס-בילעטען צום פרייז פון 1.09 זל., וויק-פלעצער 2.20 זל: און פאר קינדער 54 גר. צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע, אין דער פערקישער צוקערניע, פיעטריקאווער 12 און אין קאסע פון פארק „העלענאוו".

דער פראינטריט איז גילטיג פון 3 נאכמ., ווייל פון 5 נאכמ. שפילט דער סימפאנישער ארקעסטער אונטער לייטונג פון ס. פיעטרושקא.

העלענאוו אגודה לזמרה ולספרות עברית „הזמיר". **העלענאוו**

דינסטאג, דעם 2=טען ליפיעץ 1935, 9 א זייגער אווענד

ארא טאריום פון היידן

די 4 צייטן פון יאהר

דיר. פראפ. זאקס — ביים קלאוויר פרוי פיעטרושקא

סאליסטן: דארא סקורי, אדאם דאבאש, ז. לעוויטין כאר און ארקעסטער פון „הזמיר" לאדזער פילהארמאנישער ארקעסטער

אריינגאנג 1,09 זל. געזעלשאפטען בעקומען הנחה-בילעטען צו 54 גר. ביז מאנטאג דעם 1 ליפיעץ אין סעקרעטאריאט פון „הזמיר" אל. קאשטשושקי 21 פון 8 ביז 10 אווענד

צ. ק. פון „פועלי אגודת ישראל" אין פוילען.

זונטאג, פ' חו"ב, דעם 7-טען יולי, 3 זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין לאדז אין זאל פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי" צעגעלניאנע 27

די פייערליכע ערעפנונג פון דער דריטער לאנד=קאנפערענץ פון פא"י אין פוילען פערבונדען מיט א

ארץ-ישראל=אקאדעמיע

זאל „ראזמאיטאשטשי" צעגעלניאנא 27

פראגראם: 1) עפענונג: ל. פראם, 2) כאר: פא"י-הימן, 3) בעגריסונגען, 4) רעפערעטען: אדוואקאט ד"ר יצחק ברויער פראנקפורט, הרב מ. ח. לוי (פרעשאוו) פרעזידענט פון אגודת ישראל אין פוילען, הר"ר י. מ. לעווין ווארשא, פ. לאנדענבערג און הרב א. מייערזאן. באלקאן פאר פרויען. בילעטען פון 54 גראשען אן שוין צו בעקומען אין: פא"י פילסודסקי 66, „רענאמא" פיעטריקאווער 7, דישקין, 11-טען ליסטאפאד 20, און אין טאג פון דער פייערונג פון 11 פריה ביי דער קאסע פון זאל.

אכטונג, צוקער=ליידענדע!

אלע ארט נאהרונגס = מיטלען פאר צוקער = ליידענדע פון דער בעוואוסטער און פון דאקטוירים אנערקענטער פירמע

LEBROSE

WARSZAWA

איז צו בעקומען אויסשליסליך נאר אין

Café „CAPRICE", Łódź

PIOTRKOWSKA 29, telefon 140=06.

מיין פריינד

אברהם קרישטאל

צו זיין חתונה מיט פרל.

יאדושא שאפיר

די הארציגסטע וואונשען

מ. רייך.

א הארציגען מזל=טוב ווינשן מיר אונזער ליבע פריינדין, פערוואלטונגס=מיטגלידערין און סאליסטין

פרל. ס. קראפיוויניק

צו דער חתונה מיט אונזער איבערגעגעבענעם מיטגליד

ס. יאכימעק

די פערוואלטונג פון לאדזער יודישען מוזיק-פעראיין „שיר".

אונזערע ליבע פריינד, דער געעהרטער

פאמיליע קופפער

צו זייער זילבערנער חתונה

ווינשען מיר פיל גליק און צו דערלעבען צו פייערן די גאלדענע חתונה.

פאמיליע קרוקאווסקי.

שפארט געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210=58

וועלכע איז די איינציגע ביליגע און רעיעלע קוועלע פון גוטען קידוש=וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהד

KĄPIELE CENTRALNE

38 ZACHODNIA 38, tel. 138=51

עמפפעהלען פון 1=טען יולי אן

טושעז צו 50 גר.

די טושען וועלען טעטיג זיין פון 8 פריה ביז 8 אווענד

די עלעגאנטע וועלט!

די לעצטע מארעלען

שיך

עמפפעהלט

SALON OBUWIA

A. OGÓREK

Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.

בעמערקונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער=שיך אין א גרויסען אויסוואהל.

נאר פאר מענער!

דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז. ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען.

B. FAJWLEWICZ אלעע 1. מאי 2, פראנט, 1. שטאק

רעקלאמע פרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!

לעזט! לעזט!

№ 10 שויז דערשינען № 10

Przegląd Palestyński

אכטונג עלטערן!!!

דער בעוואוסטער לאנגיעריגער שול=אינהאבער

א. פאסטערנאק

מאכט בעקאנט, אז צום נייעם שול-יאהר 1935/36 ווערען אנגענומען שילער אין דעם 7 קלאסיגען לעהרפאנשטאלט אין נייעם שול=לאקאל

שרודמיעסקא 19 עק וואלטשאנסקא פראנט 1. שטאק

איינשרייבונגען צום נייעם שול-יאהר 1935-36 נעמט אן די צענטראלע קאנצעלאריע טעגליך פון 12 ביז 2 און פון 5 ביז 8

שרודמיעסקא 19, עק וואלטשאנסקא.

בעמערקונג: דער גן-ילדים וועט זיך געפינען אונטער דער אויפזיכט פון א גוטע ערציהער און א רעזמיערעטע פראבליסטין. א ספעציעלער אכט ווערט געלעגט אויף דער ערציהונג פון די קינדער.

די לייטונג.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!

אריגינעלע ריטוויינען ווי אויך אונגאר=וויינען

אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון איגה.: ישראל שיקיער

ע. שיקיער

לאדז, פולנאצנא 1 טעל. 107-84.

פענסיאנאט „ווינגאטט"

קארזמנא, לובעלסקא № 15

טעל. נומ' 13.

ערשטקלאסיג, עלעגאנט מיט'ן בעסטען קאמפארט. שטרענג כשר! די מאדערנסטע בעקוועהמליכקייטען!

Stolarnia

Mechaniczna

ul. ZGIERSKA 20

נעהמט אן ארבייטען אויף טישלער-מאשינען ווי: בוי און מעבעל=פרעציזירס.

צוגענגליכע פרייזען.

מיט אכטונג

W. Kobrzycki i A. Grzegorski

צו דער פערלאבונג פון אונזער חשובן פערוואלטונגס-מיטגליד ה'

משה יצחק זיסער (לאדז)

מיט פרל. **צפורה פייטלאוויטש** (פאביאניץ)

ווינשען מיר א הארציגען מזל = טוב און א גליקליכע צוקונפט.

חברה „כנסת בחורים" לאדז, פעפער-גאס 17

א הארציגע גראטולאציע אונזער ח' פרעזעס

ח' **אהרן גראסמאן** און פרוי צו דער בר=מצוה פון זייער זוהן

יהושע

ניסן מעלער, יהושע גליצענשטיין, שמעון ווייסקאפ, משה עקשטיין, חיים דושעהינסקי, שמחה ווענגלינסקי

אויערן, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81

נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוויצ-אפעראציע א. ז. וו., ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9-2 און פון 4-8 אווענט

Dr. med.

Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 11 פריה ביז 2 מיטאג און 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 מיטאג

אלע ארט אנאליזען.

פאר אנבעמיטעלטע לעמעניצט-פרייזן פאר פרויען א ספעציעלער ווארט-זאל.

פאר גאלד,

בריליאנטען

ביזשוטעריע

און לאמבארד- קוויטונגען צאהלט די העכסטע פרייזען

אליזאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

Dr. med.

Leon Familier

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

שערפיעז 37 (בענעדיקטא) 6.

נעמט אן פון 5—7 נאכמ.

שטאַרקע ערד־ציטערניש אין דייטשלאַנד

בערלין, 27 (ספּ. טעל.)

אין באַדען, ווירטענבערג און בייערן איז היינט געווען אַ שטאַרקע ערד־ציטערניש, וועלכע האָט געדויערט 10 סעקונדען. די ערד־ציטערניש האָט מען אויך געפיהלט אין קאַרלסרוהע. דער אונטערערדישער שטויס איז געווען אַזאַ שטאַרקער, אַז אויף די גאַסען האָבען די דורכגעהער בעקומען דעם איינדרוק, אַז די ערד האָט זיך געשפּאָלטען, אין די הייזער איז דאָס מעבעל צוואָרפען און צושמעטערט געוואָרען.

די הויך פון די שאָדעס איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען.

אין געאָדעטישען אינסטיטוט זענען די אַפּאַראַטען צושעדיגט געוואָרען. אין באַלינגען איז די ערד־ציטערניש געווען אַזאַ שטאַרקע אַז די איינוואוינער האָבען אין פּאַניק גענומען אַנטלויפען פון די הייזער אויף די גאַסען אַרויף, וועגען די מאַטעריעלע שאָדענס און וועגען די קרבנות אין מענשען דערמאָנען גאָרנישט די ביזאיצטיגע בעריכטען.

דער אונטערערדישער שטויס האָט אַרומגעכאַפּט אַניאונגעהויער לאַנגע שטרעקע אַזוי, אַז די ערד־ציטערניש האָט זיך געפיהלט אויך אין דער שווייץ פון וואַנען עס קומען אויך אָן ידיעות וועגען שטאַרקע אונטערערדישע שטויסען.

לויט ידיעות פון דער סייסמאָגראַפישער סטאַציע אין מינכען, איז די היינטיגע ערד־ציטערניש געווען אַ שטאַרקערע ווי אין יאָהר 1911.

פון דרום־בייערן מעלדעט מען וועגען ווייטערדיגע אונטערערדישע שטויסען.

פּראָטעסט פון תּל־אביב'ער א"י־רומענישער האַנדעלס־קאַמער ביים רומענישען קעניג

בוקאַרעשט, (יט"א) קעניג קאַראָל האָט אויפגענומען אויף אַן אַודיענץ דעם פּרעזעס פון דער א"י־רומענישער האַנדעלס־קאַמער אין תּל־אביב, משה שלוש, אויסדריקענדיג זיין ענטוזיאַזם פאַר דעם יודישען אויפבוי ווערק אין א"י, דער קעניג האָט ביי דער געלעגענהייט אויך געגעבען פערזיכערונגען וועגען דער צוקונפט פון יודען אין רומעניען.

טראָפּישע היצען אין גאַנץ פּוילען

די טעמפּעראַטור איז נעכטען געשטיגען ביז 46 גראַד

וואַרשאַ, 27 (טעלעפאָניש)

די טראָפּישע היצען, וואָס הערשען די לעצטע צוויי טעג אין פּוילען, האָט אויך היינט אָנגעהאַלטען. פון אַלע טיילען לאַנד בעקומט מען ידיעות וועגען דעם שטייגען פון דער טעמפּעראַטור.

אין שאָטען איז היינט פריה געווען אין וואַרשאַ 35 גראַד היץ. מיט יעדער שעה איז די טעמפּעראַטור געשטיגען. דאָס וואַסער אין דער ווייסעל איז 12 בייטאָג געווען הייס 27 גראַד.

8 פריה איז אין לובלין און קראָקא געווען 27 גראַד. אין שאָטען, אין וואַרשאַ 28 גראַד, די היץ אין די שפּעטערדיגע שעה'ן האָט זיך פערשטאַרקט און נאָך האַלבען טאָג דערגרייכט 46 גראַד.

עס זענען פערצייכענט געוואָרען פיל אומגליקספאַלען בעת'ן באָדען זיך.

* * *

בעלגראַד, 27 (ספּ. טעל.)

אין יוגאָסלאַוויען זענען די היצען מוראדיגע די טעמפּעראַטור ביים אַדריאַטישען ים־ברעג דערגרייכט 50 גראַד.

* * *

טאַלין, 27 (ספּ. טעל.)

אין טאַלין הערשען גרויסע היצען, וואָס גרייכען ביז 45 גראַד. 300 מענשען האָבען היינט געליטען פון זון־שטאָך.

טראַנספּאָרטען קיין ארץ־ישראל ערלעדיגט צמשנעלסטע דירעקט

Przedborski, Kolner i S-ka Łódź, Sienkiewicza 6

tel. 247-75

מיר ערטיילען אומזיסט אַלערליי אינפאָרמאַציעס.

שווערע אויפשטאַנדען אין איראַק

עס איז שווער צו דעראָבערן די זעלבסטשטענדיגקייט, אָבער נאָך שווערער איז זי אויפצוהאַלטען און פערפעסטיגען. דאָס יונגע איראַק האָט אין 1932 געפייערט די דערגרייכונג פון דער אומאָפּהענגיגקייט אָבער איהרע פונדאַמענטען זענען שוואַך און נישט דויערהאַפט. איראַק ליידט אויף צוויי אינערליכע קראַנקהייטען: די שבטים־אָרדנונג אונטער וועמענס הערשאַפט עס געפינט זיך דער גרעסטער טייל פון דער בעפעלקערונג און די אינערליכע קאַמפען אין איסלאַם צווישען די סעקטען סוניטען און שעאיטען.

די שבטים־אָרדנונג רייסט אונטער די יסודות פון דער אָרגאַניזירטער מלוכה, וואָס איהר עקזיסטענץ שטיצט זיך אויף שטייערן, שטענדיגע אַרמעע און דער פעסט־בעוועגנער שטעטישער בעפעלקערונג. די שבטים זענען בעהערשט פון שנאה און פעראַכטונג צו דער אָרגאַניזירטער מלוכה, זיי האַלטען זיך פאַר דעם הויפּט־כח פון אַראַבישען פאָלק, זיי פאָדערן אונטערשטיצונג מצד דער מלוכה, און גלייכצייטיג ווילען זיי נישט צאָהלען קיין שטייערן. די דאָזיגע שבטים האָבען געשפּילט אַ דעציזירענדע ראָלע אין 1920 — אין בונט געגען ענגלאַנד, וואָס ווערט בעטראַכט אַלס בעפרייאונגס־קאַמף פון נייעם איראַק. די ענטוזיאַסטישע יוגענד פון איראַק איז יעדעס יאָהר דעם 20 יוני עולה־רגל קיין רעמיטא — וואָס איז געווען דער הויפּט־צענטער געגען ענגלאַנד און גלייכצייטיג דער איצטיגער צענטער פון בונט געגען דער רעגירונג אין באַגדאַד.

אָבער די שבטים־הערשאַפט איז פערמשפּט צום אונטערגאַנג. עס וועט דאָ גאָר נישט העלפען. דאָס זעהט מען אפילו דערפון, וואָס זי האָט נישט קיין דרייסטקייט אַרויסצוטרעטען אָפען אין איהר שוץ. עס ווערען אַרויסגעדרוקט אַנדערע לאָזונגען: ווירטשאַפטליכע און אין נאָמען פון דער שעאיטישער מעהרהייט געגען דער סוניטישער מינדערהייט, וואָס האָט פערכאַפּט די מאַכט.

ווי שטאַרק עס איז דער כח פון די צובונדעוועטע שבטים בעווייזט דער פאַקט, אַז אין דער צייט פון יאַנואַר ביז מערץ פון לויפענדען יאָהר האָט מען אין איראַק אַראָפּגעוואָרפען 5 קאַבינעטען. איינער האָט זיך דערשראָקען פאַר די פאָדערונגען פון די אויפשטענדיגע און זיך אָפּגעגעבען אין דימיסיע. אַ צווייטער האָט געוואָלט רעגירען מיט אַ שטאַרקער האַנד, און האָט דערפיהרט צום אויסברוך פון ערשטען אויפשטאַנד אין מערץ, ווען ער האָט אָבער געוואָלט אַרויסשיקען מיליטער געגען די אויפשטענדיגע, האָבען אַ טייל פון די מיליטערישע אָנפיהרער נישט געוואָלט זיך בעטייליגען אין דעם ברודער־קריג. אַ טייל איז אַפילו צוגעשטאַנען צו די אויפשטענדיגע. דאַן האָט געמוזט אָפּטרעטען דזשעמאַל אַל מאַדפאַס רעגירונג. אויף זיין אָרט איז נאָמינירט געוואָרען דער קאַבינעט פון „שטאַרקע און בעקאַנטע פערזענליכקייטען" מיט ראַסין אל האַשאמי אין דער שפּיץ. יאַסין איז געפאָהרען צו די אויפגעוועקטע שבטים, בעטענדיג ביי זיי אַ חודש צייט, מיטן ציל צו בעטראַכטען זיך וועגען זייערע פאָדערונגען.

עס זענען אָבער אַדורך צוויי חדשים. די רעגירונג, זעהט אויס, האָט נישט בעוויזען צו קומען צו אַ הסכם מיט די שבטים, און דער אויפשטאַנד איז אויפסניי אויסגעבראָכען. אין דעם מערץ־אויפשטאַנד איז פערגאָסען געוואָרען בלוט. איצט האָט מען שוין אַרויסגעשיקט באַמבען־אַעראָפּלאַנען. עס אונטערליגט נישט קיין ספק, אַז די רעגירונג קען זיגען אין בעוואָפענטען קאַמף אָבער ווי אַזוי וועט די רעגירונג אין באַגדאַד בעוויזען צו בעזיגען אויף אַ לענגערן דיסטאַנס די מערהייט בירגער, וואָס איז צו איהר פיינדליך געשטימט?

כאַראַקטעריסטיש פאַר'ן דאָזיגען בונט, איז געווען די ענדערונג פון דער רעפּרעזענטאַנץ, וואָס האָט אונטערהאַנדעלט מיט דער רעגירונג.

אין נאָמען פון די שבטים, האָט דער פיהרער פון די שעאיטען אין איראַק שייך מוהמעד אַרויסגעשטעלט אַ רייהע פאָדערונגען:

1) די רעגירונג ווענדט אָן אַ נישט גלייכע פּאָליטיק בנוגע די בעזונדערע בעפעלקערונגס־גרופּען, און די מעהרהייט (שעאיטען) איז רעפּרעזענטירט נאָר דורך 1—2 מיניסטאָרען. דאָס זעלבע איז אויך ביי דער נאָמינאַציע פון בעאַמטע און דעפּוטאַטען. ביז די דאָזיגע עוולה וועט נישט בעזייטיגט ווערען, וועט נישט זיין קיין רוה אין איראַק. 2) ענדערען די וואַהל־אָרדינאַציע. 3) אין הסכם מיט דער קאָנסטיטוציע אין לאַנד דאַרפען די ריכטער זיין שעאיטען אין דער ווירקליכקייט איז אָבער אַנדערש. אויך דאָס רעליגיעזע רעכט דאַרף אין דער יורידישער שולע אין באַגדאַד געלערנט ווערען אין גייסט פון די שעאיטען 4) פולשטענדיגע פרייהייט פון וואָרט פאַר דער פּרעסע. 5) רעגולירען די לאַנדווירטשאַפטליכע פראַגע אָפּשאַפען דעם שטייער אויף באָדען, וואַסער און ב־מות. 6) פערקלענערן די צאָהל בעאַמטע. אין אַלע שולען דאַרף פערפליכטען דער לימוד פון רעליגיע. די רעגירונג דאַרף בעקעמפען די פּראָסטיטוציע, אַלקאָהאָל־פערקויף, און אַלע פערוויילונגען, ווי אויך אַ גאַנצע רייהע אַנדערע פאָדערונגען.

די דאָזיגע פאָדערונגען זענען צוגעשטעלט געוואָרען דער רעגירונג. זייער ערפילונג וואָלט בעדראָהט די פולשטענדיגע ענדערונג פון דער מלוכה אָרדנונג אין איראַק. די פאָרשטעהער פון די צפוניגע שבטים פון איראַק, די קורדען, וועלכע זענען דאָס רוב סוניטען, זענען אַראָפּגעקומען קיין באַגדאַד, בכדי אונטערצושטיצען די רעגירונג. די רעגירונג האָט אָנגענומען שאַרפע מיטלען געגען די אויפשטענדיגע. מען האָט אַרעסטירט דעם פּערסישען שייך (פּערסיען איז די גרעסטע שעאיטישע מלוכה אין דער מוזולמענישער וועלט) און מען האָט פערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז אַ פרעמדע מלוכה פּראָוואָצירט אינערליכע אונרוהען, בכדי אָפּצושוואַכען איראַק'ס פּאָזיציע אין דעם גרעניץ־סכסוך מיט פּערסיען.

איראַק איז פאָרמעל היינט אַ מאָדערנע מלוכה. זי מוז אַדורכפיהרען אַ גרויסע אויפבוי־אַרבייט. די הכנסות פון נאַפט דערגרייכען שוין איצט אַ מיליאָן פונט יעהרליך. איראַק האָט טאַקע דעריבער נישט קיין בודזשעט־דעפיציט, נישט קוקענדיג אויף דער ווירטשאַפטליכער צוריקגעשטאַנענקייט. דעריבער איז די רעגירונג נישט געגייגט צו פערגרעסערן די שטייערן און האָט גרויס פערשטענדניש פאַר דער אינוועסטיציע־אַקציע. דערצו מוז אָבער די רעגירונג האָבען צוויי בעדינגונגען: זיכערקייט פון דרויסען און שלום אין לאַנד. די אויסערליכע זיכערקייט איז גאַראַנטירט דורך ענגלאַנד – אָבער דער אינערליכער שלום איז ביז איצט נאָך נישט פערפעסטיגט.

DR. MED. H.

Różaner

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראַנק.

NARUTOWICZA 9,

tel. 128-98.

נעמט אָן פון 9—1 פאַרמ. און פון 5—9

אויספלוגען קיין פּאַלעסטינע פון 630.— זל. אָן

ארגאניזירט

„אָרביס" פּיעטריקאָווער 18, טעל. 249-33

אויך הנחה־פּעסער קיין טשעכאָסלאָוואַקיי און יוגאָסלאַוויע.

איבערגעטריבענע נאַכט־מהומה אויף ציגעל־גאַס

(–) נעכטען אַרום האַלב 12 ביינאַכט איז אויף ציגעל־גאַס ענטשטאַנען אַ מהומה צוליב דעם וואָס אַ גרופּע קריסטליכע כוליגאַנעס זענען בעפאַלען איינציגע יודישע יונגעליים און זיי צושלאָגען אָהן אַ פּאַרוואָס.

עס איז ענטשטאַנען אַ בהלה, געוואַלדען. מיט דער הילף פון איינציגע דורכגעהער האָבען די בעפאַלענע געשטעלט אַ ווידערשטאַנד די שלעגער, וועלכע זענען אַנטלאָפען. ס'איז זיי אָבער געלונגען צו פערהאַלטען פּאָליציי האָט די כוליגאַנעס זופּ־געפיהרט אין קאָמיסאַריאַט אַריין.

ב"ה — מז"ט

יהודא אריי' ב"ר צבי זאב הכהן נ"י בערקאַן

רחל לאה ב"ר אברהם גדליה נ"י קוהן

לאָדז – בירח סיון – מאָרשים.

זר של פרחים ובתוכם ברכת מז"ט אנו מגישים לחברנו חבר הועד כמר יהודה ארי' נ"י לאירושיו. תזכה לבנות ביתך ברוח ישראל סבא בארץ אבותנו. חברי הועד של אגודת לומדי שעורי־ערב שע"י צא"י בלודז נאָוואָמיעיסקא 4.

חברינו יהודה ארי' נ"י בעלותך על במתי חייך קבל נא את ברכותנו ברכת מז"ט השדורה לך לאירושך. תהא דרכך החדשה בחיים צלחה. יחזקאל פעדערמאַן ישראל קראַקאָווסקי מיכאל באַראַוויעצקי

זר של פרחים אנו מושיטים לחברנו מר יהודה אריה לארושיו תזכה לבנות ביתך על הרי ציון וירושלים. משה באַרנשטיין לייבל ביאַלער הלל קעלמאַנאָוויטש

קבל נא ידידנו וחברנו מר יהודה ארי' נ"י את ברכתינו החמות הנובעות מעמק לבנו לרגלי בואך בברית האירושין את דעלמה בחירת לבך מרת רחל לאה תחי' בנה ביתך על הרי ציון וירושלים אברהם יעקב פישאָף, פלטיאל באַרנשטיין.

לדרכך החדשה אנו מלוים אותך בברכה על שפתינו. צלח והצלח! דוד פישמאַן אלי הערץ אביגדור בראַהן

בלב שמח מתוך חדות הנפש לרגלי התקשרות ראשי פרקים של חברי יקיר לי מר יהודה ארי' בערקאַן נ"י עם ב"ב מרת רחל לאה תחי' קוהן שולח אני לו ולהורו ברכת עד תאות גבעות עולם ויזכה לבנות ביתו בארץ חמדה. משה צבי פוטערמאַן

בברכת מז"ט חמה אנו מברכים את חברנו מר יהודה ארי' לאירושיו אהרן כוואַט אהרן סענדיק ארי' פרענקעל

סל מלא ברכות ובתוכם ברכת מז"ט אני מברכים לידידנו מר יהודה אריה נ"י לארושיו. בנה ביתך ברוח ישראל סבא בארץ אבותינו. ישראל לעסמאַן. משה פישל פינקעלשטיין טובי' ראַזאַנעס

ברכתי ברכת מז"ט הנני שולח להבחיר יהודה ארי' לאירושיו עם העלמה מרת רחל לאה תחי' יהודה לייב וויטעלזאָן. יהודה ארי' גאָלדשטיין.

אַנאַנאַסען — אין — פאָלקסבלאַט האַבזגרויס ערפאָלג

שייטלען מיט פאַריזער שרינדען און פערטיגע שייטלען ביי קערש. סקווערא 15

וויכטיג פאַר דאַמען נאָר 2 זל. ווערען פאַר איבער גע מאַכט די קלעטסטע הימען אויף גאַנץ ניי און אויף זייער הימען צו. געדענקט די אַדרעס 3.50

Modystka „TOLA" 23 Zawadzka 23

Dr. med. Z. DATYNER

אורעלאָג

ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין־קראַנק.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

נעמט אָן פון 8—6 און פון 3—2 אָוו.

אויסעראָרדענטליכע סיים-סעסיע ווערט געשלאָסן אנהויב יולי

וואַרשאַ, 27 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט).

היינט 4 נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען די דריטע, לויט דער רייה, פלענאַר־זיצונג פון סיים צו בעשטעטיגען די פראָיעקטען פון דער וואהל־אָרדינאַציע צום סיים און סענאַט און דער פראָיעקט צו וועהלען דעם מלוכה־פרעזידענט.

צום אוסטאַוו־פראָיעקט וועגען דער וואהל פון פרעזידענט זענען אריינגעטראָגען געוואָרען פיל אוים בעסערונגען מצד די אָפּאָזיציאָנעלע קלובען.

די זיצונג געווידמעט דעם פראָיעקט צו וועהלען דעם מלוכה־פרעזידענט האָט נישט לאַנג געדויערט.

וואָס עס איז שייך דער דריטער לעזונג פון פראָיעקט פאַר די סיים־וואַהלען, וועט פרייטאָג פאָרקומען צו דעם צוועק אַ ספּעציעלע זיצונג.

נאָך דער פרייטאָג'דיגער סיים־זיצונג וועלען אַלע דריי וואהל־פּראָיעקטען, וואָס זענען בעשטעטיגט געוואָרען דורכ'ן סיים, איבערגעשיקט ווערען צום סענאַט און וועלען אַרויסגעשטעלט ווערען אויף דער טאָג־אָרדנונג פון דער קאָנסטיטוציע - קאָמיסיע ביים סענאַט.

די סענאַט־קאָמיסיע וועט אָנהויבען איהרע זיצונגען ערשט מאָנטאָג אָדער דינסטאָג. דער פלענום פון סענאַט וועט וואַרשיינליך ביז'ן קומענדיגען שבת דעם 6 יולי ערלעדיגען אַלע דריי פראָיעקטען פון דער וואהל־אָרדינאַציע. אומגעפעהר אין דעם טערמין וועט געשלאָסען ווערען די אויסעראָרדענטליכע סעסיע פון ביידע פאַרלאַמענטאַרישע קערפּערשאַפטען.

אינטערפּעלאַציע אין ענגלישען פאַרלאַמענט וועגען דאַנציגער יט"א־קאָרעספּאָנדענט לעווי

לאָנדאָן, 27 (יט"א טעלעגראַפיש)

דעפּ. וועדזשוואוד האָט אינטערפּעלירט דעם אויסערן־מיניסטער, פאַרוואָס מ'האָט פון דאַנציג אַרויסגעשיקט דעם דאַנציגער יט"א־קאָרעספּאָנדענט מעאָדאָר לעווי.

דער אויסערן־מיניסטער האָט געענטפערט, אַז ער האָט נישט קיין גענויע ידיעות. ס'איז איהם נאָר בעקאַנט, אַז לעווי איז אַרויסגעשיקט געוואָרען אַלס פּובּליציסט.

—=—

פּראָ־יודישע ערקלערונג פון פּרינץ־רעגענט פון יוגאָסלאַוויען

בעלגראַד, (יט"א) דער פּרינץ־רעגענט פּאַוועל האָט אויפגענומען דעם פּרעזידענט פון יוגאָסלאַווישען „בני ברית" דר. בוקיץ פּיאַדע, וועלכער איז איצט געוועהלט געוואָרען אַלס פּרעזיצער פון דער ספּרדישער קהלה אין בעלגראַד. אין משך פון געשפּרעך האָט דער פּרינץ־רעגענט אויסגעדריקט זיינע וואַרימע סימפּאַטיעס פאַר די יודען און זיין אנערקענונג פאַר זייערע גרויסע לייסטונגען אין קולטורעלען וויסענשאַפטליכען און קינסטלערישען לעבען. עס איז מיין וואונש, האָט דער פּרינץ רעגענט ערקלערט אַז אין אונזער לאַנד זאָל נישט זיין קיין שום אונטערשיד צווישען יודען און די אַנדערע טיילען פון דער בעפעלקערונג.

— אונטער דער ליטונג פון Tadeusz Faliszewski —
מיט'ן אנטייל פון
JADZIA ANDRZEJEWSKA „TIK! TIK! TAK" היינט
בעקאַנטער פילם־סטאַר און Alesso, Carnero, Chmurska. Klimaszewski, Olsza, Ney
די קאָוואַלערליע איז איז גאָרטען טעטיג אַ גאַנצען טאָג, אין גאָרטען מישלאַך צו ברירוס, שאַכען, דאַמינאָ,
אַמעריקאַנער בילאַרד זאַווי באַגאַטעלע־גירלס. אָרקעסטער אונטער דער ליטונג פון סעוו. פּיעטרושקאַ.
היינט 2 פאָרשטעלונגען 8 און 10 אָוונד. פּרייזען פון די בילעטען פון 75 גר. אָן.

טעאַטער־גאָרטען
NOWA BAGATELA
פּיעטריקאָווער 94, טעל. 240-50

אָנהויב אין נעוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום־טוב 12 אַ זייגער בייטאָג
2) רעוואָלוציאָנס־פילם פון לעבען פון אַ פּרוי — אַ שפּיאָן
די ליבע פון פרייליין דאָקטאָר
MYRNA LOY i G. BRENT אין די הויפּטראָלען:
פּרייזען: 1־טער סעאַנס 50 און 54 גר. אויף די איבעריגע סעאַנסען 54 גר. 85 גר. און 1.09 זל.

אונזער רעוועלאַציאָנס־פּראָגראַם!
1) גרויסע באַמבע פון געלעכטער! FLIP i FLAP אין דער פרעהליכער קאָמעדיע א. נ.:
אוייב פון אַנאַנאַס
אויסערדעם אַקטואַליטעטען פון P.A.T.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
CORSO
לעגיאָנאָוו 2/4
דער זאַל איז גוט ווענטילירט.

וויכטיג פאַר שטאָדט און פּראָווינץ!
מצבות פון 25 זל. אַן ביז די טייערסטע
גראַניט - שטיינער. רעיעל און פּינקטליך
פיהרט אויס די פירמע
„גראַניט" אינהאַבער יוסף סאַט
לאָדז, פאַמאַרסקאַ 39, II הויף.
קאָסטענאָנשלעגע אומזיסט!

רעפאָרמאַצקיע־פּילען
מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, אַ צוי פון רעוומאַטיזם, לעבער־ליידען. נערווען דיספּעפּסיע, אַפּעטיטים דעם קאָפּען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָרוידען ריינגען דעם בלוט און ביי נאָכגענגען צו אבסטרוקציע — גוטטפּיגען דורכיינוגונגס־מיטעל.

צו בעקומען 1 אָדער 2 פילען אַ נאַכט. פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35.
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

לעטשניצע
פאַר וועניריש קראַנקע
פון דאָקטוירים ספעציאַליסטען
לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1
טעל. 122-73
טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָוונד.
וועניריש־קראַנקע, מענער־שוואַכע
און הויט־קראַנקהייטען
אַנאַליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס־סטאַציע
איז טעטיג אַ גאַנצען מעת לעת
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל
אַ בעראַטונג 3 זל.

סאַנאַטאָריום
אין בעלמי
פאַר דערוואַקסענע און קינדער
איז ווידער געעפענט!
שטענדיגע ערצטליכע בעהאַנדלונג. פאַר. ציגליכע ריטועל־דיעטעטישע קוך און אַלע בעקוועהמליכקייטען. מעסיגע פּרייזען!
צו ערפאַהרען אויפ'ן אָרט און אין לאָדז טעלעפאָן 122-60 און 127-81.
לונגען־ליידענדע ווערען נישט אָנגענומען.

ד"ר
ס. קאַנטאָר
ספּעצ. פאַר הויט און וועניריש קראַנקהייטען (מענער־שוואַכע)
פּיעטריקאָווער 90
טעל. 129-45.
נעמט אָן פון 8–2 נ"מ און פון 6–9 אָוו

ווישניאָוואַ־גוראַ טעל. 7
ZDROWIE פּענסיאָנאַט
פון פרוי ראַפּאַפּאָרט. טעל. 7
נעבען דער פּלאַזשע
עמפּפעהלט פּרעכטיגע, זוניגע צימערן עלעקטריש ליכט, לויפענד וואַסער. צוגענגליכע פּרייזען! פאַרציגליכע קיך.

לעטשניצע
פון דאָקטוירים - ספעציאַליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען־קאַבינעט
ווענעראָלאָגישעס אַמבולאַטאָריום
פון 9 פריה ביז 8 אַ זייגער אָוונט.
וויזיט 3 זל.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פּאַריז
(ספּעצ. פאַר פרויען־קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
דיאַטערמיע, עלעקטראָקאָאַגולאַציע.
נעהמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 51, טעל. 170-03
נעהמט אָן פון 8–10 און פון 4—6 נאָכמ.

Dr. med.
MARJA KOHNOWA
געוו. אַרצט פון אויגען־קליניק אין ווין
ספּעצ. פאַר אויגען־קראַנקהייטען
לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 51.
טעל. 170-03.
נעהמט אָן פון 1—12 און פון 4—6 נאָכמ.

ווילסט איהר, אַז אייערע ביכער זיך פיהרען אַ פּערסאָנאַלקאָנטען דאַן ווענדט זיך צו דעם רוטינירטען בוכהאַלטער־בילאַנסיסט
I. BRAUMAN
לאָדז, פּיעטריקאָווער 79, וו. 80
וועלכער איז אויך גוט בעקאַנט אין שטייער־ענינים. צוגענגליכע פּרייזען.

Dr. med. W. EYCHNER
פרויען־קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 134-72
נעמט אָן פון 2 ביז 3.30 נאָכמיטאָג
און פון 6.30 ביז 8.30 אָוונט
אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 10–12 בייטאָג.

Dr. Med.
J.Schlosser
כירורג
צעגעלניאַנאַ 30 טעל. 122-16
נעהמט אָן טעגליך פון 4–7 אָוו.

די אַלטבעקאַנטע
בילליגסטע קוועלע אין לאָדז
פון זעמטליכע
פאָטאָגראַפישע
אַפּאַראַטען
פון אַלע וועלט־מאַרקען ווי:
KODAK, ZEISS, AGFA
ווי אויך זעמטליכע פאָטאָגראַפישע צובעהער צו די בילליגסטע פּרייזען איז נאָר צו בעקומען אין דער בעקאַנטער פירמע
M. JAKUBOWSKI
PIOTRKOWKA 82, tel. 190-82

דאָס איבערגעטראָגענע פון וואַרשאַ
Laboratorjum snaliz lekarskich
„SANITAS"
Mag. Chem. G. SZAMES
(abs. kurs. anal. lek. P. Z. H.)
Wólczańska 41, tel. 232-94
פיהרט אויס אַלע אַרט אַנאַליזען פון בלוט אורין, פלעגמע א. א.
אויפן טעלעפאָנישען פערלאַנג שיקען מיר נאָכן מאַטעריאַל און שיקען אָפּ די אַנאַליזען שנעל

פאַר גאָלד, בריליאַנטען, ביזשוטעריע און לאָמבאַרד־קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
י. קאַפּערוש,
לאָדז, פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10
פּר. ערשטער שטאָק. טעל. 226-51

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פראָנט, 1־טער שטאָק.
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום־טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג.
בעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און וועניריש קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט.
זונטאָג פון 10–12 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייז

Dr. med.
E.Gutman
קינדער־קראַנקהייטען
גדאַנסקאַ 26, טעל. 173-00
פון 15/6 אָרדינירט אויף
ווישניאָוואַ־גוראַ
(ווילאַ שעפּנער) נעבען ליכטענפעלדס ווילאַ

№ 6 מעבעל № 6
פון דער פיינסטער אויספיהרונג לויט'ן נייעסטען סטיל צו ערמעסיגטע פּרייזען
עמפּפעהלט די פירמע
MARKOWICZ i NASIELSKI
6 Piotrkowska 6
tel. 149-71
בעמערקונג: די ווייניגער מאָדערן מעבעל פערקויף איך מיט
ביליגער 75%
№ 6 № 6

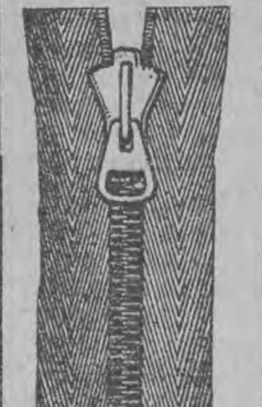
בעקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער ג' קונדשאַפט, אַז אונזער פאַבריקס־לאַגער פון די בעריהמטע
רייזפערשלוסען
איז איבערגעטראָגען געוואָרען אין הורט־גאַלאַנטעריע־געשעפט פון
ה. אַפּעלבוים
2 פּולנאַצנאַ 2
וואו מען בעקומט אויך אַלערליי שטריקערייצוזאַטען ווי: קנעפּ, טאַשמעס, נאָדלען א. א. וו.
מיט אַכטונג
„שטאַנצמעט" א. ג.
ביי ה. אַפּעלבוים, פּולנאַצנאַ 2
טעל. 142-92, פּ. ק. אָ. 68384

יובּילעי־יאָהר 1895—1935, עכן 40 יאָהר

אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט
ר. קאָוואַלסקי
11 ליסטאָפּאַד 26, טעל. 132-59
מאָדערנע אָרטאָפּעדיע פון אייגענער פּראָדוקציע אונטער דער ליטונג פון בעדייטענדע פאַכמענער, וועלכע זענען געווען אויסגעצייכענט מיט גאָלדענע און זילבערנע מעדאַלן אויף אויסשטעלונגען. עמפּפעהלט בויך־פּאַסען (רופּטורעס) פּראָטעזן, גאַרסעטן אויף פּערש. פּערקרימונגען פון ריקען־ביין, גלידער־האַלטערע עגלעגען אויף פּלאַטפוס. צאָהלרייכע דאַנקזאָגונגען פאַר ווירקזאַמע אויסקורירונג פון קראַנקע, דער אָרטאָפּעדער־אַנשטאַלט איז אויפ'ן אָרט. שנעלע און סאָלידע אויספיהרונג. די פּרייזען זענען צוגעפּאַסט צום יובילעי יאָהר נידריגע.

אַ קראַנקער מאָגען
איז אָפט גורם פערשידענע קראַנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
איז אַ גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאָגען, זיי בעזייטיגען פערשטאָפּונג, זענען אַ מילד גאַלסטורליך דורכפיהרונגס־מיטעל. זיי בעזייטיגען די פּראָגנאָזען־עלעמענטען וועלכע פערסם'ען דעם קערפּער.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
מען קען אויך נעמען בעקומען דורך קראַנקע בעם דעבער־ליידען, גאַל, גאַלשטיינער און מעריקען.

פארוואס גראד נאר יודען?

די אלטע טענה פון ר׳ לוי־יצחק בערדיטשעווער

„וואס זענען גראד נאר יודען שולדיג?

פארוואס קומט עס אזוי, אז אין אלע צרות, אין אלע שלעק און פורעניות׳ן זאלען זיין נאר יודען שולדיג —

גראד נאר יודען?!

תיקו, בלייבט א קשיא.

א קשיא נישט צום פערענטפערען מיט קיין שום שכל׳דיגען תירוץ: א קשיא, אויף וועלכער עס קאן און וועט נישט גילטען קיין שום פערענטפערונג — ווי אנטיסעמיטיזם, דער אזויגערופענער „סאציאליזם פון נאראנים“, עקאנאמישע צי אינטעלעקטועלע ריוואליזאציע, אדער אנדערע פוילע תירוצים פון מאכטלאזער אינטעליגענטישער אויסגע׳מוח׳טקייט.

עס איז שוין א סך לאנגישער און צו זיין צייט בעגרינדעטער געוועזן די טענה פון ר׳ לוי־יצחק בערדיטשעווער, וועלכער האט זיך אויסגעשמועסט מיטן רבונו של עולם, הלמאי אין אלץ און אין אלעם זענען שולדיג גראד־נאר יודען...

— דער ענגלענדער זאגט: זיין מלך איז דער מלך!

—דער דייטשלענדער זאגט: זיין קייזער איז דער קייזער! א.א. וו. א.א.וו.

— און איך, ר׳ לוי־יצחק מבארדיטשעוו זאג: לא עזוז מקומי — פון ארט וועל איך זיך נישט ריהרען... און אנ׳עק זאל עס נעהמען... און א סוף זאל עס זיין... אוי, יתגדל ויתקדש שמי רבה...

די דערהויבענקייט פון דער גייסטיגער ראסע, דאס פיהלען די צוגעהעריגקייט צו דעם, וואס עס איז איבער אלע ערדישע הערשאפטען, וואס איז איבער אלע מלכים און קייסארים — די ארגאנישע צוגעבונדענקייט — צום מלך מלכי המלכים, אט דאס איז עס אפשר בשעתו אונטערבעוואוסטזיניג געווען דיאייגענטליכע סיבה פון א מין גאט־דארשטיגקייט־קאנקורענץ, וואס האט אין רציחה איהר ליניע געצויגען פון שפאניען — דייטשלאנד — אוקראינע — רוסלאנד, און האט זיך איצט, ווי אנ׳עיפושדיגע פעסט מעט דעם טעווטאנישען אויסגעגליטשטען וועג אריינגעשלענגעלט אויף אונזער נאר־וואס אויף זעלבסטבעשטימונג פריש־אויפגעאקערטען באדען.

דער קלעפיגער שרץ פון רציחה און גזילה האט זיך, ווי שטענדיג, צו אונז צוגעטשעפעט אהן א לאגישען פארוואס און פארווען — ווייל נישט מחמת רעליגיעזע טעמים; ווייל „נידריגע ראסע“ איז דאך בפרט לגבי יודען אנ׳אומזין; ווייל פאליטיש־עקאנאמישע ריוואליזאציע איז דאך אין אונזער פאל א מעשה שלא היה ולא נברא—

און דער שרץ האלט אין איין גרויליגען וואקסען, ער יוירט, ווערט בארג־געשוואלען, און הויבט אן צו שטעכען אין די אויגען פון דער גרויסער וועלט, זייענדיג מסוגל צו געבוירען אזא ים פון פעראכטונג, וואס קאן פערטרינקען און פערשווענקען דעם כבוד און אנזעהען פון אונזער יונגען אין צער און בלוט ווידער ענטשטאנענעם מלוכה־קיום.

אלע טאג,, אלע שעה, יעדער מינוט שטייט פאר אונז, ווי א ברענענדיגער זייל די פראגע:

— פארוואס דווקא יודען? פארוואס גראד־נאר יודען?

און הגם די קלארע פערנונפט געפינט נאך אלץ פאר דעם נישט קיין פערענטפערונג, און כאטש דאס אזויגערופענע וועלט־געוויסען וויל נישט הערען וועגען דעם און וויסען (אך־און־וויי צו אזא וועלט־געוויסען!) —

וויסען מיר דאך אלע דאס, וואס גראד נאר יודען וויסען פון דעם גאנג פון דער געשיכטע, אז —

פון ארט וועלען מיר זיך נישט ריהרען און אנ׳עק וועט דערצו נעהמען... און א סוף וועט זיין צו דער אומגעלומפערטער בעסטיאלישקייט, וואס איז נאך שרעקליכער דורך דעם פערוועהר צו קענען ארויסקרעכצען דעם איבערמענשליכען וועה פון דעם געפייניגטען, דורך דעם פערבאט צו ארויסשרייען דעם הימעל־שרייענדיגען צער, אין וועלכען עס קארטשעט זיך דער בעשפיגענער און געשענדעטער גוף און רוח פון דעם יוד אינם אומעטום וואו ער געפינט זיך נאר!

מ. ב.

גראנדיעזע לויה פון טראגישען קרבן גדליה בעכער אין גראדנע

אין „גראדנער מאמענט“ לייענען מיר:

א שיינער, לויטערער זומער־פריהמארגען.

פיר האלב־פינף פארטאג, די רעכטע צייט פון געשמאקען שלאף —

אבער א גוטע העלפט פון דער גראדנער בעפעלקערונג האט כמעט די גאנצע נאכט קיין אויג נישט צוגעמאכט, דערווארטענדיג זיך קוים אויפן פריהמארגען —

און ווען דער פריהמארגען פערטרייבט די לעצטע שאטענס פון דער פינסטערער נאכט, דערוואכט אנ׳ערה יודען און איילט זיך פון רייכע וואוינונגען און פון סוטרינעס, פון גרויסע געשעפטען און פון ארימע ווארשטאטען —

וואס האט צוגערויבט ביי אנ׳עדה יודען דעם שלאף פון די אויגען?

וואוהין איילט זיך אנ׳עדה יודען, ארים און רייך, יונג און אלט, — דער פאבריקאנט ווי דער ארבייטער, דער דאקטאר ווי דער בעל־מלאכה, דער אדוואקאט ווי דער הענדלער!

איילט זיך אפשר אנ׳עדה יודען אין קיהלען וואלד אריין, כדי אין זיין שאטען צו געפינען א כעהעלטעניש פון דער אנקומענדיגער, גליהענדיגער היץ?

א שטאט יודען האט אוועקגעווארפען הייזער, געשעפטען, דאגות־חיונה, א שטאט יודען איילט זיך אויף א „פרעהליכען“ שפאציר צו אנ׳אלעע, וואו עס רוהען שטיל היבשע עטליכע דורות, וואס וויסען שוין נישט פון קיין ווילדען האס, פון קיין אומזיסטער שנאה, פון קיין אומפערשטענדליכער, אומפערדינטער חיה׳שער רציחה.

אט אהער, צו אט דער אלעע, וואו ס׳געפינען זיך אין זייער אייביגער רוה אזוי פיל „גוטע בעטערס“, איילט זיך די יודישע גראדנע, כדי דא איבערצוגעבען דער מוטער־ערד איהרען א גראדנער זוהן, א גראדנער ארימען הארעפאשניק, וועלכער האט נאך צעהנדליגער יאהרען שווערער פראצע, בעקומען אנ׳אייביגען אורלויב אויף אזא ווילדען אופן.

אנ׳עדה פערטרויערטע יודען, א קהלה פערוויהטאגטע יודען גייט אין א פריהמארגען־שעה טריט ביי טריט, געפיהרט דורכן פרעזעס פון דער קהלה און די נבחרי־העיר; עס ברענט די זון פון אויבען, עס סמאליען די שטיינער אונטער די פיס —

די שטיינער, וואס זענען פון מענשליכער רציחה פערפלוכט געווארען; די שטיינער, וואס זענען פערוואנדעלט געווארען אין א געוועהר פון בלינדער שנאה; די שטיינער, וואס האבען דעם רוהיגען, ארימען, עהרליכען הארעפאשניק גדליה בעכער „דערהויבען“ צו דער שווארצער מטה, וואס ווערט דורך אנ׳ערה נידערגעשלאגענע יודען געטראגען טריט ביי טריט צום ארט פון זיין אייביגער רוה, „וואנט ביי וואנט“ מיט דער אייביגער דירה פון ערשטען קרבן ישראל בערעזאווסקי.

גייט אזוי מיט פערליווערטע טריט א ריזיגע, 10־טויזענט קעפיגע טרויער־מאניפעסטאציע פון דער יודישער גראדנע.

און אנשטאט פעהנער און טראנספארענטען מיט לאזונגען פון „נידער“ און „זאל לעבען“, מיט לאזונגען פון קאמף און נצחון, טראגט די ריזיגע, מאניפעסטירענדיגע יודישע פיל טויזענט־קעפיגע מאסע — א שווארצע מטה מיט אנ׳אומשולדיגען קרבן שבועות!

אט קומט די גרויסע מאסע אויפן טעאטער־פלאץ — דא שטייט דער פרייהייטס־דענקמאל, דער סימבאל פון „אונזער און אייער פרייהייט“, וואס איז פראקלאמירט געווארען דורך דעם גרויסען קעמפער פאר פוילענס אונאפהענגיגקייט —

און דא דערפיהלען 10 טויזענט יודען פאר דעם פרייהייטס־דענקמאל און זיי דעמאנסטרירען פאר איהם דעם לעבעדיג־טויטען בעוויז פון פינסטערע כוונות און העסליכע מעשים!

אט די שווארצע מטה, אט דער ריינער קרבן — דאס איז אונזער טויט־שטילער און גלייכצייטיג הימעל־שרייענדער פראטעסט געגען ווילדען מארד און חיה׳שער שנאה, מיט וועלכע מען וויל פערפינסטערען פאר אונזערע אויגען די שיינע, ליכטיגע זון, — די זון, וואס האט נעכטען צוזאמען מיט די גראדנער יודען בעגלייט גדליה בעכערן אויף זיין לעצטען וועג צום „בית־החיים“.

צו אט דעם הייליגע זארט, האבע זדי גליקליכע, וועלכע זענען נצול געווארען פון שטיינער און רידעלס, געשפאנט טריט ביי טריט, כדי אפצוגעבען דעם לעצטען כבוד דעם אומגליקליכען, וואס אויף זיין ביטערען גורל איז אויסגעפאלען צו זיין א קרבן פאר א שטאט יודען!

די טרויער־מעלדונגען, וואס זענען זונטאג אין אווענט געווארען אויסגעקלעפט אין די גאסען, האבען קיין שעה פון דער לויה נישט אנגעוויזען.

„אין די פריהמארגען־שעה׳ן“ — אזוי איז געשטאנען אין די מעלדונגען, מחמת די אפיציעלע פעראָרדענונג וועגען דער שעה פון דער לויה האט דער קהלה־פרעזעס ה׳ טראפ־קרינסקי בעקומען דורכן טעלעפאן ערשט האלב צוויי ביי דער נאכט.

לויט אט דער אפיציעלער פעראָרדענונג איז בעשטימט געווארען ארום פיר, האלב־פינף די טהרה, און פונקט 5 זאל ארויסגיין די לויה.

וווייזט אויס, אז די יודישע גראדנע האט נישט געשלאפען די נאכט, מורא האבענדיג דורכצולאזען די יודישע פליכט אפצוגעבען דעם לעצטען כבוד דעם אומגליקליכען קרבן.

שוין פון 4 פארטאג האבען מענשען זיך אנגעהויבען זאמלען ביים שפיטאל, וואו ס׳האט זיך שוין געפונען א געהעריגע פאליציי־וואך, בראש מיט קאמיסאר ניימאן.

דער קאמיסאר האט ערקלערט קאטעגאריש, אז די לויה מוז ריהרען 5 א זייגער און היות די חברה קרישא איז געקומען ערשט א פאר מינוט פאר 5, האט ער שטרענג אפגעהיט, אז די טהרה זאל פארקומען אין גרויס איילעניש, אזוי אז זי האט געדויערט קוים א קנאפע פירטעל שעה און ווען מ׳האט דעם נפטר ארויפגעלייגט אויף דער מטה זענען נאס געווען די תכריכים.

די לויה האט געריהרט 10 מינוט נאך 5; דער ה׳ קאמיסאר ניימאן האט פעראָרדענט, מען זאל גיין גיכער, אבער דער עולם, וואס איז געוואקסען פון מינוט, איז באלד געווארען אזוי גרויס, אז ס׳איז שוין פשוט אונמעגליך געווען צו שטעלען א גרעסערן טריט.

די מטה מיטן נפטר האט מען פון שפיטאל אן געטראגען אויף די פלייצעס.

די פאליציי, וועלכע האט לכתחילה געפרובט אונטעריאגען דעם עולם, האט דערזעהען, אז ס׳איז אומזיסט די ארבייט, און געלאזען דעם עולם צורוה.

בעזונדערס, ווען פון אזשעשקאווא גאס האט די אנפיהרונג מיט דער וואך איבערגענומען דער ה׳ קאמיסאר יאקובאווסקי, איז זיין בעציהונג געווען א פריינדליך־מיטפיהלענדע.

אויפן בית־עלמין; דער ריזיגער עולם פיהלט אן יעדען פרייען ארט צווישען די קברים; עס גיסען זיך צוכויף אין איין גרויסע מאסע לעבעדיגע מענשען און שטיינערנע מצבות —

און ווען די מטה דערנעהנטערט זיך צום קבר אונטערן טראדיציאנעלען „צדק לפניו יהלוך“ און עס רייסט זיך ארויס א יללה פון דעם הרוגם משפחה און פון די טויזענטער בעגלייטער, דוכט זיך, אז אויך די שטיינערנע מצבות גיסען מיט טרעהרען אריבער דער גזירה וואס איז אויסגעגאסען געווארען אויף די יודען פון דער שטילער, רוהיגער גראדנע, די שטאט פון גרויסע פוילישע און יודישע טראדיציעס!

די מטה קומט צו איהר ענדציל — צו דער 110 שורה, וואו דער נאך־נישט אפגעקיהלטער קערפער פון ישראל בערעזאווסקין ווארט אויף גדליה בעכער׳ן.

נאך איז פריש די ערד אויפן קבר פון ערשטען קרבן; נאך איז זי נישט געווארען אויסגעטריקענט פון די טרעהרען וואס יודען האבען פערגאסען אויפן קבר פון ישראל הקדוש.)

און שוין־קומט צו א פרישער קבר פון גדליה הקדוש און נייע קוועלען טרעהרען בענעצען דעם בערגעל וואס בעדעקט די אייביגע דירה פון צווייטען קרבן.

דער קהלה פרעזעס ה׳ טראפקרינסקי רעדט מיט א געבראכענער שטימע פון ווייטאג און טרעהרען:

די היסטארישע שטאט פון עליזא אזשעשקאווא איז בעדעקט געווארען מיטן צייכען פון א קין־מארד; אונזער פערביטערונג איז בעזונדערס גרויס, ווייל צווי שען די רוצחים האבען זיך געפינען אויך כלומרשט קולטורעלע מענשען און ווייל ס׳ווערט איינגעפלאנצט א פסיכאלאגיע אז יודיש בלוט איז הפקר!

מיר האבען נעגעבען א קרבן פון בלוט; בלוט איז קלעפיג; זאל דאס אומשולדיג פערגאסענע בלוט צע מענטירען אלע יודען, כדי מיט ווירדע און שטאלץ צו רעאגירען אויף אלע רדיפות!

און ער ענדיגט זיין ווי געשריי מיט פראקלאמירען א גרויסע רעטונגס אקציע פאר דער אומגליקליכער משפחה פון דעם קרבן גדליה בעכער ע״ה ווי אויך פאר אלע אנדערע געליטענע.

עס האלט נאך א רעדע הרב הרכבי און דאן זאגט קדיש דער עלטסטער זוהן פון דעם הרוג.

דער עולם וויינט, פיל פרויען חלש׳ן, דער איינדרוק איז א פיינליכער.

פון שפיטאל איז מען ארויס פונקט 10 מינוט נאך 5; דער גאנג ביזן בית עלמין אט געדויערט פולע 4 שעה, די קבורה א שעה — צוזאמען האט די גרויסע טרויער מאניפעסטאציע פון דער יודישער גראדנע געדויערט פינף שעה צייט!

דער זייגער איז 10; די לוויה איז געענדיגט; די טויזענטער גראדנער יודען גייען זיך פונאנדער, איבערלאזענדיג אויפן בית עלמין ביי די צוויי קברים א שטיק הארץ.

און גייענדיג מיט א געבראכען געמיט פון בית־עולם צוריק אין שטאט אריין, שעפטשען ליפען שטיל:

הלוואי זאל עס זיין דער לעצטער קרבן...

X.

וויכטיגע ציוניסט. בעראטונג אין בערלין

וואהלן פון דייטשע נישט־ציוניסטן אין ראט פון דער יוד. אגענץ

בערלין (יט״א). אויף א געשלאסענער בעראטונג אונטערן פארזיץ פון ראבינער דר. לעא בעק, זענען די טעג געוועהלט געווארען די פארשטעהער פון דייטשלאנד אין דער נישט־ציוניסטישער העלפט פון ראט פון דער יודישער אגענץ, וועלכער וועט אפהאלטען זיין סעסיע אין לוצערן דעם 4טען סעפטעמבער ה.י. די בעראטונג האט געהאט א ספעציעלע בעדייטונג א דאנק די ערקלערונגען, וועלכע עס האבען אויף איהר אפגעגעבען דער פארזיצער פון דער אנטי־ציוניסטישער פעראייניגונג אין דייטשלאנד דר. זיגפריד מאזעס דער פארזיצער פון צענטראל פעראיין יוסטיץ ראט דר. יוליוס בראדניץ און מאקס ווארבורג.

א רעפעראט איבער דער בעדייטונג פון א״י אין איצטיגען מאמענט האט געהאלטען דער עקזעקוטיוו מיטגליד דר. ווערנער סענאטאר, וועלכער האט אונטערשטראכען די נייע עפאכע אין דער מיטארבייט פון דייטשען יודענטום אין א״י־אויפבוי. דר. סענאטאר האט בעהאנדעלט די וויכטיגסטע פראבלעמען פון א״י אויפבוי און איניגע פאליטישע אספעקטען פון דער יודישער אויפבוי, טעטיגקייט..

די אויספיהרונגען פון דר. סענאטאר האט ערגענצט דר. מארטין ראזענבליטה וועלכער האט נאכן בעהאנדלען די פראגע וועגען לעגיסלאטיוו־ראט פראיעקט אין א״י, רעפערירט וועגען די ארבייטען פון צענטראל אמט פאר דער קאלאניזאציע פון דייטשע יודען אין א״י.

דר. זיגפריד מאזעס גיט דאן אפ א פרינציפיעלע ערקלערונג אין וועלכער ער שטעלט פעסט, אז פאר דער לאיאלער צוזאמענארבייט פון ציוניסטען מיט נישט־ציוניסטען אין דער יודישער אגענץ איז מאסגעבענד א פולשטענדיגע גלייכבערעכטיגונג, דאס בעדייט אז די נישט ציוניסטען ווערען נישט אויסגעשלאסען פון קיין שום ארבייטס געביט, און פון דער אנדערער זייט טארען זיי זיך אליין פון קיין שום ארבייטס־געביט נישט אויסשליסען, ביידע צדדים האבען גלייכע פליכטען, דר. מאזעס שילדערט דאן דעם קרן היסוד אלס צענטראלען אויפבוי אינסטרומענט פון דער יודישער אגענץ.

דר. יוליוס בראדניץ האט דערויף ערקלערט, אז די נישט־ציוניסטען זענען גרייט צו ברענגען גרויסע קרבנות, „די קרבנות וועלכע מען פאדערט פון אונז, האט דר. בראדניץ ערקלערט, שטייגען ווייט איבער דאס, וואס מען האט פריהער בכלל געהאלטען פאר מעגליך. מען זאל פון אונז אבער אויך נישט פערלאנגען קיין וועלט אנשויאונגס־קרבנות, די צוזאמענארבייט וועט זיין אויף אזוי פיל פרוכטבארער, אויף וויפיל זי וועט זיך שטארקער קאנצענטרירען אויף פראקטישער ארבייט און אויסמידען טעארעטישע מאמענטען“.

מאקס ווארבורג האט ערקלערט אז די נישט ציוניסטען זענען גרייט צו ווירקען פאר דער ציוניסטישער אידעע. דער רעדנער איז געגען דעם וואס די פאזיטיווע אויפבוי ארבייט ווערט געשטערט דורך צופיל הקירות וועגען פראגען פון ציל און קאנסטיטוציע, ווארבורג איז מסכים מיט די פארמולירטע פרינציפען פאר דער צוזאמענארבייט אין דער יודישער אגענץ און די פארמולירטע פרינציפען פאר איהר פינאנץ־אינסטרומענט, דעם קרן־היסוד.

לסוף זענען דור אקלאמאציע געוועהלט געווארען פאלגענדע זיבען פארשטעהער פון די דייטשע נישט־ציוניסטען און ראט פון דער יודישער אגענץ: ראבינער דר. לעא בעק (בערלין), יוסטיץ ראט דר. י. בלאו (פראנקפורט), דר. פרידריך בראדניץ (בערלין), געוו. מיניסטעריאל ראט דר. אטא הירש (בערלין), ראבינער דר. יעקב האראוויץ (פראנקפורט), מאקסווארבורג (האמבורג), און דר. זיגמונד וואסערמאן, (בערלין), גלייכצייטיג זענען געוועהלט געווארען 14 מיטגלידער פערטרעטער.

טשערנאוויצער יודישע קהלה געוואונען פראצעס געגען דער רומענישער רעגירונג

אפעלאציאנס־געריכט אנערקענט אינגעזעצליכקייט פון דער נאמינאציע פון א רעגירונגס־קאמיסאר איבער דער יודישער קהלה

בוקארעשט, (יט״א). דאס טשערנאוויצער אפעלאציאנס געריכט האט שוין פארמולירט זיין ענטשלוס אין פראצעס וועלכען עס האט געגען בילדונגס און אמונות מיניסטעריום פערפיהרט דער פרעזידענט פון דער נישט לאנג אויפגעלעזטער יודישער קהלה אין טשערנאוויץ דר. קארל גוטהערץ. ווי בעקאנט האט דאס בילדונגס מיניסטעריום מיט א צייט צוריק געהאט אויפגעלעזט די טשערנאוויצער קהלה ליטונג און נאמינירט איבער איהר א רעגירונגס קאמיסאר.

דער געריכטס אורטייל איז נאך דערווייל נישט פערעפענטליכט געווארען, די פרעסע טיילט אבער מיט, אז דאס אפעלאציאנס געריכט האט איינגעפו נען דאס די נאמינאציע פון רעגירונגס־קאמיסאר איבער דער טשערנאוויצער קהלה איז געווען נישט געזעצליך און דאס די ענדערונגען וואס די רעגירונג האט דורכגעפיהרט אין די סטאטוטען פון דער קהלה זענען אונגילטיג. מחמת אזעלכע שנוים האט געקענט דורכפיהרען בלויז דער אויטאנאם געוועהלטער ראט פון דער קהלה.

די „אסט יודישע צייטונג“ וואס ווערט ארויסגעגעבען פון דר. מאיר עבנער ערקלערט, אז דער בעשלוס פון געריכט אנערקענט די אויטאנאמיע פון דער יודישער קהלה און שטעלט פעסט אז די נאמינאציע פון א רעגירונגס קאמיסאר איז געווען אנ׳אקט פון אונגערעכטיגקייט לגבי 11 טויזענד וועהלער, מיטגלידער פון דער טשערנאוויצער יודישער קהלה.

,,דער מארגען" — א זשורנאל, אין וועלכן ס'שפיגעלט זיך אפ די גייסטיגע טראגעדיע פון דייטשע יודן

פון יעקב לעשצינסקי

דער דייטש־יודישער ביכער־פערלאג ,,פילא" האט ביז דער היטלער ־ איבערקערעניש פערנומען א קלארע אסימילאטארישע שטעלונג. די מענשען ארום פערלאג האבען געקעמפט געגען די יודישע נאציאנאלע בעוועגונגען אין אלע איהרע פארמען. זיי האבען געהאלטען יודען נאר פאר א רעליגיעזע גרופע. יודישע טעאלאגיע (וויסענשאפט וועגען רעליגיע) האט דעריבער דעם פערלאג מעהר אינטערעסירט, ווי יודיש־נאציאנאל לעבען. יודישע פערגאנגענהייט איז איהם א סך מעהר אנגעגאנגען ווי יודישע געגענווארט. יודישע פילאזאפיע האט איהם בעשעפטיגט א סך מעהר ווי יודישע מאטעריעלע נויטען, ווי עס פאסט פאר א הומעל פאלק".

איז געקומען היטלער און האט די אידעאישע פיהרער פונם דאזיגען פערלאג אוועקגעשטעלט אויף דער ערד, זיי דערמאנט, אז עס איז פאראן נישט נאר א יודישע נשמה, נאר אויך א יודישער גוף. היטלער האט זיי געגעבען צו פיהלען און צו פערשטעהן, אז יודען האבען נישט נאר א פערגאנגענהייט, נאר אויך א געגענווארט, און מען וועט זיי צווינגען צו האבען א נאציאנאלע צוקונפט.

איז קיין וואונדער נישט, וואס די פיהרער פון דעם דאזיגען פערלאג האבען נאך נישט געפינען קיין קלארען וועג אין זייער ארבייט, האבען נאך נישט אויסגעארבייט קיין פראגראם פאר דער ווייטערדיגער עקזיסטענץ, פאר דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון די דייטשע יודען. אונטערן דרוק פון לעבען האבען זיי געמוזט אננעהמען א פאזיטיווע שטעלונג צו פאלעסטינע. פאר די דייטשע יודען האט פאלעסטינע פלוצים גענומען שפילען אזא אונגעהויערע עקאנאמישע און נאציאנאלע ראלע, האט בעקומען אזא ריזיגען ווערט פון טרייסט און האפנונג, אז אלע ממש אלע טאקע, חוץ די אומנארמאלע מענשען, די יודען־היטלעריסטען פון דער נאומאן־גרופע, האבען געמוזט אנהויבען פערהאלטען זיך פאזיטיוו צו דעם ,,אלט־ניילאנד", צו פאלעסטינע. זיי האבען אבער נישט אנגענומען פאלעסטינע אלס די איינציגע, אלס די ענדגילטיגע, אלס די אלזייטיגע לעזונג פון דער יודישער פראגע. זיי זענען נישט געווארען קיין ציוניסטען.

זיי האבען אויך געביטען, געמוזט ביטען זייער שטעלונג צו דער העבראישער שפראך. ביי דעם הונגער פון די דייטשע יודען נאך אייגענע נאציאנאלע גייסטיגע ווערטען, ביי דעם דורשט צו פעראייניגען זיך מיט אלע יודען, מיט דער יודישער בעפעלקערונג פון פאלעסטינע און מיט דער יודישער נאציאנאלער בעוועגונג, האבען זיי נישט געקענט בלייבען בלויז ביי דער דייטשער שפראך און ביי די דייטשע גייסטיגע שאפונגען. פון דער יודישיסטישער נאציאנאלער בעוועגונג זענען די דייטשע יודען ווייט און אפגעריסען. און דא איז נאך צוגעקומען א פראקטישער מאמענט. איז דאך איצט ממש נישטא קיין איין יודישע פאמיליע אין דייטשלאנד, וואס זאל זיך נישט גרייטען עמיצען פון איהרע מיטגלידער אוועקצושיקען קיין פאלעסטינע. און מיט דער צוקונפט פון דעם דאזיגען מיטגליד לעבט און האפט די גאנצע פאמיליע. ער איז די טרייסט, ער איז די גייסטיגע און אפט אויך די איינציגע עקאנאמישע אויסזיכט און האפנונג פון דער גאנצער משפחה.

האט מען אנגענומען די העבראישע שפראך אלס א נאציאנאלע זאך. מ'האט זי נישט אוועקגעשטעלט אויפ'ן סאמע אויבען־אן, אויפ'ן ערשטען פלאץ, אויפ'ן ארט פון דער דייטשער שפראך, ווי דאס טוען די דייטשע ציוניסטען, אבער יעדענפאלס פערנעהמט זי אנ'ארט אין דער נשמה, אין געדאנק, אין דער האפנונג. מען כאוועט אבער ווייטער די ליבע צו דער דייטשער שפראך, צום דייטשען גייסטיגען לעבען צו אלע גייסטיגע אוצרות פון דייטשען פאלק, מיט וועלכען מען פיהלט זיך געבונדען און צוזאמענגעוואקסען נישט אלס ירושה פון דער פערגאנגענהייט, נאר אויך אלס וואונש און בעגעהר פאר דער צוקונפט.

פאר דער דאזיגער שטרעמונג איז צוגעקומען פאלעסטינע, צוגעקומען די נייע־העבראישע שפראך, אבער זיי טארען נישט און דארפען נישט פערמינערן און אפשוואכען די צוגעבונדענקייט צו דייטשלאנד, די צוזאמענגעוואקסענקייט מיטן דייטשען גייסטיגען לעבען. נישקשה, אין יודישען הארץ איז דא גענוג פלאץ פאר צוויי לענדער, פאר צוויי גייסטיגע לעבענס, פאר צוויי היסטארישע שיקזאלען, פאר צוויי געשיכטליכע איבערלעבונגען.

אייגענטליך, שטעקט אין דער טאפעלקייט פון יודישען לעבען, אין דער צווייאיגקייט פון דער יודישער נשמה, דער גאנצער זין פון יודישען שיקזאל, פון זיין וואנדערן צווישען פעלקער און בלייבען דאך איין פאלק, איין געמיינדע, די צווייאיגקייט איז געווארען די נאטור פון יודישען פאלק, פון אלע זיינע צעווארפענע און צושאטענע גרופעס: אויף זיין לאנגען און שווערען גלות־וועג איז ער געווארען, האט ער געמוזט ווערען אין דער אדער יענער מאס, וואו א דייטש און וואו אנ'ענגלענדער; וואו א רוס און וואו א פאליאק; וואו א פראנצויז און וואו א האלענדער. ער האט אבער נישט אין ערגעץ אויפגעהערט, נישט געקענט אויפהערען צו בלייבען א יוד. זיין געאייניגט און געטיילט צו איין און דערזעלבער צייט אין דער יודישער געשיכטע, נאר די נאטור פון יודישען שיקזאל, דער געטליכער זין און די שליחות פון פאלק ישראל: גלות, צושפרייטקייט איבער דער וועלט, צוזייטקייט איבער די פעלקער, — דאס! זענען נישט קיין אנשיקענישען, קיין אומגליקען, וואס האבען געפייניגט און געמאטערט דאס יודישע פאלק, דאס זענען די לעבענס־זאפט און די עקזיסטענץ־גאראנטיע פון יודישען פאלק.

וואלטען יודען געווען געבליבען אין פאלעסטינע, וואלט פון זיי אדער קיין זכר נישט געבליבען, ווי פון א סך זייער גלייכען פון די אלטע צייטען, אדער זיי וואלטען געווען געגליכען צו די איצטיגע פעלאכען, די פאלעסטינער פויערים. אין ביידע פאלען איז דאס נאר א קליינער גליק. די גלות־אומזיכערהייט האט, אלזא, געזיכערט אין א גרויסער מאס אי די עקזיסטענץ גופא פון יודישען פאלק, אי דעם הויכען זין און טיפען ווערט פון דער דאזיגער עקזיסטענץ.

מיר האבען אין זעהר א געפרעסטער פארם איבערגעגעבען דעם געדאנקען־גאנג און די אידעאישע בלאנדזשענישען און זוכענישען פון דער גרופע דייטשע יודען, וואס געפינען זיך ארום דעם ,,פילא־פערלאג", דער עיקר אין זשורנאל ,,דער מארגען", וואס ווערט ארויסגעגעבען פון דעם דאזיגען פערלאג. דער דאזיגער זשורנאל איז איצט געווים דער בעסטער און אינטערעסאנטסטער קוואל פאר ידיעות וועגען דייטש־יודישען לעבען. אבער נישט פאר ידיעות וועגען טאג־טעגליכען וואכענדיגען לעבען, נישט פאר אינפארמאציע וועגען עקאנאמישען לעבען פון דייטשע יודען, אדער וועגען זייערע פאליטישע צרות. דאס איז א זשורנאל, וואס שפיגעלט מעהר אפ די נשמה־צרות, די וועהטאגען פון זוכען נייע וועגען, נייע ווערטען, נייע אינהאלטען אין לעבען; פון זוכען נייע ערקלערונגען פאר די אלטע און נייע רדיפות און פערפאלגונגען. דער דאזיגער זשורנאל שפיגעלט דעריבער אפ די פערוואונדעטע נשמה פון דעם טייל דייטשע יודען, פאר וועלכע די אפזונדערונג פון ארומיגען לעבען, וועלכער איז געווען שוין אזוי נאהענט און טייער און אזוי אייגען, איז געווען א געוואלטיגע איבעררא־שונג, א זעץ אין מוח, פון וועלכען מען קומט נישט אזוי גיך צו זיך.

פאר די ציוניסטען איז דאס א סך לייכטער. זיי האבען דאס אלץ כמעט פאראויסגעזעהען און פאראויסגעזאגט; זיי האבען א גאנצען ענטפער, אנ'אבסאלוטע תשובה, א רפואה שלמה. גאולה! פולע אויסלייזונג! אייגען לאנד, אייגענע שפראך, אייגענער גייסטיגער לעבען! אוועק פון פרעמדען לאנד; א סוף צו פרעמדע שפראכען; אוועק פון פרעמדע קולטורען. זיך אומקעהרען צו זיך; זיך פערטיפען אין זיך; לעבען מיט זיך און אין זיך.

א סך שווערער און טראגישער איז די לאגע פון די אויבענדערמאהנטע גרופען וועלכע זענען נישט לאנג נאך געווען די גרויסע מעהרהייט פון דייטשע יודען, און שטעלען נאך איצטער פאר גאר א גרויסען טייל פון זיי. ביידע זאכען קומען זיי אן שווער און מיט גרויסע מאטערנישען: דאס אפזאגען זיך פון דייטשען פאטערלאנד און פון דעם דייטשען קולטור־גייסטיגען לעבען און אויך דאס בעהעפטען זיך צו דעם נייעם העבראישען גייסטיגען לעבען, דער גלויבען אין ציוניזם, די אמונה אין דער אויסלייזונג. הענגען זיי אין דער לופטען, זוכען א אידעאישען באדען, זוכען א טרייסט אין אונזער פערגאנגענהייט, אום צו געפינען א זין אין דער געגענווארט און א גלויבען אין דער צוקונפט. פיהלט מען דעריבער אין זשורנאל, ,,דער מארגען", די דאזיגע זוך־וועהטאגען, דאס דאזיגע פיבערען, דעם נשמה־אומרוה און דעם שרעק צו פערלירען דעם דייטשען גייסטיגען פערמעגען און נישט בעקומען קיין נייעם יודישען.

דער דאזיגער זשורנאל האט איצט איינגעפיהרט א נייעם: ער ווידמעט אפט א גאנץ ביכעל איין פראגע, איין טעמע. נישט לאנג איז ארויס א ביכעל, וואס איז איינגאנצען פערנומען מיט דער פראגע וועגען דער ראל פון גלות אין דער יודישער געשיכטע. מען קאן געוויס מיט א סך ארטיקלען, אפשר אפילו מיט אלע ארטיקלען, נישט איינשטימען, און דאך לייענט מען זיי מיט גאר גרויסען אינטערעס, דאך ווערט מען שטארק פערכאפט פון זיי. ווייל זיי זענען אלע געשריבען פון מענשען, וועלכע לעבען טיף איבער די יודישע טראגעדיע אין איהר גאנצען גרויסען פערנעהם; אי אין איהר אלוועלטליכען פערנעהם, אי אין איהר געשיכטליכער אומאויפהערליכקייט.

דער אריינפיהר צו דער פראגע ,,גלות" האט געשריבען פרוי רייכמאן, איינע פון די טאלאנטפולסטע יודישע פרויען אין דייטשלאנד. זי בעהאנדעלט די רעוואלוציאניזירונג פון יודישען לעבען, וואס די היטלער־צייט מוז ארויסרופען. דער פאקט פון אפווישען פלוצים אלע רעזולטאטען פון איינגלידערונג און פון אריינוואקסען פון 150 יאהר מוז איבערקעהרען אלע אונזערע בעגריפען און פארשטעלונגען וועגען די מעגליכקייטען פון לעבען, פון ענטוויקלען זיך און שאפען אין גלות. פון דער צווייטער זייט זעהט זי אין דער פאלעסטינע ־ בעוועגונג א פערצווייפלונגס ־ האפענונג און א צוועדיש־בירגערליכע שטרעבונג.

דער אינטערעסאנטסטער און טיפסטער ארטיקעל איז פון א רוסישען יודען, — פון גריגארי לאנדאו. ער איז א זוהן פון דעם רעדאקטאר פון אמאליגען רוסיש־יודישען זשורנאל ,,וואסכאד". ער איז געבוירען און אויסגעהאדעוועט אין אלטען פעטערבורג, ערצויגען אין דער אומגעבונג פון יודישע אינטערעסען און אין רוסישען גייסטיגען לעבען. ער שטעלט מיט זיך פאר דעם אויסגעשפראכענסטען טיפ פון אסימילירטען יודען, פון א צעריסענעם, צוצווייטען, צושפאלטענעם רוס־יוד אדער יוד־רוס.

יעדער יוד איז נישט נאר א יוד, נאר ער טראגט אין זיך ,,נאך עפעס": ער איז נאך א דייטש, רוס, פאליאק, אמעריקאנער א. אז. וו. אסימילאציע הויבט זיך אן דארטען, ווען דאס ,,נאך עפעס" ווערט דאס הערשענדע, און דאס יודישע פערבלאסט און פערוועלקט און ווערט פערוואנדעלט אין רעשטלעך פון ירושה און אלטע פיהרונגען, זענען פערהאן אבער ביי אונז איבערגאנגס־טיפען, ביי וועלכע דאס ,,יודישע" און דאס ,,נאך עפעס" זענען, אזוי צו זאגען, פון גלייכען וואג; דאס צינגעל שטעהט אין דער מיט, און די נשמה צאנקט און דארט אין דעם דאזיגען גלייכגעוויכט, אין דער דאזיגער שטארקייט אדער שוואכקייט פון ביידע, ביי מענשען פון גרויסע גייסטיגע פעהיגקייטען ווערט דאס דאזיגע אין דער מיט שטעהען בלייבען פערוואנדעלט אין א גרויסע טראגעדיע, אין א צוריסען ווערען צווישען צוויי געליבטע קולטורען, גייסטיגע לעבענס, צווישען צוויי טיף ־ איינגעווארצעלטע קולטור־סיסטעמען. אין שטורמישע צייטען ווי אונזערע, ווען מען מוז זיך אליין בעשטימען, ווען מען מוז האבען קלארע און אויסגעשפראכענע בעציהונגען צו ערשיינונגען, בעזונדערס צו נאציאנאלע ערשיינונגען, — אין אזעלכע צייטען ווערט די טראגישקייט פון די דאזיגע גלייכגעוויכט־מענשען נאך טיפער, האקט נאך מעהר אונטער די שאפונגס־פליגעל.

און דער איינדרוק פון ביכעל איז אזא, אז כמעט אלע שרייבער דא זענען פון די דאזיגע צעריסענע מענשען.

מיר וועלען נישט איבערגעבען דעם אינהאלט פון איינצעלנע ארטיקלען. דער לעזער וועט אין יעדען ארטיקעל געפינען עפעס אינטערעסאנטעס. אבער אין אלע וועט ער געפינען יענעם עהרליכען נשמה־ציטער, וואס מאכט יעדע ליטעראטור, יעדע שאפונג נאהענט און טייער.

וואס בעדייטען די לעצטע רעגירונגס-ענדערונגען אין יוגאסלאוויע

אין יוגאסלאוויען איז ווי בעוואוסט אויסגעבראכען א רעגירונגס קריזיס דער קאבינעט פון יעפטיטשען איז אראפ אין דימיסיע און נאך 4 טאג איז געשאפען געווארען א נייע רעגירונג אין דער שפיץ פון וועלכער עס האט זיך געשטעלט דער פינאנץ מיניסטער פון יעפטיטשעס דימיסיאנירטען קאבינעט, סטאקיאזינאוויטש, וועלכער איז אויך גלייכצייטיג אויסערן־מיניסטער.

דער מאטיוו צו דער רעגירונגס ענדערונג אין יוגאסלאוויען איז געווען דער פאקט וואס דער בילדונגס מיניסטער טשיריטשא איז אויסגעוועהלט געווארען אלס פארזיצענדער פון פארלאמענט, און א געוועהנליכע קאנסטרוקציע פון קאבינעט דורכן בעזעצען דעם פאסטען האט אנגעטראפען אויף שוועריגקייטען.

דאס זענען די אפיציעלע מאטיוון, פאקטיש אבער גרייכען די סיבות פון דער ענדערונג א סך טיפער און זענען פערבינדען מיט די פרינציפיעלע ענדערונג פון דער איצטיגער יוגאסלאווישער פאליטיק.

נאכן טראגישען טויט פון קעניג אלעקסאנדער, זענען זיינע יורשים, און אין דער ערשטער רייה דער פרינץ רעגענט פאוועל געשטאנען פאר דער פראגע, צי פאר דער ענטוויקלונג פון דער יוגאסלאווישער מלוכה איז גינסטיג צו פיהרען ווייטער די פאליטיק פון קעניגליכען אבסאלוטיזם.

דער ערמארדעטער קעניג אלעקסאנדער האט גע האט אונטערגענומען די פאליטיק פון פעראייניגען אין איינהייטליכען מלוכה ארגאניזם די דריי דרום־סלאווישע שבטים די סערבען, כארוואטען און סלאווענער, אבער דאס איז נישט געווען קיין לייכטע אויפגאבע. צווישען די כארוואטען און סלאווענער פון איין זייט, און די סערבען פון דער אנדערער זייט, עקזיסטירען רעליגיעזע און קולטורעלע אונטערשידען א חוץ דעם האט די טענדענץ פון די סערבען צו עראבערען פאר זיך די ראלע פון א רעצידירענדען פאקטאר, אין דער מלוכה ארויסגערופען זעהר אפט אונצופרידענהייט, ביי די כארוואטען און סלאווענער. דער טויט פון קעניג אלעקסאנדער האט ארויסגערופען טרויער אין גאנצען יוגאסלאווישען פאלק, און האט גענעבען די מעגליכקייט די פיהרער פון דער אפאזיציע אונטערצושטרייכען זייער מלוכה לאיאליטעט.

דער פרינץ רעגענט פאוועל איז באלד אין אנהויב צוגעטרעטען צו בויען א בריק וואס זאל פעראייניגען דעם רעזשים מיט דער אפאזיציע. עס איז ארויסגעלאזט געווארען פון תפיסה דער פיהרער פון דער סלאווענישער פאלקס פארטיי און גלייכצייטיג געוועזענער פרעמיער דר. קאראשעץ ווי אויך א רייה אנדערע פיהרער פון דער אפאזיציע, שוין דאן האט דער רעגענט געוואלט צוציהען די אפאזיציע אין דער צוזאמענארבייט מיט דער רעגירונג, דאס איז אבער געבליבען אהן רעזולטאט ווייל די פיהרער פון דער אפאזיציע האבען געפאדערט טיפע ענדערונגען אין דער אינערליכער פאליטיק. און נישט די רעגירונג און נישט דער רעגענט האבען אויף זיך נישט געוואלט נעמען די פעראנטווארטליכקייט פאר אזא ,,קייזערשניט".

א ווייטערדיגער שריט פון דער רעגירונג צו געהען אויף קאמפראמיסען איז געווען דאס בעשטימען נייע וואהלען צום פארלאמענט. מען האט דאס געהאלטען פאר אנ'ענטשיידענעם שריט פאר א נייער ווענדונג אין דער אינערליכער פאליטיק.

נישט קוקענדיג אויף דעם אפיציעלען פערבאט פון דער עקזיסטענץ פון פארטייען און ריכטונגען האט די אפאזיציע געשאפען א געמיינזאמען בלאק אין דער שפיץ פון וועלכען עס איז געשטאנען דר. מאטשעק, א דעצידירטער געגנער פון א אויטאריטאטיווע רעגירונג. וועלכער האט געפאדערט ווייטגעהענדע אויטאנאמיע פאר כארוואטיען. דר. מאטשעקס אפאזיציע האט בעת די וואהלען בעקומען אנ'ערך 37 פראצענט שטימען. צוליב דער פערפליכטענדער וואהל ארדינאציע, האט אבער די אפאזיציע בעקומען אין דער סקופטשינא נאר 18 פראצענט מאנדאטען. די אפאזיציע האט דעריבער בעשלאסען אלס פראטעסט נישט צו בעטייליגען זיך אין די זיצונגען פון דער סקופטשינא.

דער רעזולטאט דערפון איז געוועזן אז דער פרינץ רעגענט האט בעשלאסען איינצוגעהן אויף קאמפראמיסען מיט דער אפאזיציע, עס איז געקומען די דימיסיע פון יעפטיטשעס קאבינעט. דר. מאטשעק איז איינגעלאדענט געווארען צו קומען קיין בעלגראד וואו ער האט אפגעהאלטען געשפרעכען מיט דעם פרינץ רעגענט. מען האט אפילו געשמועסט וועגען א נייעם קאבינעט אין וועלכען עס זאל אויך אריין דער פיהרער פון דער אפאזיציע דר. מאטשעק. דר. מאטשעק האט געשטעלט פערשידענע פאדערונגען דערונטער אז די סקופטשינא זאל פונאנדערגעלאזט ווערען און עס זאל אין 8 חדשים ארום פארקומען נייע וואהלען, עס זאל געשאפען ווערען א נייער קאבינעט אין וועלכען פון דעם אלטען זאלען נאר אריין גענעראל זשיווקאוויטש און סטאיאדינאוויטש.

מאטשעק איז אין דעם נייעם קאבינעט נישט אריין, און די כארוואטען וועלען זיך ווייטער אין די זיצונגען פון דער סקופטשינא נישט בעטייליגען. אבער די נייע רעגירונג מיט סטאיאדינאוויטשען איז אהן שום ספק א ווייטערדיגער פרוב זיך איבערצובעטען מיט דער אפאזיציע, איז דאך געווארען פרעמיער איינער פון די צוויי מיניסטארען וועלכע מאטשעק האט געהאלטען פאר מעגליך צו לאזען ביי דער רעגירונג.

בכלל זענען שוין פארגעקומען פרינציפיעלע ענדערונגען, דער געוועזענער אפאזיציאניסט און ארעסטירטער דאקטאר קאראשעץ דער שעף פון דער סלאווענישער פויערים פארטיי איז אינערן מיניסטער, דער פיהרער פון דער סלאווענישער אפאזיציע ־ ביעג — מיניסטער, עס איז נאך אבער אפצוווארטען וואס פאר א שטעלונג עס וועט אננעהמען צו דער נייער רעגירונג די וויכטיגסטע אפאזיציאנעלע גרופע פון דר. מאטשעק. יעדענפאלס איז דער נייער קאבינעט אנ'אנזאג פון א טיפער ענדערונג פון דער אינערליכער מלוכה סטרוקטור, וואס וועט מעגליך מאכען די קאנסאלידאציע און נארמירונג פון די אינערליכע בעציהונגען צווישען די דריי קרובישע סלאווישע שבטים.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

ענגלאנד און דייטשלאנד

צו דעם פלאט־אפמאך צווישען די ביידע מלוכות

פון ישעיה אוגער

זייט מעהר ווי א וואך צייט איז די וועלט בעאומרוהיגט, אויפגערעגט און קען צו זיך נישט קומען. ס'איז גארנישט צו פערשטעהן, ס'איז געגען יעדע לאגיק דאס, וואס ס'איז נאר וואס געשעהן. און דער עיקר: עס איז געגען די אינטערעסען פון דער אייראפעאישער מענשהייט, געגען שלום, געגען די עלעמענטארסטע פאליטישע מאראל און עהרליכקייט.

ווי אזוי האט עס גאר געקענט געשעהן? — פרעגט זיך די פערבליפטע וועלט, — ווי אזוי האט עס ענגלאנד, גרויסבריטאניען, די אלמעכטיגסטע מלוכה און איינע פון די ציוויליזירטעסטע אין דער וועלט, געקענט פועל'ן ביי זיך ביי די היינטיגע אומשטענדען און פערהעלטנישען אויסצושטרעקען א האנט פון פריינדשאפט דער באַרבארישער מלוכה אין דער וועלט, וועלכע איז נישט נאר א געפאהר פאר'ן אלגעמיינעם פרידען, פאר דער רוה און זיכערקייט פון די פעלקער, פאר זייער ווירטשאפטליכען וואויל, נאר אויך פאר דער קולטור פאר'ן גייסטיגען און מאראלישען פראגרעס פון דער מענשהייט? — און דערצו גראדע אין א מאמענט, ווען די גאנצע ציוויליזירטע וועלט שטעהט אזוי צו זאגען מאראליש בעוואפענט געגען דעם דאזיגען שונא פון דער מענשהייט און בעמיהט זיך ווי ווייט מעגליך זיך אפצוזונדערן און צו איזאלירען די דאזיגע מיטעלאלטערליך־פינסטערע מלוכה פון יעדען קולטורעלען פערקער און געמיינשאפט מיט די איבריגע פעלקער.

ווי אזוי זשע האט ענגלאנד, איינע פון די שטארקסטע שטיץ־זיילען פון ווערסאילער טראקטאט, א שטרענג רעכטליכע מלוכה, וואס היט אפ הייליג אפילו נישט קיין געשריבענע געזעצען, ווי אזוי האט דאס ענגלאנד געקענט שליסען א פאקט און ארויסווייזען אפילו נאר א מינימום פון צוטרוי צו אזא מדינה, וואס בעטראכט יעדע פערפליכטונג פאר א שטיקעל פאפיר אהן שום ווערט, וואס רעספעקטירט נישט קיין רעכט אפילו נישט די עלעמענטארסטע מענשען־רעכט פון עהרליכע בירגער, וואס שרעקט זיך נישט אפ צו לאזען איהרע געגנער און פיינד פערשלעפען פון פרעמדע טעריטאריעס און האלט אין איין צוגרייטען זיך צו א רעוואנש־קריג געגען דער ציוויליזירטער מענשהייט, וועלכע האט אונטער שווערע קרבנות קוים געבראכען איהר מאכט און זי געבענדיגט אויף א געוויסע צייט? —

ווי אזוי איז דאס מעגליך געוועזן? — פרעגט די וועלט דערשטוינט, איבערגעראשט און בעאומרוהיגט.

און די מעכטיגע ספינקס, דאס רעטעניש, וואס הייסט ענגלאנד, אדער ריכטיגער: דער צוויי־פנימדיגער יאנוס־קאפ שטעהט שטום און אומבעוועגליך און ענטפערט גאר נישט אויף די אויפרעגענדיגע פראגען פון דער דערשטוינטער וועלט.

און אז איינער פון די צוויי יאנוס־פנים'ער בעוויליגט שוין יא עפעס צו ענטפערן, הייסט עס:

— ס'איז גארנישט... א קליינינקייט, א נארישקייט... עס לוינט זיך גאר נישט אייפצורעגען זיך אזוי...

* * *

דער ענגליש־דייטשער פלאט־אפמאך ווירקט אבער נישט נאר אויפרעגענדיג נאר ער ברענגט אריין א עלעמענט פון אומרוהיגקייט און אומזיכערקייט אין דער אייראפעאישער פאליטיק.

קודם כל העלפט צו ענגלאנד בידים צו הויבען דעם פרעסטיזש פון היטלעריזם, דאס אנזעהן פון דער מלוכה, וועלכע האט איהר רעזשים פון מענשען־שנאה אין ראטען־האס פערשפרייט איבער גאנץ אייראפא, יא איבער דער גאנצער וועלט קען מען זאגען. דאס, וואס די היטלעריסטען האבען פערזייהט אין משך פון די לעצטע דריי יאהר, איז זעהר גוט געראטען און האט שוין געבראכט שיינע רייפע פרוכטען אין א סך אייראפעאישע און חוץ־אייראפעאישע לענדער. אויך אין ענגלאנד גופא, אין דעם ליבעראלען טאלעראנטען ענגלאנד, וואס האט גאר כמעט פון אנטיסעמיטיזם נישט געוואוסט, איז די היטלער־זריעה זעהר גוט אויפגעגאנגען און טראגט שוין גאר פיינע פירות. ס'איז גענוג צו דערמאהנען אן די ענגלישע פאשיסטען מיט דעם בעוואוסטען לארד קערזאנס אידים מאזלי אן דער שפיץ. דערזעלביגער מאזלי איז נאך גארנישט לאנג, מיט איניגע יאהר צוריק, געזעסען אין פארלאמענט אויף איין באנק מיט די ענגלישע סאציאליסטען. ער איז אלזא געוועזן א פארטיי־חבר מאקדאנאלד'ס. היינט ארגאניזירען מאזלים פאשיסטישע באנדעם עקסצעסען געגען יודען און שרייבען א עקעלהאפטע אנטיסעמיטישע העץ־פראפאגאנדע לויט דער איניציאטיוו און אנווייזונג און אונטער דער פערזענליכער השגחה פון ענגלישען אריסטאקראט און געוועזענעם סאציאליסט מאזלי.

און נישט נאר דאס אליין. דער היטלעריזם איז א סכנה פאר דער וועלט אין פיל אנדערע הינזיכטען. זינט די היטלעריסטען זענען געקומען צו דער מאכט שוועבען שווערע וואלקענס פון מלחמה־געפאהר איבער אייראפא. אומעטום, אין גאנץ אייראפא, גרייטען זיך זעהר ערנסט אלע מלוכות, ספעציעל אבער היטלערס נעהנטערע און ווייטערע שכנים, צו דער קומענדיגער קריג. מען מאכט די גרעסטע הכנות, מען טוט וואס מ'קען נאר, מען זויגט אויס דעם בירגער, דעם הארעפאשניק, דעם ארבייטענדיגען מענשען, מען ציהט ארויס ביי איהם דעם זאפט און מארך פון די ביינער, אבי זיך מיליטעריש צו פערזיכערן און זיך צו פערהיטען, אז מ'זאל נישט איבערראשט ווערען פלוצלונג דורך דייטשלאנד. א דאנק דעם קריגס־געשרייען און די רעוואנש־רופען, א דאנק די פיבערהאפטע בעוואפנונגען פון דייטשלאנד, וואס האט אליין בטל געמאכט דעם ווערסיילער טראקטאט, פייפענדיג אויף די סיגנאטאר־מלוכות, וואס האבען איהם אונטערגעשריבען און גאראנטירט און הייליג זיך געשוואוירען איהם אפצוהיטען, א דאנק דעם אלעם האט אין אייראפע זיך פערשטארקט די מורא, די אומרוהיקייט און דער מיליטערישער גייסט.

קורץ, דער היטלעריזם דראהט אייראפא און דער איבריגער וועלט מיט א בלוטיגען ווירוואר, מיט א מאטעריעלען און גייסטיגען חורבן מיט מאראלישער מפלה. אלע זעהען די פערוויסטונג, וואס דער היטלעריזם האט שוין ביז אהער אנגעמאכט, און זעהען דייטליך די גרויסע געפאהר, וואס רוקט זיך ערשט אן איבער אייראפא.

און נאר ענגלאנד וויל נישט הערען און נישט וויסען פון דער פאן־אייראפעאישער סכנה, וויל נישט זעהען דעם אליץ־פערניכטענדיגען נצחון־מארש פון היטלעריזם, וואס דראהט צו צעטרעטען די בליהענדיגע פעלדער פון די פרידליכע פעלקער, צו צעשטערען אליץ, וואס זיי האבען מיט אזוי פיל מיה און ארבייט צוריק אויפגעבויט נאך דער וועלט־מלחמה, און נאר אויפס ניי אומצוברענגען יונגע מענשען־לעבענס אהן א שיעור, צו דערטרונקען זיי אין זייער אייגען בלוט אין נאמען פון אספיראציעס, וואס ווילען צוריקשטעלען דעם סטאטוס־קווא פון פאר'ן וועלט־קריג.

אזוי זעהט עס אויס — ענגלאנד זעהט נישט די געפאהר. ריכטיגער: זי וויל נישט זעהען, זי האט אנ'אינטערעס זיך לאזען פערבינדען די אויגען. און אזוי טוט זי איצט דאס, וואס איז נישט נאר געגען דער אלגעמיינער זיכערקייט, נאר בפירוש געגען די לעבענס־אינטערעסען פון איהרע פריהערדיגע פערבינדעטע, מיט וועלכע זי האט געמיינזאם פערגאסען בלוט בעת דער וועלט־מלחמה פאר די געמיינזאמע אידעאלען פון פרייהייט, דעמאקראטיע און זעלבסט־בעשטימונג פון די פעלקער. דורך דעם פלאט־אפמאך שטיצט זי מאראליש דייטשלאנד, הויבט איהר פרעסטיזש, וועקט צוטרוי צו איהר און פערשטארקט איהר מאכט און... די געפאהר פון א נייעם קריג אין אייראפע.

איז ענגלאנד ווירקליך דאס ,,פערפידע אלביאן'', ווי די דייטשען רופען עס ד. ה. דאס פעררעטערישע, פאלשע לאנד, וואס האלט אלע מיטלען פאר גענוג כשר דארט, וואו עס האנדעלט זיך וועגען איהרע אינטערעסען?

אדער איז דער פלאט־אפמאך מיט דייטשלאנד א זשעסט פון דעם שטארק פאציפיסטיש־געשטימטען ענגלישען פאלק, ווי מאנכע זאגען? —

* * *

א שטיק פערראט און פערפידיע לאזט זיך דאך קאנסטאטירען אין דעם פאל, ענגלאנד האט אפגעטון דאס שטיקעל ארבייט הינטער די פלייצעס פון איהר געטרייען וואפען־פריינד און פערבינדעטען פראנקרייך, אהן איהר וויסען. ווער איז נאך אזוי בלוטיג פעראינטערעסירט אין דעם ענין מיטן פלאט־אפמאך, אויב נישט פראנקרייך? — שטעהען דאך דא איהרע לעבעדיגסטע אינטערעסען און איהר צוקונפט, קען מען זאגען, אין קאן.

פראנקרייך בעטראכט ענגלאנד פאר איהר נאטירליכען פערבינדעטען. בעת דער וועלט־מלחמה האבען ביידע פעלקער אנגעהויבען צו פערשטעהען, אז זיי האבען א געמיינזאמען שונא און אז זיי קענען זיך פערטיידיגען געגען איהם נאר מיט פעראייניגטע כוחות. ווי האט באלדווין געזאגט: אונזערע ד. ה. די ענגלישע גרעניצען הויבען זיך אן ביים רהיין. נישט לאנג נאך, מיט וואכען צוריק, נאכדעם ווי היטלער האט איינגעפיהרט די אלגעמיינע מיליטער־פליכט אין דייטשלאנד און האט זיך גענומען בויען אונטערוואסער־שיפען, וואס האט געמאכט א בעזונדערס שווערען, דעפרימירענדיגען איינדרוק אין ענגלאנד, האבען פראנקרייך און ענגלאנד צו דער אנגענעהמער איבערראשונג פון דער וועלט זיך פעראייניגט אין א פעסטען פראנט געגען דער היטלעריסטישער געפאהר. דאס האט אריינגעבראכט א גרויסע בערוהיגונג אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק. מ'האט געמיינט, אז איצט ענדליך בעגרייפט שוין ענגלאנד, ווי געפעהרליך דער היטלעריזם איז פאר'ן וועלט־שלום און ווי אומזיניג דאס איז צו מאכען דעם היטלעריסטישען דייטשלאנד הנחות און קאנצעסיעס און צו זוכען וועגען ווי זיך צו פערשטענדיגען מיט איהם.

צו דער גרעסטער איבערראשונג פון די אלע, וואס האבען געלעגט גרויסע האפנונגען אויף דעם לעצטען צושטאנד־געקומענעם אנטי־היטלעריסטישען פראנט, האט זיך די לאגע אזוי צו זאגען, איבער נאכט ראדיקאל געענדערט. ענגלאנד האט הינטען ארום, בסוד, געשלאסען א פלאט־אפמאך מיט דייטשלאנד. דאס איז א גרויסער נצחון פאר היטלערן. דייטשלאנד בעקומט דאס רעכט צו פערגרעסערען איהר פלאט ביז צו 35 פראצענט פון גאנצען פלאט, וואס ענגלאנד פערמאגט אין אייראפע ווי אין אלע איבריגע טיילען פון דער וועלט. דאס בעדייט אלזא, פאקטיש אנ'אויסערגעוועהנליכע פערשטארקונג פון דייטשען פלאט אין באלטישען ים. לויט דער אלגעמיינער איבערצייגונג האדעוועט אויס ענגלאנד א שונא טאקע פאר זיך אליין. זי העלפט איהם זיך צו שטעלען אויף די פיס און זיך צו בעוואפענען שפעטער וועט דער איצטיגער ,,פריינד'' אנווענדען דאס געוועהר געגען ענגלאנד גופא — מ'קען גאר נישט וויסען, וואס עס קען נאך ווערען פון די ,,35 פראצענט''.

אמשווערסטען איז אבער די לאגע פון פראנקרייך. ווארום אויב דייטשלאנד זאל ווידער ווערען א מאכט אויפן ים (און אויך דאס איז בפירוש געגען די בעשטימונגען פון ווערסאילער טראקטאט) וועט זי מיט איהר שטארקער יבשה־ארמעע ווערען אזא מיליטערישער כוח, וועלכען מ'וועט נישט קענען בייקומען. פאר פראנקרייך איז דאס לכל הדעות גאר נישט קיין אנגענעהמע פערספעקטיוו.

איבריגענס רופט דאס ארויס נישט קיין קליינע בעאומרוהיגונג אויך אין די אזוי גערופענע באלטישע לענדער, אין לעטלאנד, עסטלאנד און ליטע. פאר וועלכע דייטשלאנדס קריגס־שיפען בעדייטען אייגענט־

(ווייטער זעה זייט ט.)

בירגער וואס שווייגן

פון לעא קעניג

ס'איז אפשר אביסעל צוגעאיילט צו בעהויפטען, ווי איניגע טוען עס, אז ענגלאנד איז לעצטענס געווארען אינגאנצען ,,פרא־דייטש''.

די ענגלישע אויסערליכע פאליטיק איז שטענדיג געווען א באלאנסירענדע און זוכענדיגע, און דאס צינגעל אויף די וואג־שאלען פון ענגלישע אינטערעסען און סימפאטיעס איז קיינמאל נישט געווען אינגאנצען אויף איין זייט... פונם ווערסאלער־שלום אן האט עס נישט איינמאל געביטען די פאזיציעס; אמאל זיך געקליבען נעהנטער צו פראנקרייך, און אמאל צו דייטשלאנד.

צי ענגלאנד וועט געפינען אזוי גיך די אבסאלוטע באלאנסירענדע גלייכגעוויכט צווישען די צוויי געגענזעצליכע כוחות אין דער איצטיגער אייראפע איז שווער פאראויסצוזאגען.

אבער, לעת עתה, זעהט עס דאך אויס, אז די אפיציעלע ענגלישע געזעלשאפטליכע מיינונג האט זיך א שטארקען נויג געטון צום איצטיגען דייטשלאנד.

פון זינט היטלערס לעצטער רעדע, האבען זיך אליץ, מעהר און מעהר אנגעהויבען הערען ענגלישע שטימען, וואס זענען גענויגט זיך איבערבעטען און ארויסווייזען סימפאטיע צו די איצטיגע הערשער פון דייטשלאנד און זייער רעזשים.

אין דער ענגלישער קאנסערוואטיווער און ליבעראלער פרעסע ערשיינען טאג־טעגליך רעפרעזענטאטיווע בריף, וועלכע פאדערען א סימפאטישערע בעציהונג צום איצטיגען דייטשלאנד.

אויך די ענגלישע פובליציסטען, וועלכע האבען שטענדיג געגלויבט, אז די דייטשע קולטור און דער דייטשער טעמפעראמענט איז פיל קרובה'שער צום ענגלישען ווי דער לאטיינישער, האבען לעצטענס העכער און אפטער אנגעהויבען וועגען דעם צו רעדען.

עס קאן זיין, אז דאס איז אויך נאר א בעוויז, אז די ענגלישע הערשענדע פאליטישע אינטערעסען פאדערען איצט א איינפערשטענדעניש מיט דייטשלאנד, ווייל, אפילו רייגע קולטור פראגען, ווערען אפט, ווען אפילו אומבעמערקעהייט, דיקטירט פון אינטערעסען. אבער מיר טארען נישט פערגעסען, אז אויך אין זיין קולטור און אין זיין ,,וועלט אנשויאונג'' איז דער ענגלענדער — ווי זיין שפראך א סינטעז פון די צוויי קולטורען: דער לאטיינישער און גערמאנישער.

און צייטענווייז איז דער ענגלענדער מעהר צי וויניגער בעוואוסט און שטאלץ אויף איין העלפט, נאר פון זיין קולטור נאציאנאלען טעמפעראמענט.

אבער נישט די אקאדעמיש־פראבלעמאטישע פראגע אינטערעסירט אונז איצינד. צי דער ענגלענדער איז אין זיין טעמפעראמענט נעהנטער צו דעם נארדישען גערמאנער, ווי צו דעם זידליכען אייראפעער — קען יעדער פערענטפערען לויט זיינע אנשויאונגען. אבער וואס אונז אינטערעסירט איצינד איז דער פאקט, אז ענגלאנד האט לעצטענס אנגעהויבען ארויסווייזען שטארקערע, ווי ווען עס איז פון זינט היטלער האט פערכאפט די מאכט, סימפאטיעס צו דייטשלאנד; און נאך מעהר: אינטערעסירט אונז איצינד די פראגע ווי אזוי די יודישע בירגער פון ענגלאנד רעאגירען אדער ריכטיגער: רעאגירען נישט אויף אט דער נייער מעגליכער אריענטאציע אין דער ענגלישער אויסערליכער פאליטיק?

עס מוז דא גלייך און שטארק בעטאנט ווערען: מיר גלויבען נישט אז ס'קאן זיין, און אז ס'דארף זיין א ספעציעל יודישע פאליטיק אין ענגלאנד; דער יודיש־ענגלישער בירגער האט די זעלבע פאליטישע אנשויאונגען ווי דער נישט־יודישער בירגער פון זיין קלאס און פאליטישער פארטיי.

דער יודישער קאנסערוואטאר איז נישט בעסער און נישט ערגער פונם נישט־יודישען ענגלישען קאנסערוואטאר און פונקט דאס איינענע קאן געזאגט ווערען וועגען די יודיש־ענגלישע ליבעראלען און סאציאליסטען. ס'וואלט געווען אנ'אבסורד און אין דעם אבסורד גלויבען, אדער מאכען זיך גלויבען די אנטיסעמיטען אין אלע לענדער און אמאל אויך אונזערע אייגענע עקסטרעמע נאציאנאליסטען צו ערווארטען דער יוד. קאנסערוואטאר זאל שטימען געגען זיין פארטיי, וועלכע פערטרעט אמבעסטען זיינע עקאנאמישע און בירגער־אינטערעסען; דער יוד. ליבעראל זאל נישט האבען די זעלבע אנשויאונגען און אינטערעסען פונם ענגלישען ליבעראל און דער יודישער ארבייטער זאל אין די וויכטיגסטע און מיינסטע פונקטען פון זיין פאליטיק נישט שטימען צוזאמען מיטן ענגלישען ארבייטער, און אויב מיר שטעלען איצט די פראגע: ווי אזוי די ענגליש־יודישע בירגער רעאגירען אויף דער מעגליכער נייער אריענטאציע אין דער ענגלישער אויסערליכער פאליטיק טוען מיר עס פון א ריין בירגערליכען שטאנדפונקט.

אלס פולע, גלייכבערעכטיגטע ענגלישע בירגער, טארען די ענגלישע יודען נישט פערשווייגען די אטאקעס, וואס דער היטלעריזם מאכט אויף זייער בירגערשאפט.

אלס גוטע און ווירדיגע ענגלישע בירגער דארפען זיי עס טון, צו וועלכער פארטיי און קלאס זיי זאלען נישט געהערען.

דער תירוץ, אז ,,מען טאר זיך נישט מישען אין דער אינערליכער פאליטיק פון א פרעמד לאנד'', איז בעזונדער נישט גילטיג אין דעם פרט: ווייל דער היטלעריזם אטאקירט נישט בלויז די יודען אין דייטשלאנד, נאר די יודען איבער דער גאנצער וועלט.

דער היטלעריזם זוכט צו דעגראדירען און ווארפט א שאטען אויך אויף די יודישע בירגער אין ענגלאנד. און אלס אמת'ע און שטאלצע ענגלישע בירגער טארען זיי עס נישט פערשווייגען, אויב זיי שעצען זייער בירגערשאפט, און זיי זענען ווירדיגע בירגער.

א פאר הונדערט טויזענט ענגלישע בירגער ווערען טאג־טעגליך פונם היטלער־רעזשים בעליידיגט און אלס ענגלישע בירגער טארען זיי די בעליידיגונגען נישט פערשווייגען. די יודישע בירגערליכע קלאסען זענען עס, רעדענדיג אויף זייער שפראך, שולדיג דער ענגלישער קרוין.

פאר וואס־זשע שווייגען זיי?

איך רעד דא נאטירליך פון די ענגליש־יודישע בירגער, וועלכע זענען אזוי שטאלץ מיט זייער ענגלישער בירגערשאפט, מיט זייער ענגלישען פאטריאטיזם, אלס ענגלישע פאטריאטען, אלס שטאלצע ענגלישע בירגער, וועלכע ווייסען ווי הויך דער פרעסטיזש איז פון יעדען ענגלישען בירגער איבער דער גארער וועלט, דארפען זיי עס טון.

פאר וואס־זשע שווייגען זיי?

טאג־טעגליך ערשיינען לעצטענס בריף אין דער ענגלישער פרעסע פון קריסטליכע גייסטליכע קאנסערוואטיווע און ליבעראלע — וועלכע בעטען זיך ממש ביים ,,פיהרער'' ער זאל אפשטעלען די פערפאלגונגען אויף דער קריסטליכער קירכע ,,כדי די פריינדשאפט צווישען ענגלאנד און דייטשלאנד זאל ווערען אנ'אמת'ע''. איך רייד דא נישט וועגען דער אמת'ער ווערט פון אזעלכע אפעלען צו היטלערן.

אבער די ענגליש־יודישע קאנסערוואטארען, ליבעראלען און שטיצער פון דער נאציאנאלער רעגירונג גלויבען מסתמא יא אין זייער ווערט. פאר וואס זשע פראטעסטירען זיי נישט געגען דער פרעמדער מאכט, וועלכע זוכט צו דיסקרעדיטירען זייערע ענגלישע בירגער־רעכט?

טאג־טעגליך זוך איך כאטש איין בריף אין אנ'ענגלישער צייטונג פון אנ'איינפלוסרייכען ענגלישען יהודי, וואס זאל דערמאהנען היטלערן (און נישט נאר היטלערן) אז אויב ער וויל פריינדשאפט מיט ענגלאנד מוז ער, און זיין פרעסע, אויפהערען אטאקירען הונדערטער טויזענדער ענגלישע בירגער, איך זוך אבער אומזיסט אזא פראטעסט שטימע. אין דער צייט ווען אין ענגלאנד איז געווען א שטארקע אנטי־נאצי שטימונג האבען אונזערע פאטריאטישע יהודים אויך געוואגט צו פראטעסטירען.

איצט האבען זיי א פול מויל מיט שווייגען.

זענען זיי באמת ווירדיגע ענגלישע בירגער?! דיסקרעדיטירען זיי דערמיט אליין נישט זייער בירגערשאפט מיט וועלכער זיי זענען אזוי שטאלץ?

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

פערשידענע, ריכטיגע און נישט ריכטיגע תּרעומות׳ן פון די וועבערס

פון ד״ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

וואָסערע רווחים עס האָבען געהאַט די גאַרן־לאַגעריסטען — איז שווער פעסטצושטעלען, — לויט דעם ראַפּאָרט פון דער גענעראַל־דירעקציע פאַר אינדוסטרי און קונסט פון 1826, זענען די רווחים פון די קלענערע גאַרן־צושטעלער דערגאַנגען, ביז צו 100 פּראָצענט. דער ראַפּאָרט דאַגעגען פון קאַלישער גובערנאַטאָר פון 1843, שאַצט דעם ריווח פון די לאַגעריסטען אויף 10 ביז 60 פּראָצענט.

צווישען די פריהער דערמאָהנטע 8 רייכסטע, לאָדזער לאַגעריסטען קענען מיר בעמערקען אינטערעסאַנטע פונקציע־פערשידענקייטען, עטליכע פון זיי גיבען זיך, אין לאָדז בכלל נישט אָפּ מיט לוינעריי־געשעפטען. אַזוי בעשעפטיגט זיך נישט מיט דער לוין־אינדוסטרי קאַראַל טרענקלער, וועלכער איז נישט בלויז אַ גאַרן־לאַגעריסט, נאָר אויך אַ דירעקטאָר פון אַ גרויסער רעגירונגס־פאַבריק, נאָך ווענדישען און אַ בעזיצער פון אַ קלענערער אינדוסטרי אַנשטאַלט. אויך לאַנדע און מאַמראָט, הגם אין אַנדערע ערטער, האָט מאַמראָט דעם לוין־סיסטעם ענטוויקעלט אויף אַ גאָר ברייטען מאַסשטאַב, גיבען זיי זיך, אין לאָדז מיט דער לוין־אינדוסטרי נישט אָפּ. דאַגעגען אַנדערע, בפרט זאַלצמאַן און בראָנאָווסקי האָבען זיך ספּעציאַליזירט אין דעם גאַרן־אויספּיים אויף פּערטיגע סחורות און אין דער קרעדיטירונג פון רויה־שטאָפען.

ביז צו דער גרינדונג פון זיין גרויסער שפּינערייט (אין 1847) האָט לאַנדע, העכסטוואַרשיינליך, זיין גאַרן האַנדעל געפיהרט אויף קרעדיט־יסודות. עס האָט זיך אויפגעהיטען אַן׳אינטערעסאַנטער דאָקומענט, אין וועלכען דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט בעשרייבט לאַנדעס האַנדעלס־טעטיגקייט אין אַ זעהר לויבענסווירדיגער פאָרם: „איד לאַנדע (— שרייבט דער שטאָט־פּרעזידענט —) האַלט אויף אין לאָדז, איבער דרייצעהן יאָהר אַן׳אויסגעצייכענטען לאַגער פון ביינוועל־גאַרן. במשך פון דער גאַנצער צייט און, אפילו אין די קריטישסטע פּעריאָדען פון דער לאַנדעס אינדוסטרי, פיהרענדיג זיין מסחר מיט עטליכע צעהנדליג פאַבריקאַנטען (מיט דעם נאָמען „פאַבריקאַנט" האָט מען, צו יענער צייט בעצייכענט יעדען זעלבסטשטענדיג - אַרבייטענדיגען וועבע־מייסטער), אויסערדעם, וואָס ער דערטיילט זיי קרעדיטען אויף אויסצוצאָהלען אין בעקוועמע ראַטעס. בעגעהט ער זיך מיט זיי זעהר מילד און טוט זיי בעריקזיכטיגען די אומעגליכקייט פון בעצאָהלען, מחמת דעם שטילשטאַנד אין האַנדעל און בענוצט נישט נעגען זיי אַבסאָלוט קיין שום שאַרפע מיטלען". אויך זאַלצמאַנס קרעדיט - טעטיגקייט בעצייכענען די אַמטס־פאַקטאָרען אַלס גינסטיגע פאַר די וועבערס. די מיינונג וואָס דער לאָדזער מאַגיסטראַט האָט, אין 1850 געגעבען איבער זאַלצמאַנען, איז געווען פאָלגענדיגע: „זאַלצמאַן, אַ דאַנק זיין עהרליכען און קאָרעקטען בענעהמען זיך, האָט ער זיך דערוואָרבען דעם צוטרוי, צווישען די פאַבריקאַנטען און אַ בעדייטענדיגע קאָנקורענץ אויף דעם פערקויף פון זיין גאַרן.... די ווייניג־פערמעגליכע פאַבריקאַנטען האָט ער דערטיילט קרעדיטען, איז זיי צו־הילף געקומען און דערמיט האָט ער אויך, ממילא בעלעבט דעם האַנדעל". אויך די גובערניאַלע מאַכט שטעלט, אין 1858 פעסט, אַז „זאַלצמאַן איז דורך זיין האַנדעל און קרעדיט פאַר די ווייניג־פערמעגליכע פאַבריקאַנטען נוצליך".

דער קרעדיט איז געווען אַן׳אומבעדינגיגער תּנאי פאַר דער עקזיסטענץ פון די קלענערע וועבערס. דערויף ווייזט אָן אויך ק. טרענקלער, דער דירעקטאָר פון דער רעגירונגס - ביינוועל־שפּינעריי אין לאָדז, (וועלכע איז איבערגענומען געוואָרען פון דער רעגירונג נאָך ווענדישען) און פערטרויאונגס־מאַן פון דער רעגירונג (גלייכצייטיג אַ גאַרן־לאַגעריסט) אין זיין שריפט פון 17. יולי 1844: „די וועבערס קענען זיך זיכער נישט בעקלאָגען בכלל אויפן מאַנגעל פון קרעדיטען. איך בין מסופּק, צי די רעגירונגס - לאַגערן ווילען אַרויסגעבען אַזוי פיל אויף קרעדיטען, ווי זיי בעקומען איצט ביי פּריוואַטע לאַגעריסטען, ווייל אפילו די וועבערס, וועלכע האָבען נישט קיין שום אָנשפּאַר אָן אומבעוועגליכקייטען, נאָר צ׳בעטען זיך נאָר בלויז אויס מיט אַן׳עהרליכען פאַרנעהג אין האַנדעל, בעקומען קרעדיט. אַזאַ אַרט קרעדיט וואָלט זיכער געווען אין סתירה צו די אָנגענומענע פּרינציפּען אין די רעגירונגס - לאַגערן".

(הלוואות פונם רעגירונגליכען פאַבריקס־פאָנד, זענען דערטיילט געוואָרען, הויפּטזעכליך צו גרעסערע פאַבריקאַנטען אויף אינוועסטיציע צוועקען). דער קלענערער פאַבריקאַנט האָט גיכער געקענט רעכענען אויף אַ הלוואה פון דער באַנק פּאָלסקי, וועלכע האָט אין 1829 בעקאַנט געמאַכט, אַז זי וועט דערטיילען הלוואות אויף פער׳משכון׳טע סחורות, ביז 50 פּראָצענט פון איהר ווערט. צוליב דעם אָבער, וואָס עס זענען נישט געווען קיין ענטשפּרעכענדיגע לאַגערן פאַר די פער׳משכון׳טע סחורות. האָבען די הלוואות נישט אָנגענומען קיין כאַראַקטער פון אַ ברייטערען פערנעהם).

פון דער לאָדזער מאַגיסטראַטס - שריפט פון 10. נאָוועמבער 1843 דערוויסען מיר זיך אינטערעסאַנטע פּרטים וועגען דער אָרגאַניזאַציע פון גאַרן־פערקויף: „צווישען די היגע לאַגעריסטען עקזיסטירט שוין לאַנג דער פערשפּרייטער מנהג, אַז יעדער פון זיי האָט אַ געוויסע צאָהל וועבערס מיט וועמען זיי האַנדלען און בעת אַ געברויך, בעקומען זיי (די וועבערס) קרעדיטען... אַ נייער קרעדיט, אָדער קויפען גאַרן פון אַן׳אַנדערען לאַגער, איז פאַר דעם וועבער נישט אַזוי לייכט".

ביי אַזאַ קאַרטעליזירטען פערקויף, וועט אונז שוין אויסקוקען פלאַריג דאָס, וואָס די וועבערס בעקלאָגען זיך אויף דעם, צווישען די לאַגעריסטען עקזיסטירענדיגען „מאָנאָפּאָליסטישען אָפּמאַך, אַז זיי זאָלען פערקויפען גאַרן צו אַן׳איינהייטליכען פּרייז און דאָס איז דער גורם — אַזוי, ווי ס׳ווילען האָבען די וועבערס — אַז גאַרן איז אין לאָדז טייערער און, אַז קויפען די וועבערס פון אַנדערע שטעט גאַרן מיט 15 ביז 30 קאָפּיקעס ביליגער אויפן פונט.

(אַזעלכע תּרעומות׳ן, אויף אָפּמאַכונגען, צווישען די לאַגעריסטען חזר׳ן זיך איבער, נישט בלויז אין לאָדז, נאָר אויך אַנדערשוואו. וועגען אַן׳אָפּמאַך פון לאַגעריסטען מכוח די פּרייזען דערמאָהנט אויך אַ פּראָטאָקאָל פון קאָנסטאַנטין אין יאָהר 1844, אויך די ראַפּאָרטען פון דער קאַלישער וואָיעוואָדישער קאָמיסיע פון 1840 דערמאָהנען, אַז „צווישען די לאַגעריסטען איז נישט פאַרהאַנען קיין קאָנקורענץ ווייל אַלע האָבען זיך אָפּגערעדט" און פון 1844: „די לאַגעריסטען וואַרפען אויף די פאַבריקאַנטען אָן די פּרייזען פון די מאַטעריאַלען און זיי דיקטירען דעם לוין פאַר די אויסאַרבייטונגען").

אויף וויפיל דער ערשטער טייל פון די תּרעומות (איינהייטליכער פּרייז פון גאַרן), איז אַ וואָהרשיינליכער (געוויסע נאָטיצען אין דעם אַפּאַראַט פון דעם אַמטס־געהילף וואָנסאָווסקי, ווייזען אָן דערויף, אַז מצד די לאָדזער לאַגעריסטען זענען געמאַכט געוואָרען פּרובען איינצושטעלען איינהייטליכע פּרייזען אויף גאַרן, אָבער נישט איביג האָט עס זיי זיך איינגעגעבען, דערין האָט זיי געשטערט די צו גרויסע קאָנקורענץ פון די קלענערע סוחרים און קרעמער און די קאָנקורענץ פון די אָרטיגע שפּינערייען. וואָנסאָווסקי שרייבט: „די לאַנדס־שפּינערייען, וועלכע דערהאַלטען די פּרייזען פון גאַרן אין געוויסע גרעניצען, דערלאָזען נישט צו קיין מאָנאָפּאָליסטישע אָפּמאַכען צווישען די לאַגעריסטען"), אויף אַזוי פיל איז די אמת׳דיגקייט פון צווייטען פאָרוואורף (דער אויפשרויף פון די גאַרן־פּרייזען, העכערע פּרייזען פאַר אָרטיגע וועבערס און נידעריגערע פאַר פרעמד־שטאָטישע) אַ צווייפעלדיגע. דער דאָזיגער פאָרוואורף, וואָס איז, מצד די וועבערס אַרויסגערוקט געוואָרען, בעת דעם הייסעסטען קאַמף מיט די לאַגעריסטען, איז מיט קיין שום בעווייזען נישט אונטערשטיצט געוואָרען און איז אַגב שפּעטער צוריקגעצויגען געוואָרען.

(אַגב זענען די אָנגעבונגען פון די וועבערס אינם דאָזיגען ענין זעהר סתירה׳דיג. אין זיין אַפּאַראַט פון 10. נאָוועמבער 1844, אונטערשטרייכט דער דערמאָהנטער וואָנסאָווסקי, אַז די וועבערס „בעקלאָגען זיך, נישט אויף דעם מאַנגעל אין גאַרן, נישט אויף קיין צו הויכע פּרייזען, נאָר אויף דער שמוגלעריי". לויט די אויספאָרשונגען, וואָס זענען אין זעלבען יאָהר אונטערגענומען געוואָרען דורך דעם דערמאָהנטען אַמטס־געהילף און אַנדערע מיטגלידער פון דער רעגירונגס־קאָמיסיע אין לאָדז און אין שכנות׳דיגע שטעט, זענען די פּרייזען אין לאָדז בכלל געוואָרען נידעריגער, ווי אין פּאַביאַניץ. אין לאָדז למשל, האָט אַ פונט גאַרן נומער 30—40 געקאָסט 3 גל. און אין פּאַביאַניץ 3 גל. 15 גר. אויך אין טורעק, קאַמיענייץ און זדונסקאַ־וואָלע, אפילו אין טשענסטאָכאָוו (אַ גרעניץ־שטאָט), זענען די פּרייזען געווען העכער, ווי אין לאָדז).

זי זוכט אַ דאַטשע מיט פינף פונקטען!...

דערצעהלט פון אַן׳אומגליקליכען לעטניק

פון י. אַבערזשאַנעק

די טעג קומט צו מיר אַ יוד און מיט טרעהרען אין די אויגען דערצעהלט ער מיר אַזאַ מעשה:

— פאַניע אַב־נעק, איהר בעשרייבט דאָך די לעטניקעס מיט אַלע זייערע צרות און ליידען, ווער נאָך ווי איהר ווייסט, וואָס דאָס הייסט אַ לעטניק און מיט וואָס עס שמעקט אַ לעטניטשקע, איהר ווייסט דאָך יאָ ווי שווער עס קומט אָן היינטיגע צייטען ביז מ׳פּאַקט אַרויס דעם „חמץ" פון דער שטוב. יאָ, איהר, און נאָר איהר, פאַניע אַב־נעק וועט מיך פערשטעהען, דעריבער בין איך טאַקע געקומען צו אייך אַביסעל אַראָפּרעדען זיך פון האַרצען, אַז מ׳רעדט זיך אַראָפּ ווערט אַביסעל לייכטער. אַי, וואָס, משטיינסגעזאָגט קאָנט איהר מיר העלפען? נאָר גאָרנישט, מ׳רעדט דאָך נאָך אין אַ קבר אַריין אויך!...

יאָ. האָב איך אייך טאַקע געוואָלט דערצעהלען די מעשה מיט מיין עטעלען, געזונד און שטאַרק זאָל זי מיר זיין.

מיין עטעלע, דאַרפט איהר ווייסען, איז נישט, סתּם עפּעס אַזוי אַ יודענע, זי איז אַ בחור׳טע מיט אַ מעטריקע. זי געהט אין די הויזען. אַי, ווייבאַלד זי געהט אין די הויזען, טאָ, וואָס בין איך? איך בין טאַקע אַ יודענע, אַ יודענע מיט אַ בערדעל, און על פּי יושר וואָלט איך געדאַרפט זיצען אין דער קוך, שיילען קאַרטאָפעל, פערסטריגעווען שקאַרפּעטקעס און ליגען אין קימפּעט. איך זאָג אייך, פאַניע אַב־נעק, ווען איהר זאָלט מיך הרג׳ענען, ווייס איך נישט ווי אַזוי איך האָב „נעדאַנזשעט" צו זיין דער טאַטע פון מיין עטעלעס דריי קינדער — ב׳ווייס נישט ווי אַזוי!...

אָבער דאָס האָט נישט קיין שייכות מיט דער מעשה פון מיין עטעלעס דאַטשע־זוכענישען — — הערט, וואָס איך וועל אייך דערצעהלען:

מיט אַנ׳ערך אַ חודש צוריק, האָט זיך מיין עטעלע אַרויסגעלאָזט זוכען אַ דאַטשע און דווקא נישט אַליין, נאָר מיט מיינעם אַ שכן, זאַלבערצווייט, הייסט עס, אין צווייען. וואָס זי געזאָגט, איז היימליכער, האָט [illegible] גענומען איהר וואַליזקע, מיין שכן — [illegible] און זיך געלאָזען אין דער וועלט אַריין [illegible]. [illegible] האָב איך מיין עטעלע [illegible]: אַ „וואַרונעק" מיט אַזעלכע 5 פונקטען:

1) די דאַטשע מוז האָבען אַ סאָסנאָווע וואַלד.

2) אַ וואַסער מיט אַ פּלאַזשע.

3) גוטע לופט.

4) אַ אַ „דאַבראַנע טאָוואַזשיסטווע".

5) און טאָר נישט קאָסטען מעהר ווי 150 זל.

האָט זיך מיין עטעלע פערשריבען אין איהר „נאָטעשיק" מיינע פונקטען און ביידע זענען אַוועק זוכען אַ דאַטשע לויט מיינע „וואַרונקעס".

די ערשטע רייזע, האָבען זיי געמאַכט קיין ווישניאָווע, זענען זיי געגאַנגען מ׳ווילע ל׳ווילע. וואו זיי זענען אַריינגעקומען, האָט מיין עטעלע אַרויסגענומען דעם נאָטעשיק און גענומען לייענען די פונקטען: סאָסנאָווע וואַלד, וואַסער מיט פּליאַזשע, גוטע לופט, דאַבראַנע טאָוואַזשיסטוואַ, 150 זל.

נו, האָט זי געזוכט און נישט געפונען, איז געווען דער ערשטער פונקט, האָט געפעהלט דער צווייטער פונקט. זענען געווען דריי פונקטען, האָבען געפעהלט צוויי פונקטען, זענען שוין געווען אַלע ערשטע פיר פונקטען, האָט זי נישט געקענט אַדורכקומען מיטן 5־טען פונקט. מיט די 150 זל. הייסט עס.

האָבען זיי זיך אַרומגעדרעהט אַ גאַנצען טאָג אין ווישניאָווע, נישט געגעסען, נישט געטרונקען — און נעכטיגע טעג!

זאָגט צו איהר דער שכן:

— ווייסען זי וואָס, מיר זענען דאָך שוין אין ווישניאָווע, לאָמיר זיך אַ כאַפּ־אַריבער געבען קיין קראַשעוו. ווי ווייט איז עס אינגאַנצען!

— יאָ, זי זענען גערעכט, האָט מיין עטעלע מסכים געווען מיט דעם שכנ׳ס פאָרשלאָג, און ביידע האָבען זיך געלאָזט קיין קראַשעוו, האָט זי ווידער אַרויסגענומען דעם נאָטעשעק און גענומען לייענען די פונקטען, און ווידער דאָס אייגענע: איין ווירט האָט געהאַט דריי פונקטען, אַ צווייטער נאָר צוויי פונקטען און טאַמער האָט זי שוין געפּאַקט אַ ווירט מיט אַלע 5 פונקטען, האָט ער גענומען זינגען אַ פּרייז, אַז די אויגען זענען איהר איבערגעגאַנגען.

זענען זיי ווידער געקראָכען פון איין ווילע אין דער צווייטער — און גאָרנישט.

זאָגט דער שכן: — ווייסען זי וואָס, פרוי עטעלע? מיר זענען דאָך שוין סיי־ווי אין קראַשעוו, טאָ לאָמיר זיך אַריבערכאַפּען קיין הוליאַנעק.

האָבען זיי געכאַפּט אַ ברישקע און היידאַ קיין הוליאַנעק. האָט זיך ווידער אָנגעהויבען די מעשה מיט די פונקטען און אַ נעכטיגען יום.

וואָס טוט מען איצט? אַרומגעקראָכען אַ טאָג, פערברענט פון די זון, טויט מיד, ביידע פאַלען פון די פיס, וואָס טוט מען? אַהיימפאָהרען מיט גאָרנישט? ניין, עס פּאַסט נישט, איז געבליבען בהסכם אַריבערצוכאַפּען זיך אויף אַן׳אַנדערער ליניע — קיין קאָלומנע!

האָבען זיי געכאַפּט די וואַליזקעס, און מיט דער קאַלישער באַהן אַוועק קיין קאָלומנע.

ביי דער באַהן, זענען זיי אַרומגערינגעלט געוואָרען פון אַ מחנה מעקלערס און מ׳האָט גענומען געהען, וואו זי איז געקומען, האָט זי אַרויסגענומען דעם „נאָטעשעק" און גענומען לייענען די „פונקטען". זענען זיי ווידער געגאַנגען און געגאַנגען פון איין ווילע אין דער צווייטער און נאָך אַ האַלבען טאָג וואַנדערען, האָבען זיך געלאָזען אַוועק קיין טעאָדאָרי, פון טעאָדאָרי קיין קאָלומנאַ־וויעש, און דער שפּיץ איז געווען, אַז שפּעט ביינאַכט האָבען זיי געקויפט בילעטען קיין גלאָוונע. פאַרטאָג האָבען זיי זיך געלאָזט זוכען אין גלאָוונע דירות מיט די פונקטען, ווידער אַרומגעשלעפּט זיך אַ האַלבען טאָג, ווידער נישט געגעסען, נישט געטרונקען, פערברענט געוואָרען פון די היץ, אָנגעגעסען זיך מיט קורזש, די פיס האָבען זיך זיי געבראָכען פון מידקייט. די אויגען זענען צוגעפאַלען שלאָפען טאָר מען נישט, אפשר וועט זיך פאָרט מאַכען אַ דירה מיט די פונקטען, והשנית, איז עס דאָך אַן׳אשת־איש מיט אַ פרעמדען מאַנסביל, אַהיימפאָהרען מיט גאָרנישט טאָר מען אויך נישט. און דערצו זענען זיי דאָך שוין פערפאָהרען אַ דריטעל פון די 150 זל. — וואָס טוט מען? איז געבליבען בהסכם, זיך אַוועקצולאָזען אויף אַן׳אַנדערע ליניע — קיין טאָמאַשאָוו. דאָרט, זאָגט מען, קאָן מען בעקומען אַ דירה מיט די 5 פונקטען.

נישט לאַנג געטראַכט, האָבען זיי זיך אויפגעזעצט אויף דער באַהן און אַוועק קיין טאָמאַשאָוו.

אויפן וועג קיין טאָמאַשאָוו, האָבען זיי זיך אַראָפּ געכאַפּט אין זשאַקאָוויץ, פון זשאַקאָוויץ זענען זיי אַוועק קיין סלאַטווין, פון סלאַטווין קיין טאָמאַשאָוו פון טאָמאַשאָוו קיין טשאַרנעצקאַ־גורא. אומעטום האָט זי אַ שיט־אויס געגעבען איהרע „פונקטען" מיט די „וואַרונקעס" און ס׳איז ווידער נישט געוואָרען פון עסק.

וואו זיי זענען שפּעטער געפאָהרען ווייס איך נישט. גאַנצע דריי וואָכען האָב איך פון זיי קיין שום ידיעה נישט. ווי אין וואַסער אַריין, איך האָב נישט קיין ווייב. מיין שכנ׳טע האָט נישט קיין מאַן — זיי האַלטען נאָך אין זוכען!...

וואָס איז געווען דער סוף, ווילט איהר ווייסען? טאַ, הערט זשע:

נעכטען בעקום איך אַ בריף מיט די ווערטער:

לאַכטינגער סרולטשעלע מיינער!

— מיר לעבען. מיר זענען ביידע געזונד, מיר זענען שוין געקומען אויף די שפּורען פון אַ דירה מיט דיינע 5 פונקטען. די 150 זל. בין איך פערפאָהרען, מיר געפונען זיך ביידע אין אַ פּרעכטיגען דאָרף... אויף די קרעסען, שיק תּיכף ומיד אַרויס פרישע געלד, וועל איך דינגען אַ דאַטשע לויט אַלע דיינע „וואַרונקעס".

אַ צווייטען בריף מיט דעם זעלבען נוסח האָט בעקומען מיין שכנ׳טע פון איהר מאַן. פון מיין עטעלעס בעגלייטער.

נו, פרעג איך אייך, פאַניע אַב־נעק, דאַרף מען נישט אַזאַ מעשה בעשרייבען?

— יאָ, ליבער פריינד, איהר זענט גערעכט. די מעשה דאַרף מען טאַקע בעשרייבען, און זאָלען אונזערע לעטניקעס ווייסען, אַז אַ ווייב פאָהרט דינגען אַ דאַטשע, טאָר מען נישט טיטשיקען קיין „הייס־לעך־כבערם" און מ׳טאָר איהר נישט געבען קיין פונקטען מיט „וואַרונקעס"!...

פעטער דער ערשטער

(ליטעראַרישע וואַנדערונגען)

פון ד"ר א. קאַראַלניק

אין באַרען־באַרען זענען געזעסן אַמאָל, — אַך, עס איז שוין געווען אַזוי לאַנג, אַזוי לאַנג צוריק, אַז די צייט איז ווי אַ נעפּל, און אַזוי ווייט איז דער וועג, אַז ער איז שוין פערוואַקסען מיט גראָז — געזעסן אַמאָל צוויי רוסישע אינטעליגענטען, גריגאָרי מיכאַילאָוויטש ליטווינאָוו און, סאַזאַנט איוואַנאָוויטש פּאַטוגין. געטרונקען קימעל און קאַפע, און ווי רוסען טוען, גערעדט — גערעדט וועגען רוסלאַנד. פּאַטוגין האָט געזידעלט רוסלאַנד אזוי וואָס די וועלט שטעהט, אַזוי צו זאָגען, מיט די לעצטע ווערטער. זי טויג צו גאָרנישט, זי איז צו גאָרנישט פעהיג, איהר גאַנצע ציוויליזאַציע איז אַ נישטיגע, אַנ'אויסגעבאָרגטער מאַנטעל איבער היימישע ברודיגע שמאַטעס, אַ פרעמדער פּלאַנץ אין אַ זאַמדיגער ערד. פרעגט ליטווינאָוו ביי פּאַטוגינען: „סאַזאַנט איוואַנאָוויטש, נו, און רוסלאַנד אַליין האָט איהר ליב?" פּאַטוגין פערדעקט דאָס פּנים מיט דער האַנט: „איך האָב זי ליידענשאַפטליך ליב און האָס זי מיט ליידענשאַפט". ליטווינאָוו ענטפערט: „עט, דאָס איז אַלט, סאַזאַנט איוואַנאָוויטש, אַלט און באַנאַל!" אַלט און באַנאַל אין 1862 ווען א. ס. טורגעניעוו האָט אויסגעמאָלען אָט די דאָזיגע צעשפּאַלטונג פון דער רוסישער נשמה אין זיין בעריהמטען ראָמאַן „רויך". און נאָך עלטער און נאָך באַנאַלער — 70 יאָהר שפּעטער אין מאָסקווע נאָך די צוויי רעוואָלוציעס, אין מאָסקווע, וואָס הייסט נאָך אַלץ נישט — און דאָס איז אויך אַ נס — סטאַלינאַ. „נו, און אויב אַלט, וואָס איז? פאָרט אַנ'אמת!" ענטפערט פּאַטוגין, און אומגעפעהר אַזוי ענטפערט, אָדער וואָלט געענטפערט, ווען מען וואָלט איהם געלאָזט, דער נייער פּאַטוגין־ליטווינאָוו, דער אייביגער רוסישער אינטעליגענט, ווי ער זאָל נישט הייסען און אין וואָס פאַר אַ צייט ער זאָל נישט לעבען.

דאָס מאָל הייסט ער אַלעקסעי טאָלסטאָי, געוועזענער גראַף און עסטעט, היינט בלויז אַ „גראַזשדאַנין", אַ בירגער פון דעם ראַטען־פערבאַנד און אַ — מאָלערירטער — סאָוויעטישער שרייבער.

אַ שרייבער נישט פון היינט, ניכער אַ נעכטיגער, אַנ'אייערנעכטיגער, די אַקטיאַבר רעוואָלוציע האָט איהם געפונען אַ פאַרטיגען. אָט אַזוי ווי ער איז געווען מיט 25 יאָהר צוריק, דער דערציילער פון דעם לעצטען „פּריצים נעסט", דער פערענדיגער פון טורגעניעוון.

איינער פון די ווייניגע טורגעניעוו־יורשים, אין שפּראַך און סטיל און צוגאַנג. אַזוי רוהיג אויסערליך און אויסגעזעסקט די שפּראַך, אַזוי פערקיילעכדיגט און גלאַט דער סטיל, קאַלטער גלאַנץ, ליכט אָהן פייער, אַ רעזאָנירער, האָט ליב צו חקירה'ן, צו פילאָזאָפירען, אָבער נישט צו טיף, נישט צו ווייטאָגדיג, אָהן טאָלסטאָים, לעווס, דעם איינציגען, פּשטות און רעליגיעזען ברען, אָהן דאָסטאָיעווסקים היסטערישער דיאַלעקטיק, געבוירן צו זיין אַ צווייטער טורגעניעוו, אָבער נישט געוואָלט שלום מאַכען מיט זיין גורל. געפּרובט זיך צוקלעפּען צו זיך אַביסעל דאָסטאָיעווסקישינע, אַ דראַפּע־געטון זיך צו די הויכען פון לעוו טאָלסטאָי, דאָ און דאָרט אַנ'אויסגעשריי, אַ פּרוב צו עפּישער קלאָרקייט; אָבער בלויז אַ פּרוב. באַלד מיד געוואָרען און זיך אומגעקעהרט צו טורגעניעוון.

אָבער אָט קומט די רעוואָלוציע. לענין מאַכט געשיכטע. רוסלאַנד ווערט איבערגעאַקערט פון אויבען ביז אַרויף. נישטאָ מעהר קיין שפּור פון אידיליע דער „רויך" ווערט אַ פלאַם, שטיקט, ווארגט, פערכאַפּט דעם אָטעם.

אַלעקסעי טאָלסטאָי, געוועזענער גראַף און עסטעט, רעגט זיך נישט אויף, ער עמיגרירט נישט, בלייבט אין רוסלאַנד, אָדער קעהרט זיך אום נאָך אַ קורצער עמיגראַציע, און שרייבט ווייטער טורגעניעוויש, פּונקט ווי עס וואָלט גאָרנישט געשעהען, ליטווינאָוו־פּאַטוגין זעצען־פאַר זייער שמועס אָהן פּעם און אָהן בעגייסטערונג. בלויז דאָ און דאָרט שאַקעלט טאָלסטאָי מיטן קאָפּ, ציהט מיט אַ פּלייצע: „מיר, רוסישע מענשען, זענען עפּעס פערשאָלטענע אַזעלכע. מיר האָבען נישט קיין גרונט!" שרייט אין איינער פון זיינע דערציילונגען דער צעיושעטער, שיכור'ער פּאָפּ נאָום.

אָהן אַ גרונט. גיט אַהין וואָס די ווילסט, זי וועט זיך קיינמאָל נישט אָנפילען. זי זויגט אַלצדינג אַריין אין זיך, די רוסישע ערד, וויין און רעגען און ביילינען שנאַפּס, און זודיג וואַסער פון דער רינוווע; אַ פּאַס אָהן אַ באָדען, אַ גרוב אָהן אַ גרונט — רוסלאַנד. פון וואַנען קומט עס? ווער האָט דער ערשטער אויסגעשלאָגען דעם באָדען פון דעם רוסישען פּאַס?

אַלעקסעי טאָלסטאָי קערט זיך אום צו די אָנהויבען פון נייע־רוסלאַנד, צו דעם אור־קוואַל — צו פּיאָטר דעם ערשטען, פּיאָטר דעם גרויסען, דער קאָרפּולענער רייטער, וואָס האָט געצוימט דאָס רוסישע פערד, אַריינגעהאַקט איהם אין די זייטען די אייזערנע שפּאָרען. ער האָט, אָט אַזוי ווי אויף דער סטאַטוע אין פּעטראָגראַד, אַוועקגעשטעלט רוסלאַנד „נאַ דיבּי", אויף די הינטערשטע פיס און זי הענגט אין דער לופטען, די פאָדערשטע פיס שטורמען און רייסען זיך, אָבער די הינטערשטע פערגראָבען אין דער לייםדיגער ערד.

פּיאָטר איז די גרעסטע רעטעניש אין דער רוסישער געשיכטע און אפשר די מערקווירדיגסטע דערשיינונג אין דער געשיכטע פון אַלע לענדער, אין דער געשיכטע בכלל. רייסט זיך אַריין אַ יונגער מענש, אַ ריז אין וואוקס, אַ גבור, וואָס קאָן ברעכען מיט זיינע הענט זילבערנע בעכערס און אייזערנע פּאָדקאָועס, אין דעם לעבען פון אַנ'אַלטען, שטילען, פוילען פאָלק, אַ שלאָפענדע מדינה, וועלדער, פעלדער, אומענדליכע האַריזאָנטען, סטעפּ, אָהן אַ ברעג, אַנ'אומעטיג לאַנד; אַ לאַנגער, שווערער ווינטער, ברענענדיגע פרעסט, חדשים'וויין איז דער הימעל פערוואָלקענט און פערכמורעט, רעגען, בלאָטע, קורץ דער זומער, בלויז דער פריהלינג אַזוי שיין, אַזוי זיס, אַזוי ציכטיג־יונג, ווי זעלטען ערגעץ וואו אין דער וועלט. און אַ פאָלק אַזוינס — פּראָסטיג, כמורנע, פּעראומערטערט, קלאָטשענע בערד, אומגעלומפּערט אין בעוועגונגען און אין קליידער, ערד־געבויגען, ערד־פערזויגען, און דאָך ערגעץ וואו אַ פריהלינג־שמייכעל, אַזוי מילד, אַזוי אייביג יונג. און עס לעבט דאָס פאָלק נאָך דעם אַלטען שטייגער. אָרים און הונגעריג, און שיכור, און גרויזאַם. יעדער מיט אַנ'אַרויפגעהויבענער האַנט, יעדער שלאָגט וועמען ער קאָן, דער מאַן שלאָגט דאָס ווייב מיט אכזריות און די פרוי שלאָגט די קינדער; דער גרונט בעזיצער שלאָגט דעם פּויער, דער באָיאַרין סווישטשעט מיט דער ביטש איבער דעם גרונט־בעזיצער און דער צאַר שלאָגט דעם באָיאַרין, „פאַר איין געשלאָגענעם גיט מען צוויי נישט־געשלאָגענע". אין דעם דאָזיגען אַלטען רוסישען פאָלקס־ווערטעל איז די גאַנצע געשיכטע פון אַלט־רוסלאַנד, אָט אַזוי ווי זי איז געוואָרען אין די לאַנגע יאָהר־הונדערטער פון ריוריק ביז צו דער טאָטערען צייט, ביז צו איוואַן דעם גרויזאַמען, ביז צו דעם שטילען און מילדען אַלעקסעי מיכאַילאָוויטש, דעם ערשטען רוסישען צאַר, וואָס האָט אָנגעהויבען לאַנגזאַם און בעטראַכט צו רעפאָרמירען און פער'מערב'ען די אַלטע רוסישע ערד.

און אָט רייסט זיך אַריין אין דעם פערגליווערטען רוסישען לעבען אַ שטורעם ווינט — פּיאָטר אַלעקסעיעוויטש, און צעבּרעכט די גאַנצע אָרדענונג, צעוואַרפט די גאַנצע אַלטע באַלעבאַטישקייט און רייסט רוסלאַנד אַרויס מיט צעגליהטע אייזערנע צוואַנגען פון איהר שווערען שלאָף, און מיט די צוואַנגען רייסט ער אויך פלייש פון דעם גוף.

איין מענש אַליין, אָהן שום הילף, אָהן שום סימפּאַטיע פון אַנדערע. קיינער האָט איהם נישט געהאָלפען, נישט די אַלטע באָיאַרעס און פירשטען — זיי זענען געווען זיינע פערביסענע שונאים — נישט דאָס פאָלק. פאַר איהם איז פּיאָטר געווען דער אַנטיכריסט, דער אַפּיקורס, דער פרעמדער. פּיאָטר האָט געמוזט אַלצדינג שאַפען פאַר זיך מיט זיינע אייגענע הענט, ווי אַ געוועהנליכער סטאָליאַר מיט פערשמירטע, מאַזאָליאַדיגע הענט, האָט ער געאַרבייט אין די וואַרשטאַטען פון האָלאַנד און פון ענגלאַנד, און צוריקגעקומען קיין רוסלאַנד, האָט ער ווייטער געאַרבייט און געבויט — שיפען, פעסטונגען, פאַבריקען, שטעט, קולטור: אַרויפגעצויגען צו זיך פון דער פאָלקסמאַסע אַלערליי וואָלאָנטוריסטען און אַוועקגעשטעלט זיי אָן דער שפּיץ פון דעם לאַנד, אַלעקסאַנדער מענשיקאָוו, פון די נידעריגסטע דער נידעריגסטער, ווערט אַ פירשט, הערשער אין דעם לאַנד; שאַפּיראָוו, אַ געשמד'טער ייד, ווערט אַ גראַף און פינאַנץ־מיניסטער און וויצע־קאַנצלער. נעכטיגע קנעכט, אַנטלאָפענע פּויערים, ווערען מיניסטאָרען, גובערנאַטאָרען, גענעראַלען, אַ קורלענדישע דינסטמויד, די געוועזענע מעטרעסע פון שערעמעטיעוו און פון מענשיקאָווען, יעקאַטערינע, ווערט זיין פרוי, די מוטער פון זיינע קינדער, די אימפּעראַטריצע.

פּיאָטר פאָהרט אַרום דעם גאַנצען לעבען אַנגעטאָן ווי אַנ'אַרבייטער, אָהן צערעמאָניעס, אויף זיין קליין פערדעל, איבער דער גאַנצער ברייט פון רוסלאַנד, פון אַזאָוו ביים שוואַרצען ים ביז פּעטערבורג ביי דער נעוואַ און אַרכאַנגעלסק ביי דעם ווייסען ים. אומעטום איז זיין האַנט, זיין שווערע, אייזערנע האַנט, דער באַלעבאָס. פאַר זיך גאָרנישט, פאַר רוסלאַנד אַלץ. און נישט פאַר דער רוסלאַנד, וואָס ער האָט איבערגענומען, נאָר פאַר דער נייער, קומענדיגער, און צווישען אַרבייט און אַרבייט הוליעט ער, ווילד, וואולגאַר, מיט זיינע קאַמעראַדען, מיט זיינע אויסלענדישע חברים, וואָלאָנטוריסטען, פון דער גאַנצער וועלט. אין זיין הוליען אויך אכזריות. ער דערנידעריגט דעם אַלט־רוסישען שטייגער, מאַכט חוזק פון דער רעליגיע, בעשטימט זיין פריהערדיגען לעהרער זאָטאָוו, פאַר דעם פּאַפּסט פון אַלע שיכורים, און רוסלאַנד ציטערט, און רוסלאַנד טוט זיין ווילען.

ער שטאַרבט און לאָזט איבער, ווי מענשיקאָוו האָט זיך אויסגעדריקט אַ „נישט־פערענדיגטען פּאַלאַץ". אַלצדינג אָנגעהויבען, גאָרנישט פערענדיגט, צוגעבונדען רוסלאַנד צו אַ שרויף און קיין צייט נישט געהאַט זי אָפּצובינדען. און אַזוי איז זי פערבליבען ביז היינט. ווייטער ציהט מען דעם שרויף, עס קנאַקען די גלידער, ביינער ווערען געבראָכען, און די אַרבייט פון פּיאָטר געהט אָן, איצט מעהר ווי פריהער.

און דווקא איצט ווערט דער פּראָבלעם פּיאָטר אַקטועל, נישט בלויז זיין היסטאָרישע בעדייטונג. זי האָט דער גרויסער רוסישער היסטאָריקער קליוטשעווסקי אַזוי וואונדערליך כאַראַקטעריזירט: „פּיאָטר איז געווען אַ בעל־מלאכה, אַריינגעפיהרט רוסלאַנד אין אַ וואַרשטאַט, אָבער ער האָט נישט געע־

(ווייטער זעה זייט [illegible]).

דער בעל־תשובה

(רבי בעריש'ל פון קראַקע)

פון מנשה אונגער

דער רבי ר' בעריש'ל בעל תשובה געהערט נישט צו די טיפען רביים וואָס האָבען איבערגענומען דאָס „רבי'סטוועו" בירושה פון זייערע פאָטערס; ער שטאַמט אויך נישט אָפּ פון אַ רבי'שען הויף, האָט נישט געהאַט קיין יחוס; איז נישט געווען קיין „אייניקעל", נאָר איינער פון פאָלק, און ער האָט מיט זיין גרויס צדקות אַליין זיך דערוואָרבען אַנ'עולם און געוואָרען אַ רבי.

אַ סך מעשיות ווייסען די קראָקעווער יודען צו דערציילען וועגען דעם רבין ר' בעריש'ל, וועגען זיין סטודענטיש לעבען אַמאָל און ווי אַזוי ער איז געקומען צו דער מדרגה פון ווערען אַ רבי.

געבוירען איז ר' בעריש'ל בעל־תשובה אין אַ דאָרף ביי הונדסדאָרף, אונגאַרן, ערגעץ אין די טאַטערעס־בערג, נישט ווייט פון דער פּוילישער גרעניץ, לעבען זאַקאָפּאַנע. (היינט געהערט הונדסדאָרף צו טשעכאָסלאָוואַקיען).

אין די דערפער אַרום הונדסדאָרף וואוינען בלויז „גוראַלעס" אַנ'אַלטער פּוילישער שטאַם, מיט אייגענע זיטען, מנהגים, און פיהרט אַנ'איינגעאַרטיג שטיינער לעבען. אויך די יודען, וואָס וואוינען דאָרט זענען געוואָרען מיט דער צייט גוראַלעס....

דער יודישער ישוב דאָרט איז זעהר אַלט. אַמאָל, מיט לאַנגע יאָהרען צוריק, האָט זיך פערקליבען אַהין אין די בערג אַ יוד מיטן נאָמען ר' בער הארצבלוט, און ער האָט דאָרט פערפלאַנצט אַ יודישען ישוב. די יודען האָבען זיך אין די גוראַלעשע דערפער בעשעפטיגט מיט אַרבייטען אין פעלד, האַקען ביימער, אין וואַלד, פיהרען קלעצער צום טאַרטאַק און פּאַשען שאָף. זיי פלעגען געהן אָנגעטאָן פּונקט אַזוי ווי די גוראַלעס, אין גראָבע, ווייסע, וואָלענע הויזען וואָס זענען געווען אויסגענייט מיט פערשידענע סטענגעס, מיט גרויסע קאַפּעליושען, פערציערט מיט ים־מושעלעך און געדרייכערט לאַנגע ליולקעס. די יודען האָבען אויך געהאַט זייערע אַנ'„עלטסטען" און זיי האָבען זיך גוט צוגעפּעלעבט מיט זייערע גוי'אישע שכנים.

ביי איינעם אַזאַ „עלטסטען" פון די יודישע גוראַלעס, ביי ר' עקיבא הארצבלוט (אַנ'אייניקעל פון ר' בער הארצבלוט), מיט אַנ'ערך פון 65 יאָהר צוריק, דער 12־טער זוהן, בעריש'ל, די יודען פון די טאַטערעס־בערג ווייסען צו דערציילען אַ סך וואונדערליכע זאַכען וועגען אָט דעם קינד. אַזוי גייט דאָרט אַרום אַ לעגענדע, אַז דאָס קינד האָט קיינמאָל [illegible], נאָר איינמאָל ווען עס איז אַלט געוועזען אינגאַנצען אַ יאָהר, האָט עס זיך צוגעשאַרט צו אַנ'אָרט, וואו עס איז געלעגען אַ חומש'ל, און ווען די מוטער איז אַריינגעקומען און צוגענומען ביים קינד דאָס חומש'ל, האָט זיך דאָס קינד צום ערשטען מאָל צעוויינט אויף אַ קול. די מוטער האָט געפּרובט מיט אַלע פּוחות איינשטילען דאָס קינד, אָבער ס'האָט זיך איהר נישט איינגעגעבען, דאָס קינד האָט אַזוי לאַנג געוויינט, ביז מ'האָט איהם צוריקגעגעבען דאָס חומש'ל, ערשט דעמאָלט האָט עס זיך בערוהיגט.

צו 6 יאָהר האָט דער פאָטער שוין אַרויסגעשיקט דעם קליינעם בעריש'לען, צוזאַמען מיט זיין עלטערען ברודער צו פּאַשען די שאָף אין די בערג. ער איז אַזוי אויפגעצויגען געוואָרען אין די בערג אַלס אַ פּאַסטוך, ביז 16 יאָהר. ער איז געווען אינגאַנצען פערגרעבט און זיך אינגאַנצען געפיהרט ווי אַ גוראַלישער פּאַסטוך. זיין איינציגער פערגעניגען איז געווען, צו לויפען ווינטער איבער די טאַטערעס־בערג אין זיינע גליטש־שיכלעך און ווייזען זיינע חברים, די פּאַסטוכער, אַז ער קאָן פלינקער אַראָפּשפּרינגען פון אַ הויכען באַרג, ווי ווער עס איז פון זיי.... זומער, ווידער, פלעגט ער אָפּליגען גאַנצע טעג און זוכען צווישען די קליינע ביימעלעך, נעסטען פון שפּיל־פייגעלעך. צוליב זיין גרויס בריה'שאַפט, האָבען די יונגע גוראַלעס פון איהם זעהר שטאַרק געהאַלטען און זיי פלעגען איהם מיטנעהמען זעהר אָפט אויף זייערע שמחות. דאָרט פלעגט ער ווייזען די גוראַלעס פערשידענע קונצען, נאָכמאַכען די קולות פון די פערשידענע באַרג־חיות און טאַנצען די גוראַלישע טענץ בעסער ווי די גוראַלעס אַליין. אַזוי אַרום האָט ער זיך בעקענט מיט דער יונגער, שיינער גוראַלקע מאַרישאַ און ער האָט טאַקע אַנדערש נישט געטראַכט ווי מיט איהר חתונה צו האָבען. ערשט איצט האָט זיך דער פאָטער זיינער, עקיבא אַרומגעזעהען, אַז מיט זיין זוהנס יודישקייט האַלט עס זעהר שמאָל, אַז ער איז אויסגעוואַקסען אַנ'אמת'ער גוי און קען צומאָל רעכט נישט דאַווענען, ווייסט נישט פון קיין שום עול און הבר'ט זיך צו שטאַרק מיט די שיינע גוראַלקעס...

אָבער דער שיינער יודישער גוראַלישער פּאַסטוך בעריש'ל, איז נישט געווען אינגאַנצען אָפּגעריסען פון יודישקייט. ווי דער פאָטער האָט געמיינט. אין די בערג פלעגט איהם זעהר אָפט בעפאַלען אַ חשק צו בעטען גאָט, ער האָט אָבער נישט געוואוסט ווי אַזוי, ווייל דאַווענען האָט מען איהם קיינמאָל נישט געלערנט. ער האָט זיך אָבער אָנגעהערט מעשיות אין שטוב, אַז אַלע חיות און עופות, וואָס גאָט האָט בעשאַפען, זאָגען יעדען טאָג שירה צום אויבערשטען, האָט ער זיך געטראַכט: ווער לערנט מיט די פייגעל דאַווענען?.... און פּונקט אַזוי ווי די פייגעל קאָנען דאַווענען צו גאָט, כאָטש קיינער האָט זיי נישט געלערנט, וועט ער אויך קענען מיט זיי מיטדאַווענען... האָט ער זיך אַוועקגעשטעלט אויף אַ בוים און אָנגעהויבען נאָכצומאַכען די קולות פון די פייגעל און מיט זיי אַזוי מיטגעדאַווענט, ביז דער ברודער זיינער איז געקומען און איהם אַראָפּגענומען פון בוים...

דער פאָטער אָבער האָט פון דעם גאָרנישט געוואוסט און ער האָט מורא געהאַט, אַז זיין זוהן בעריש'ל וועט אינגאַנצען אָפּפאַלען פון יודישען שטאַם, האָט ער דעריבער בעשלאָסען איהם צו שיקען לערנען אין דעם אונגאַרישען שטעטעל טערצע. דאָרט האָט מען דעם ווילדען, הפקר'דיגען באַרג פּאַסטוך אָנגעדונגען צו אַ מלמד ער זאָל מיט איהם לערנען יודישקייט.

דאָס דאָרפס־יונגעל בעריש'ל האָט געהאַט אַ גוטען קאָפּ און ער האָט באַלד אַלץ באַנומען, וואָס דער מלמד האָט מיט איהם געלערנט. איז באַלד געוואָרען אַ שם אין גאַנצען שטעטעל, אַז דאָס דאָרפס־יונגעל וואַקסט אַנ'עילוי, האָט זיך אויף איהם פערקוקט איינער פון די מאָדערניזירטע יודען און ער האָט אָנגעהויבען מיט איהם איינצו'טענה'ן, ער זאָל ווערען אַזוי ווי ער, אַוועקוואַרפען די גמרא און אָנהויבען צו שטודירען. דאָס דאָרפס־יונגעל, וואָס האָט אין דער שטאָט דערזעהען אַ גאַנץ נייע וועלט, האָט זיך געלאָזט צורעדען פון דעם „אַפּיקורס" און ער איז אין אַ שעהנעם העלען טאָג אַנטלאָפען פון טערצע קיין בודאַפּעשט. וואו ער האָט אָנגעהויבען צו שטודירען אויפן חשבון פון דער רעפאָרמירטער יודישער געמיינדע.

נאָך צוויי יאָהר צוגרייטונג איז ער דורכגעגאַנגען דעם געהעריגען עקזאַמען און איז געוואָרען אַ סטודענט פון פילאָזאָפיע אויף דער בודאַפּעשטער אוניווערזיטעט, און ווען נישט אַ צופאַל, וואָלט דער סטודענט בעריש הארצבלוט זיכער געווען אויסשטודירט און געוואָרען אַ גרויסער געלערנטער עפּעס אין דער וועלט...

די מעשה איז געווען אַזוי: איינמאָל, פאַרנאַכט, איז דער סטודענט בעריש'ל דורכגעגאַנגען מיט זיינע חברים, די אוצא־גאַס און ער האָט דערהערט זעהר אַ שיין קול, וואָס האָט זיך אַרויסגעטראָגען פון אַ הויז, די אַנדערע סטודענטען האָבען זיך גאָרנישט אָפּגעשטעלט און געוואָלט געהן ווייטער, אָבער דער סטודענט בעריש'ל האָט עס זעהר געצויגען אַהין. אַריינצוגעהען זעהען פון וואַנען דאָס קול קומט. איז דער סטודענט אַהין איינער אַליין אַריין און ער האָט געטראָפען דאָרט זיצען ביי אַ טיש אַ רבין מיט חסידים און זינגען אַזוינס, וואָס ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געהאַט געהערט. דאָס האַרציגע קול, וואָס ער האָט געהערט, איז טאַקע געווען דאָס קול פונם רבין אַליין, און דער רבי איז געווען ר' הערצקע רייצפערדער, אַ תלמיד פונם סאַנזער רבין, ר' חיים האַלבערשטאַם, דער רבי ר' הערצקע האָט זיך געהאַט געשטעלט פאַר אַ ציל, די פערגרעבטע אונגאַרישע יודען מחזיר למוטב צו זיין. ער האָט געהאַט זעהר אַ גרויסען כוח אין זינגען און זאָגען תורה, פלעגט ער דערפאַר אַרומפאָהרען איבער די פערשידענע שטעט און שטעטלעך פון אונגאַרן און זאָגען די יודען מוסר, און ער האָט געהאַט אומעטום אַ גרויסע השפּעה אויף די יודען.

דער סטודענט, וואָס איז צופעליג אַריין, האָט אויך געהערט אַזאַ מוסר־דרשה, און ער האָט אויך אויף איהם געהאַט אַ פּעולה. ער האָט בעשלאָסען מעהר נישט צו פערלאָזען דעם רבין, נאָר מיט איהם בסדר מיטצופאָהרען. ער איז שוין אפילו מעהר נישט אהיימגעגאַנגען, נאָר געבליבען נעכטיגען ביים רבין אין שטוב. דער רבי ר' הערצקע האָט זיך זעהר געפרייט, וואָס עס איז איהם געלונגען מחזיר למוטב צו זיין אַזאַ פערבלאָנדזשעטע נשמה און ער האָט אָנגעהויבען דעם געוועזענעם סטודענט זעהר שטאַרק מקרב צו זיין.

גאַנצע צעהן יאָהר איז ר' בעריש'ל געווען ביים רבין, געלערנט אין זיין ישיבה. דער פאָטער זיינער האָט אפילו נישט געוואוסט וואו ער איז אהינגעקומען.

(ווייטער זעה זייט [illegible]).

א ווייב

דערצעהלונג

פון ל. קאַנסטאָרום

„סאָניע! קאָמיש און טרויעריג איז מיר געווען צו לייענען דיין בריף, וואו דו שרייבסט, אז מיין מזל מעג מען מקנא זיין. אז דו וואָלסט נאָר געהאַט א ברעקעלע ידיעה!.... אָבער אזוי אורטיילען שוין שטענדיג מענשען וועגען אנדערען. מען כאַפּט נאָר אויף דאָס אויבערפלעכליכע און מען מאַכט תיכּף אויספיהרען... ווי פאַלש דאָס איז!

יאָ, איך בין א פרוי פון א געלערנטען, פון א פּראָפעסאָר, פון א פיינלעך־ערנטליכען מענשען, וואָס האָט זיין גאַנצען לעבען מקריב געווען אויף צו שטודירען כעמיע... ביסט א מבין אויף דעם? כעמיע! און מעהר נישט... די וועלט איז אזוי גרויס, איז אזוי אויסטערליש און אינטערעסאַנט, און דער מענש קליבט זיך אויס כעמיע, שטודירט פערשידענע זויערקייטען און רעאקציעס, לייענט אָפּ א גאַנצען לעבען לעקציעס וועגען דעם, שרייבט ביכער וועגען דעם און איז שטאַרק צופרידען מיט זיך אַליין!... ער איז בעריהמט, מען גיט איהם אָפּ כּבוד, זיינע בילדער דרוקט מען אין צייטונגען און זשורנאַלען, און נאָכ'ן טויט וועט מען זיכער אָנשרייבען זיין ביאָגראַפיע... זיין ביאָגראַפיע! ווי ער וואָלט טאַקע געהאַט א ביאָגראַפיע! סאָניע! זאָלסט וויסען זיין, אז עס זענען פערהאַן זאַכען, וועגען וועלכע קיינער רעדט נישט. אָבער נאָך מיין לאַנגען, אומנאַטירליכען צניעות'דיגען לעבען איז אין מיר אויפגעקומען א בעדערפעניש זיך אויסצורעדען, און דווקא מיט דיר, און דווקא צוליב דעם, וואָס דו ביסט ווייט און ביסט פערשוויגען.... איך בין אומגליקליכער אין מיין פערהייראַטען לעבען, סאָניע, אזוי אומגליקליך, אז איך וואָלט עס וועלען מיט איין שטריך פערטיליגען פון דער וועלט!

די פרוי פון א פערדינסטפולען פּראָפעסאָר, אַן־אידעאַלע, געטרייע, ליבענדיגע פרוי.... דאַכט זיך, א גליקליכע מערכה.... דער פּראָפעסאָר איז א רייצענדער מענש, פערמאָגט א זעהר שיינעם פּראָפיל, אַנ'אויסטערלישע ערודיציע, איז קלוג, טאַלאַנטפול, זיינע לעקציעס זענען בעקאַנט אויף אַלע פאַקולטעטען. און זיין ווייב? איז זי קלוג, טאַלענטפול? דאָס אינטערעסירט קיינעם נישט. זי איז אַלעמען בעקאַנט, נאָר אַלס געטרייע העלפערין און וועג־בעגלייטערין פון איהר מאַן — נישט מעהר. קיינעם איז נישט אויפגעקומען דער געדאַנק, אז זי אַליין שטעלט אויך עפּעס פאָר מיט זיך, קיינעם איז גאָר נישט איינגעפאַלען צו טראַכטען וועגען דעם. טריט נאָך טריט האָט ער פערלאָשען אין מיר יעדען לעבעדיגען פונק, אָט אזוי ווי מען לעשט אויס איינע נאָך דער אנדערער ליכט אין טעמפּעל.... דו געדענקסט, ווי ליידענשאַפטליך איך האָב געליבט מוזיק, ווי איך האָב געקאָנט אָפּשפּילען שעהן־לאַנג? אָבער ווען ער איז געווען דערביי, זענען מיינע פינגער מיט אַמאָל שטייף געוואָרען, איך בין געוואָרען אומבעוועגליך זיצענדיג ביים קלאַוויר; און דאָס נישט געקוקט אויף דעם, וואָס ער האָט מיר קיינמאָל נישט געמאַכט קיין בעמערקונג, קיינמאָל נישט געזאָגט עפּעס געגען מיין שפּילען, נאָר האָט בכלל נישט געמערקט מיין שפּילען, אזוי ווי ער האָט קיינמאָל נישט געמערקט מיינע בילדער, נישט מיינע האַנד־אַרבייטען, מיט וועלכע איך פלעג אין אָנהויב בעפּוצען די ווענט פון אונזער דירה.... נאָכדעם האָט ער קיינמאָל נישט בעמערקט, ווי איך בין אָנגעטאָן; אָפּטמאָל בין איך בכיוון ארומגעגאַנגען גאַנצע טעג אין קאַפּאָט, נישט קיין פערקעמטע, און ער האָט מיך געקושט פונקט אזוי מעכאַניש און האָט זיך בעצויגען צו מיר פונקט אזוי ווי שטענדיג אפילו דעמאָלט, בעת איך פלעג זיצען ביים מיטאָג אַנ'אומגעלומפּערטע, זיך שעהמענדיג מיט מיין אויסזעהען פאַר דער דינסט. צוליב די דאָזיגע פּרובען האָב איך נישט ווייניג טרעהרען פערגאָסען. אָבער מיט דער צייט בין איך שוין אזוי געוואוינט געוואָרען דערצו, אז איך האָב גאָר אויפגעהערט זיך אַליין צו מערקען....

געלייענט האָב איך נאָר דאָס, וואָס איז געפעלען געווען דעם פּראָפעסאָר, געגלויבט האָב איך דאָס, וואָס ער האָט ליב געהאַט און געטאַדעלט האָב איך אַלץ, וואָס איהם איז נישט געפעלען געווען... מיינע מיינונגען, געדאַנקען, אויספיהרען זענען געווען „סינדיש, אומצייטיג"... איין וואָרט פון מיין מאַן, — און איך בין שוין דער'הרג'עט געוואָרען, פּאַראַליזירט געוואָרען אינגאַנצען....

איך בין געווען רעליגיעז, געצויגט צו מיסטיק; אָבער ער האָט דאָס אויך אוועקגע'הרג'עט מיט זיין ניכטערן שכל פון א מאַטעריאַליסט, מיט זיין רוהיגער און זיכערער איראָניע....

דער גלויבען אין די יעניגע, וואָס האָבען אַפּלאָדירט זיין בעריהמטקייט, האָט מיך אינגאַנצען אונטערגעוואָרפען זיין מאַכט, האָט פערנעפּעלט מיין בעוואוסטזיין, — כ'האָב אויפגעהערט צו פערשטעהן דעם חילוק צווישען אמת און ליגען, צווישען גרויס און קליין, צווישען שיין און מיאוס.... וואָס פאַר אַנ'אומגערעכטיגקייט עס שטעקט אין א בעריהמטען נאָמען! איינער שטודירט אָפּ זיין גאַנצען לעבען כעמיע, דער אנדערער זינגט גוט. דער דריטער פליהט אין דער לופטען, און די מענשען בעלוינען דערפאַר, פערגעטערען, טראָגען אין די הימלען אריין, אָבער מען קאָן דאָך נישט צוליב דער איין פעהיגקייט פון א מענשען פערגעסען און מוחל זיין אויף אַלץ איבעריגע! דער מענש מוז דאָך זיין גאַנץ. ער מוז זיין גאַנץ, פערשטעהסטו, אין זיין אויפנעהם פון לעבען, אין זיין קאָמפּליצירטקייט, אין דער שפע פון זיינע איבערלעבונגען. געדאַנקען, געפיהלען. אָבער דאָס איז דאָך נישט געווען. איך שווער דיר, סאָניע, אז דער פערדינסטפולער פּראָפעסאָר איז פשוט א שוטה, אַליינצופרידענע מענשען זענען בכלל קיינמאָל נישט קלוג, ווייל א קלוגער מענש קאָן דאָך קיינמאָל נישט זיין אינגאַנצען צופרידען מיט זיך. אָבער דער פּראָפעסאָר איז נאָך מחוץ דעם נישט פיינפיהליג, נישט ראַפינירט, ער דרינגט אין קיין זאַך נישט אריין, אינטערעסירט זיך מיט גאָרנישט, — 10 יאָהר ווי מיר לעבען זייט ביי זייט, און עס איז איהם נאָך קיינמאָל נישט איינגעפאַלען דער געדאַנק, אז איך קען אויך האָבען מיינע אייגענע וואונשען, אייגענע שטרעבונגען און צילען, אז איך קאָן סוף כּל סוף נישט פערליבט זיין אין זיין עקעלדיגער כעמיע, מיט וועלכער ער קאָרמעט מיך כּסדר; ער פערדויערט אפילו נישט, וואָס מיר האָבען נישט קיין קינדער. זיין לעבען איז אינגאַנצען אויסגעשפּילט, און נאָר שטיל און אומבעמערקט קומט דערצו, אז איין מענש פערשקלאַפט דעם אנדערען, ווישט אָפּ דאָס זיין אייגנאַרט, וואַרפט איהם אונטער זיין ווילען, און קיינער וואונדערט זיך נישט אויף דעם, דער געזעץ בעשטראָפט נישט דערפאַר...

אָבער אָט האָט פּאַסירט, אז דער פּראָפעסאָר איז קראַנק געוואָרען, און נאָך זיין געזונד ווערען האָסטו מיר אריינגעשיקט דעם בריף, אין וועלכען דו ריהמסט מיר אזוי שטאַרק. א דאַנק! איך האָב בעקומען א סך אויסדרוקען פון דאַנקבאַרקייט. מענשען האָבען אָפּגעשאַצט די שלאָפלאָזע נעכט, וואָס איך האָב פערבראַכט ביי דעם בעט פון קראַנקען. מיין מסירת נפש'דיגע ליבע. דעם פערדינסט, וואָס איך האָב געהאַט, ראַטעווענדיג דעם גרויסען וויסענשאַפטסמאַן, נישט דערלאָזענדיג, אז די כעמיע זאָל בלייבען פער'יתומ'ט און וואָס א דאַנק מיר וועט אָנגעשריבען ווערען נאָך א בוך וועגען דער אויסשטראַהלונג פון די עלעמענטען.... און דערביי ווערט פערוועלקט ותערען נאָך א מענשליכער לעבען, וואָס איז געבראַכט געוואָרען פאַר א קרבּן צו אָט די עלעמענטען....

יעדע מינוט קלינגט מען אין טיר, מען גראַטולירט דורכ'ן טעלעפאָן, מען ברענגט בלומען; דער פּראָפעסאָר זיצט אין זיין שטוהל מיט זיין צופרידענעם שמייכעלע, אין האַנט האַלט ער א בוך, די פיס זענען פערוויקעלט אין א פּלעד; ער בעוועגט זיך נישט, רוהט זיך, קלייבט אָן נייע כּוחות; און איך — אַנ'אויסגעמאַטערטע דורך די שלאָפלאָזע נעכט, דרעה זיך ארום איהם, פּאַס איהם אויף זיינע געסט, היט אָפּ זיין רוהם....

אָ, די שלאָפלאָזע נעכט! די נעכט, פאַר וועלכע די וועלט וויל מיר אוועקשטעלען א מאָנומענט! אין יענע נעכט איז דאָס אראָפּגעפאַלען דער שלייער פון מיינע אויגען. ווער עס האָט דאָס נישט איבערגעלעבט, דער קאָן גאָר נישט פאַרשטעלען, וואָס עס שטעקט אין די שעה'ן פון גאָרנישט טאָן ביי דעם בעט פון א קראַנקען; אין לעבען טרעט דעמאָלט אריין א הפסקה — א גרויסער פּוסטער אָרט: די צוקונפט בעהאַלט זיך סודות'דיג, דער מידער געדאַנק רופט ארויס דעם עבר, א מינוט נאָך א מינוט לעבסטו איהם איבער אויסערהאַלב דעם ארומיגען טומעל, ער ווערט קלאָר און פערשטענדליך....

וואָס איז דען געשעהען, סאָניע? וואו בין איך געווען די גאַנצע צייט? דו געדענקסט, ווי מיר האָבען אין אונזער יוגענט גע'חלומ'ט עפּעס אויפצוטון? און וואָס האָב איך בעוויזען? מיר האָט אָפּגעטויט די בעריהמטקייט פון א נישט ווירדיגען מענשען. וועלכער האָט געלעבט, געאָטעמט, געאַרבייט זייט ביי זייט מיט מיר און איך האָב ארומגעבלאָנדזשעט אזוי ווי זיין שאָטען. האָב איך דאָך פערמאָגט, וועלכע עס איז פעהיגקייטען, געדאַנקען, פערלאַנגען? אַלץ אַלץ איז אָפּגעטויט...

שעה נאָך שעה בין איך געזעסען ביים בעט פון דעם קראַנקען, און אזוי ווי איך בין אין יענע נעכט ווייטער געוואָרען רעליגיעז, האָב איך כּסדר שווידערנדיג געשעפּטשעט: „גאָט אין הימעל! זיי מיר מוחל!" וויפיל טונקעלע און אומפערשטענדליכע זייטען עס זענען פערהאַן אין מענשען; מען קאָן גלייכצייטיג טראָגען אין זיך די היפּוכ'דיגסטע געפיהלען און דערביי זיין אויפריכטיג, הן דאָ, הן דאָרטען....

דער גרויסער געלערנטער האָט זיך פערוואַנדעלט אין א נעבעכדיגער, ליידענדיגער בריאה, און עס איז גאָרנישט געבליבען פון זיין גאַנצער גרויסקייט. קיין זאַך נישט, — א חוץ אומבעגרעניצטען און קינדישען פחד.... ווי ער האָט דאָס געציטערט פאַר זיין לעבען, דער דאָזיגער מענש! און ווי האָב איך פערלוירען דעם גאַנצען דרך ארץ צו איהם. סאָניע! — אָ, די נעכט!

שטיל.... האַלב פינסטער.... נאָר זעלטען דערטראָגט זיך פון דרויסען א הורזשען פון אַנ'אויטאָמאָביל און די שויבען דריבזלען.... דער קראַנקער עפענט די אויגען, טוט א פערמאַטערטען קוק, פרעגט: „וויפיל איז דער זייגער"? און שלאָפט ווייטער איין... איך האָב רחמנות אויף איהם, אָבער איך בויג זיך צו, הער זיך צו צו זיין אָטעם און וואַרט: אָט וועט ער זיך איבעררייסען, וועט זיך אָפּשטעלען, עס וועלען אראָפּפאַלען די קייטען, וואָס בינדען אונז צונויף. און א נייער לעבען וועט זיך עפענען פאַר מיר.... פרייהייט!

די געטרייע, צניעות'דיגע פרוי איז געזעסען ביים בעט פון איהר גוסס'דיגען מאַן און צו איהר שרעק האָט זי זיך איבערצייגט, אז זי גאַרט נאָך זיין טויט! אָט צוליב דעם טאַקע סאָניע. ריהמען מיר איצטער די מענשען! כ'ווייס, נישט, וואָס עס וואָלט געווען, ווען ער וואָלט אוועקגעשטאָרבען; אפשר וואָלט'ען מיר אויפגענעסען חרטה־געפיהלען, אָבער ער איז געבליבען לעבען און — מעהר קאָן איך נישט! איך וועל אוועק פון איהם! איכ'ל זיך בעפרייען פון די קייטען פון רוהם, פון רייכקייט, זאָל מיר די גאַנצע וועלט האַלטען פאַר משוגע. פאַר ווילד, — מעהר אזוי לעבען קאָן איך נישט! אין די נעכט קלאַפּט ביי מיר דאָס האַרץ ווי א גזלן, איך כאַפּ זיך אויף פון א קלעמענדיגען געפיהל פון פּוסטקייט און פון לאַנגווייל! בייטאָג בין איך מקנא מיין דינסט, די דוואָרניצע. דאָס ווייב פון שווייצאַר, דער מאָניקירערין, דער קרעמערקע, — אַלעמען, אַלעמען. ווער עס לעבט זעלבסטשטענדיג, שלאָגט זיך דורך א וועג, מאַטערט זיך, ליבט, ליידט.

אין זאָרג, אין ווייטאָג, אין צרות, — זאָל זיין, אָבער איך וויל לעבען, איך וויל לעבען!

אָ, מיט וואָס פאַר א ווילדער הנאה איך וואָלט זיך איצט איינגעליבט אין דעם לעצטען שיכּור, אין א בעטלער, איך וואָלט געבוירען א טוץ קינדער, נאָר כּדי צו פיהלען, אז איך לעב, אז איך אָטעם, אז איך פערמאָג נערוועז, א מאַרך, פערלאַנגען.... ניין, סאָניע, דו קענסט דאָס נישט פערשטעהן...

עס איז אריין די דינסט, דער פּראָפעסאָר רופט מיך. באַלד גיי איך אריין אין עס־צימער, וועל פריינטליך שמייכלען צו די דאַמען, וואָס זענען געקומען מיט א וויזיט, וועל צורעכט מאַכען דעם פּלעד אויף מיין מאַנס פיס, וועל פונאַנדערשניידען דעם צוגעשיקטען בוך וועגען א נייעם מיטעל צו פּאַבריצירען וואַנילין...

און נאָכדעם — וועל איך אוועקגיין! וואוהין? ווייס איך אַליין נישט... ווען? ווייס איך אויך נישט... אָבער אז איכ'ל נישט אוועקגעהן — וועל איך אומקומען....

סבּות, פאַלגען און היילמעטאָדען

(מעדיצינישע שמועסען וועגען סיפיליס)

פון ד"ר ה. רוזשאַנער

.3

געירשנטער סיפילים

אויך אין וואַרשא איז פערהאַן א ספּעציעל דערציהונגס־הויז פאַר סיפילים־קינדער, די אָפטעסטע סיבּה פון טויט פון קינדער, וואָס זענען נאָך נישט אַלט קיין חודש, איז דער סיפילים. 25 פּראָצענט פון אַלע טויט־פאַלען, ביי קינדער אונטער א יאָהר, איז א רעזולטאַט פון סיפילים.

אין דענעמאַרק ווערען אַלע שוואַנגערנדע פרויען, וואָס ליידען אויף סיפילים, סיסטעמאַטיש און ענערגיש קורירט. א דאַנק דעם איז דאָרט די שטערבליכקייט פון קינדער געפאַלען פון 11 אויף 1000 (אין 1900) ביז 1,8 אויף 1000 (אין 1925). לויט א פעסטגעשטעלטער סטאַטיסטיק זענען ביי הונדערט שוואַנגער־פאַלען פון סיפיליטיקערינס פערהאַן 47 פּראָצ. מפּיל'ן, אָדער טויטע קינדער, 43 פּראָצ. קינדער בלייבען לעבען, אָבער זיי זענען געבוירען מיט סיפילים־סימפּטאָמען, און נאָר די רעשט, ד. ה. 10 פּראָצ. ווערט געבוירען פולשטענדיג געזונט.

ווי מיר זעהען, איז דער גורל אין דער צוקונפט פון די סיפילים־קראַנקע קינדער זעהר א טרויעריגער. נישט נאָר דערפאַר, ווייל קינדער זענען בכלל ווייניגער ווידערשטאַנדס־פעהיג געגען קראַנקהייטען, ווי דערוואַקסענע, נאָר ווייל אפילו די „גליקליכע" פון די אומגליקליכע, ד. ה. וועלכע וואַקסען אונטער און זענען גובר דעם טויט, האָבען זייערע אייגנאַרטיגע כאַראַקטעריסטישע שטריכען, וועלכע לייגען אויף זיי ארויף א טרויעריגען שטעמפּעל און בעשווערען זיי צו פיהרען ווי געהעריג דעם קאַמף פאַר עקזיסטענץ. די דאָזיגע קינדער זענען על־פּי־רוב טעמפּ, טיילווייז האַלב־אידיאָטיש. זיי לערנען זיך שלעכט, האָבען א שוואַכען זכּרון און עפּעס אַזעלכע משונה מאָדנע איינפאַלען. פלוצלונגדיגע אויסברוכען פון אויסערגעוועהנליכען כּעס, אָדער פון א מורא'דיגען געוויין, געהערען ביי זיי נישט צו די זעלטענהייטען.

מיר האָבען דאָ אויסגערעכענט די כאַראַקטעריסטישע פאָרמען, וואָס בעווייזען זיך ביים געבוירענעם סיפילים. מיר מוזען אָבער אונטערשטרייכען, אז מיר האָבען טאַקע דערמאָהנט נאָר די כאַראַקטעריסטישע און אמאָפטעסטען בעגעגענטע פאַלען פון גע'ירשנ'טען סיפילים. עס קען אָבער אמאָל זיין, אז דער סיפיליטישער גיפט זאָל נישט ארויסווייזען קיין שום אויסערליכע סימנים איהם צו דערקענען, און ער זאָל זיך בעווייזען אזוי אייגענאַרטיג, אז ס'זאָל זיין זעהר שווער צו דערגיין וועגען זיין עקזיסטענץ.

אַלס כאַראַקטעריסטישען ביישפּיל פון דעם נאָר וואָס געזאָגטען, וועל איך ברענגען א פאַל פון דער פּראַקטיק פון פּראַנצויזישען דערמאַטאָלאָג ד"ר לוסט:

ד"ר לוסט דערציילט וועגען א קינד, וואָס האָט ארויסגערופען א סך פרייד און שטאָלץ ביי די עלטערען. עס איז געווען א קינד מיט אַלע מעלות: שיין, גוט ענטוויקעלט און געזונט. ביינאַכט אָבער האָט דאָס קינד, קיינעם נישט געלאָזט שלאָפען. עס האָט געוויינט אָהן אָפּרוה, אָהן אויפהער.

אַלע פאָרשונגען בנוגע די מעגליכע סיבּות פון דאָזיגען געוויין, האָבען נישט געבראַכט קיין אויפקלערונגען. מ'האָט נישט געקענט דערגיין צוליב וואָסערע שמערצען און קראַנקהייט וויינט אזוי דאָס קינד. אַלע אָנגעווענדעטע היילמיטלען, האָבען גאָר נישט געהאָלפען. ס'קינד האָט כּסדר געוויינט. ענדליך זענען די פאָרשונגען אוועק אין דער ריכטונג פון סיפילים, און דאָס האָט אויפגעקלערט די סיבּה פון געוויין. נאָך אַנ'ענטשפּרעכענדער סיפילים־קוראַציע האָט דער קליינער שרייער זיך פולשטענדיג בערוהיגט.

ווען א מענש ווערט געבוירען זענען פאַר איהם פאַרגעזעהען גרויסע אָדער קלענערע מאַטעריעלע גיטער, אָפּהענגיג פון די סאָציאַלע בעדינגונגען. אָבער די גרעסטע און ערהאַבענסטע מתּנה, וואָס עס בעקומט דאָס ניי־געבוירענע קינד פון דער נאַטור, איז די קאַנטע אין דער באַנק, וואָס רופט זיך לעבען. די דאָזיגע קאַנטע איז דאָס געזונט. אין משך פון זיין גאַנץ לעבען שעפּט דער מענש פון דער דאָזיגער קוועלע. פיהרט ער זיך מיט אויסרעכענונג, נישט פערשווענדעריש סטייעט עס איהם אויף לאַנגע, לאַנגע יאָהרען. ווי אנדערש זעהט אויס די קאַנטע פון געזונט אין לעבענס־בוך פון א קינד מיט א ירושה — סיפילים!

זי איז שוין אין סאַמע אָנהויב בעלאַסטעט, בעשמירט, און דאָס איז נישט צוליב זיין, דעם קינדס, שולד, נישט צוליב דורך איהם בעגאַנגענע חטאים. די פערשמירטע קאַנטע פאַר נישט בעגאַנגענע חטאים איז זעהר שרייענדיג און נישט יושר'דיג.

עס איז דעריבער אונזער שטרעבונג צו העלפען פאַר יעדען פּרייז די עלטערען. דורך אַנ'ענטשפּרעכענדער היילונג, אז זייער קינד זאָל האָבען א פּרייע פּאָזיציע אין בוך פון לעבען, און ס'זאָל קענען פון דער דאָזיגער פּאָזיציע געניסען צוגלייך מיט אַלע אנדערע. קוים אָבער קומט שוין דאָס קינד אויף דער וועלט מיט א פערשמירטער קאַנטע, מיט א שווערען באַלאַסט, דאַרפען מיר זיך בעמיען וואָס שנעלער איהם די דאָזיגע ריינצוואַשען און איהם בעפרייען פון דעם דאָזיגען יאָך.

פיניעלע מזיק

גיט לשון

וואָס זוגט עץ, יאטן, צי די כמימיטשיטקים! צאָט דען עפּים א פיענטשע וויפל וואסער איעך אָב אָסגי־בליעט? כאָדיך שוין א גאַנצן וואסער־רעזיוואר אין מאָן באָעך. כאָב גיהאַלטן אין איין גיסן. זודעוואסער, שנאַלקע, לימענאַדע, וואסער מיט ציגוריע און וואָס מעיער כאָב גיגאָסן אלץ מעיער אָט מיעך גיפּאַ־ליעט.

אין וויסט עץ כאָדזשביג, וועיער סאיז שילדיג אין די כמימיטשיסקעס? — די ווילקער! לאָכין ניש אז איעך, פיניעלע זוג, מעיגט עץ מיער גליבן, אז איעך זוג, אז די ווילקער זענע שילדיג אין די כמי־מים — איז עס אזוי!

צ'ווילץ וויסן ווי אזוי? עב איעך ענק פּאָטאָשטן: די ווילקער שמאַליץ־באַכער אָבן אונגיהויבן יעזשדזשין קאַ ריצרועל, דאָרט זענע אזעלכינע כמי־מים, עפּטש ער זיביציג קראַד, וואָס רעד איעך? — נאָנציג קראַד אָכיט. דאָרט, אין ריצרועל, גייען די ראָבערס נאַקיט אין באָרוזים, אין דעצי אָבן זיי דעך א יאָם אָכעט, אין וואָס אָבן מיער דו, אין לאָדזש? — א רינשטאָק אָכיט ניש. טאָמער אָט מע גיגאָט א רינשטאָק, אָבן זיי אָעסגיקלעיערט קנאַליזאַציע— אָט מע שוין קאַ רינשטאָק אָכיט ניש.

וואָלטן כאָדזשביג די ווילקער שמאַליץ־באַכער ני־באַליעט אין ריצרועל, וואָלט שוין גיט גיוועין, אָבן זיי אָבער אנגינימין ריצאייל אין האַלטן אין איין לויפן. פין ריצרועל קאַ לאָדזש אין פין לאָדזש קריק קאַ ריצרועל. ני, אזוי ווי קאַ געלט קענע זיי ניש מיטשלעפּן, שלעפּן זיי מיט די כמימים — צ'פּאַ־שטייט שוין? בין איעך גיראָכט וואָעם איעך זוג, אז אין די כמימים זענע די ווילקער שמאַליץ־באַכער שילדיק? כ'וואָלט נאָך גיזוגט, נאָר כאָב א באָעך ווי א קעסעל־פּאָלק.

דערוואַל אָציץ מיער א גיטן שאָבים אין זאָציץ מיער גיזינט.

דער ים שרעקט זיך

פאַר אַזעלכע פּנימער

א היגער אויפגעקומענער גביר איז געפאָהרען מיט זיין ווייבעל אויף א וויטשעטשקע קיין גדיניע. שטעהענדיג ביים ים, זאָגט דאָס ווייב:

— זעה נאָר, פישעל, ווי דער ים קאָכט זיך.

— רוק דיך נאָר אביסעל אָפּ מיט דיין פּנים, וועסטו זעהען ווי דער ים וועט זיך באַלד בערוהיגען; — האָט פישעל געענטפערט.

גראָף קאָלי.

עס ברענט, עס שרפה־ט!..

און די זון אין הימעל שרפה־ט
אונערטרעגליך זענען היצען,
וואו־זשע נעהמט מען איצטער כּוח
צו די גראַמען, צו די וויצען?...

ס'האָט די זון צומישט דעם מוח
אויך פון גרעסטען חכם עתיק;
נעהמט, למשל, אַזאַ ענגלאַנד!
עפּעס איז מיט איהר נישט גלאַטיק...

עפּעס איז זי נישט „פּשיטאָמנע"־
אָט דאָס לאַנד פון די מאַנדאַטען,
ווי עס קומען אָן די היצען
מוז זי עמיצען פערראַטען...

דאָס מאָל נעבעך, דעם פראַנצויזעל
פאַר אַ קרבן אויסגעקליבען....
און מיט וועמען?... געוואַלד מיט וועמען
אין דעם דייטש זיך צו פערליבען!...

מאַכענדיג מיט איהם אַ ראַנדקע
ערגעץ אויף דעם ים דעם ווייטען....
און די שונאים זאָלען קוקען
פּלאַצענדיג פון אַלע זייטען...

* * *

נישט קיין וואונדער!.. אַז דער הימעל
שיט מיט פייער... שפּריצט מיט פלאַמען,
אויך דער ענגלענדער דער קאַלטער
קען זיין ליידענשאַפט נישט צאַמען...

זויער מילך

אַ דאַטשע בילדעל

קומענדיג אויף דער דאַטשע אַ טויט־מידער, האָט ר' חיים זעליג זיך אויסגעצויגען אויפן ליעזשאַק, און געזאָגט צום ווייב:

— פעסעשי, גיב מיר א גלעזעל זויערע־מילך.

די לעטניטשקע דערלאַנגט איהם א גלאָז מילך, און נאָכן ערשטען שליק, זאָגט ער:

— פעסעשי, דאָס איז דאָך גאָר זיסע מילך!

האָט איהם פעסעלע דערלאַנגט דעם רעכנונג פון די 67 ליטער מילך, וואָס זי האָט אין משך פון דער וואָך אויסגעטרינקען. דאָ האָט ר' חיים זעליג געזאָגט:

— שוין. ס'איז מיר שוין זויער אין מויל!...

בעניעלע זאַלץ.

אַ גלייכער שידוך

מחותן (צום חתן בחור): הערט יונגערמאַן, דער שידוך מיט מיין טאָכטער איז אָפּהענגיג פון אייער מאַטעריעלער לאַגע.

בחור: איך מיין פערקעהרט: מיין מאַטעריעלע לאַגע איז אָפּהענגיג פון דעם שידוך מיט אייער טאָכטער.

אַ גאָרטען אויפן ווייבס נאָמען

— זי הערען, פּרוי נאָדאַלסקע, נאָך דער ערש־טער מחלוקה האָט מיין מאַן איינגעפלאַנצט א בוי־מעל אויף מיין נאָמען.

— טאַקע? נו, זי מוזען שוין איצט האָבען א שעהנעם פּאַרק אויף איהנם נאָמען?

וואָס איז דער חילוק?

— וואָס איז דער חילוק פון א דעפּוטאַט ביז א באַנקראָטניק?

— דער ערשטער נעהמט פאַרן זיצען; דער צווייטער זיצט פאַרן נעהמען.

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל: זאָג מיר טרייטעל, ווי האַלט עס צווי־שען דייטשלאַנד מיט איטאַליען בנוגע עסטרייך?

טרייטעל: זיי האַלטען נאָך אַלץ ביי „שנים אוחזים בטלית".

אויב אַזוי

איז ער שוין טאַקע ראוי לחופּה

בחור (צו א מיידעל): פאַננע דאָרע, איך ער־קלער איך, אַז איך בין אין איהן פערליבט איבער די אויערען. איך בין טאַקע געקומען איהן מאַכען א חתונה - פאָרשלאַג.

מיידעל: איהר א חתונה - פאָרשלאַג? איהר זענט דאָך נאָך א צוציק, איהר זענט נאָך צו יונג.

בחור: איך בין צו־יונג? האָבען זי א טעות, פאַננע דאָרע ווי זי קוקען מיך אָן, לייד איך שוין צוויי יאָהר אויף סקלעראָזע.

וואו איז יושר?

דער „קונדס"־פילאָזאָף זאָגט אַזוי:

— איך פערשטעה נישט: אז ס'פאַלט עמיצען אין קאָפּ אַריין אַ שטיקעל סופּיט אָדער באַלקאָן, מאַכט ער אַ געוואַלד און קלאָגט אָן דעם בעל־הבית פון הויז אין געריכט, און אַז ס'פאַלט אין קאָפּ אַריין אַ גאַנץ הויז אַ ירושה, באַכט ער אַ שטייג.

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 149 | פרייטאָג, דעם 28 יוני 1935

אַ קאַלטס און אַ גוטס!...

די דאָזיגע דריי מאַנופאַקטוריסטען קומען אין פּאַטענטען־אַמט ענדערן די פּאַטענטען פון מאַנופאַקטור אויף זאַדע־וואַסער

פּאָליטיק פון דער וואָך

איטאַליען האָט גענומען סטראַשען די וועלט מיט אַביסיניען, דייטשלאַנד — מיט איהר ים־אָפּמאַך מיט ענגלאַנד און פּוילען — מיט איהר נייער וואָהל־אָרדינאַציע.

בלויז די לאָדזשער ענדעקעס האָבען שוין נישט מיט וואָס צו סטראַשען. זיי שטעהען אין שטאָט־ראַט ווי איינגעריסטע און מעהר ווי מאַכען סקאַנדאַלען קאָנען זיי שוין נישט.

מיר האַלטען למשל נישט פון די אַלע סטראַשונקעס.

איטאַליענס מלחמה מיט אַביסיניען איז נישט ווערט קיין שמעק־טאַבאַק. אַ מלחמה דאַרף זיין אַ מלחמה. עס איז אַ פאַקט אין דער היסטאָריע, אַז אַ מלחמה ברעכט אויס פּלוצים, מען ריכט זיך נישט דערויף. דאָרט ווי מען רעדט אַ סך וועגען מלחמה, ווערט די מלחמה אויסגעהיטען.

ראַגעגען זעהט איהר איז מעגליך עס זאָל אויסברעכען אַ מלחמה פון דעם דייטש־ענגלישען ים־אָפּמאַך.

אין אונזער דיפּלאָמאַטיש־פּאָליטיש־וועלט, האַלט מען, אַז פון יעדען פּאָליטישען אָפּמאַך קאָן אויסברעכען אַ מלחמה.

איהר גלויבט נישט? — מיר גלויבען יאָ.

ערקלערונג

פון דיכטער משה בראָדערזאָן

היות ווי ס'האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז איך האָב מיטגעבראַכט פון לאָנדאָן 2 טויזענד פונט, ערקלער איך, אַז דאָס איז אַ ליגען. איך האָב מיטגעבראַכט פון ענגלאַנד איינגאַנצען אויף אונזער פּוילישער וואָג 2½ פונט (קילע בלע"ז).

משה בראָדערזאָן.

זיי און מיר

עס שרייט גערינג:

— צערייסט דעם יוד ווי אַ הערינג!

געבעלעס:

— צושטעכען איהם מיט זעבעלס!

העם:

— מאַכט פון איהם אַ מת!

שטרייכער:

— נישט לאָזען פון יוד קיין זכר!

— און וואָס זאָגט ד ער יוד?

— ס'איז אונז שוין בעקאַנט דאָס ליד.

וואָס איז אייביג און דאָך פערגעהענד און פערגעסליך.

די ענדעקעס זענען קאָוואַלסקידיג.

די רומענישע יודען־פרעסער — קוזא'ריג.

די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען — העם'ליך.

געראָטענע קינדער

— פון וואַנען נעהמען זיך לעצטענס אַזויפיל קלוגע קינדער?

— ווייל קינדער, זאָגט מען, געראָטען אריין אין דער מוטערס ברידער, און וועלכעס ווייבעל פעהלט היינט גוטע ברידער?

א—קין.

אַ מיטעל געגען הונגער

אָרימאַן (צו אַ רייכע פרוי): ליבע פרוי, כ'האָב שוין דריי טעג אין מיין מויל נישט געהאַט.

פרוי: כ'האָב נישט וואָס צוגעבען.

אָרימאַן: אפשר אַביסעל געקעכץ?

פרוי: גאָרנישט.

אָרימאַן: אפשר אַ שטיקעל ברויט?

פרוי: פערדרעהט נישט קיין קאָפּ, געהט געזונדערהייט.

אָרימאַן: טאָ, דערלויבט מיר זיך אַביסעל איינצוקוקען אין אייער פּנים.

פרוי: צי וואָס?

אָרימאַן: כדי דער אַפּעטיט זאָל מיר פערגעהען.

איהר יובּילײ־פייערונג

ביי אַ „פול טשאַרני"

— וואָס ביזט דו היינט עפּעס אַזוי צעטראָגען?

— פרעג בעסער נישט, כ'האָב היינט מיין פרוי געכאַפּט נאָ „גאָראַנצים אוטשינקו".

— אַ וואָזשנע מעשה! ס'לוינט נישט זיך אַריבערצונעהמען מיט אַזאַ דראָבנאָסטקע.

— דאָס איז דאָך אָבער שוין צום 25־טען מאָל.

— לוינט דאָך אודאי נישט צו מאַכען דערפון קיין טראַגעדיע.

— זי האָט דאָך מיר אָבער געמאַכט אַ וויסטען סקאַנדאַל.

— פאַרוואָס?

— ווייל איך האָב איהר נישט געברענגט קיין בלומען צו איהר 25־מאָליגען יובּילײ.

פינדיק 1, 2, 3, 4.

דער סוחר שמחה פלאַכטע, קומט די טעג אין געשעפט אריין, זעהט ער אויפן שרייב־טיש ליגען אַ צעטעלע מיט די ווערטער:

פינדיק 1, 2, 3, 4.

קוקט שמחה פלאַכטע אויף דעם צעטעלע, לייענט אַהין, לייענט אַהער און פערשטעהט נישט דעם פּשט דערפון.

רופט ער אריין דעם אָנגעשטעלטען, וואָס האָט דאָס צעטעלע געשריבען, פרעגט ער איהם.

— זאָגט מיר, וואָס האָט איהר דאָ געשריבען?

— וואָס הייסט, וואָס? ס'שטעהט דאָך ווירזשנע:

פינדיק איז דאָ געוועזן 1 מיטאָג, 2 ביטאָג וועט ער ווידער דאָ זיין, ער האָט אַ פּראָטעסט פון 3 הונדערט זל. און 4 זל. פּראָטעסט־קאָסטען.

מיינע לעזער

פון

ב. קאָווענער

אזעלכע לעזער ווי איך האָב, האָט נישט קיין שרייבער.

איך קען זיך טאַקע בעריהמען מיט זיי. און איך טו דאָס טאַקע.

אַלע זענען זיי קלוג, אינטעליגענט, איידעל און זיי האָבען ווייכע, רחמנות'דיגע הערצער.

גאָט זאָל זיי דערפאַר געבען לאַנגע יאָהרען און אַ סך מזל!

זיי זענען דאָס ווערט.

איך גיב אייך שוין פאַקטען:

מיט אַ יאָהר אַכט צוריק האָב איך בעקומען אַ טשעק אויף דריי טויזענט זל. פון מיינעם אַ לעזער. צום טשעק איז געווען צוגעפּינט אַ בריוועלע און דאָס בריוועלע איז געווען געשריבען אין אַ פּשוטן יודיש (ווי עס פּאַסט פאַר מיינעם אַ לעזער). דאָס בריוועל האָט זיך געלייענט אָט אַזוי:

„געעהרטער קאָווענער! מיר האָבען געהערט זאָגען, אַז איהר לעבט נישט גוט מיט אייער פרוי; אַז זי איז אַ בייזע, אַ יאַרניצע. אַ בחור'טע, וואָס נעהמט אייך צו די יאָהרען און אַז איהר ווילט און איהר פּטור ווערען, זיך פון איהר בעפרייען. אין אַנדערע ווערטער, זיך גט'ען מיט איהר. און אַזוי ווי מיר ווייסען, אַז אַ יודישער שרייבער איז נישט קיין עושר, קיין רייכער מאַן, און אַזוי ווי אַ גט קאָסט געלט, שיק איך אייך דאָ, אין דעם בריוועל, מיינעם אַ טשעק אויף דריי טויזענט זל. איהר זאָלט האָבען צושטייער.... אויב נאָר אַ פּאָר פון אייערע לעזער וועלען טאָן דאָס איינענע, וואָס איך, וועט איהר זיך קענען גט'ען פון אייער צרה און ווערען אַ פרייער מענש, און ווייטער שרייבען אייערע לאַכעדיגע זאַכען.

מיט אמת'ען גרוס,

סעם גוטאַפּניקיי.

ווילט איהר דאָך ווייסען, וואָס איך האָב געטון מיטן טשעקל? וועל איך אייך זאָגען: איך האָב עס איבערגעגעבען אין אַ באַנק.

דאָס איז אַ פאַקט.

איינמאָל האָב איך בעשריבען מיין שוויגער. געלאָזען וויסען פאַר מיינע לעזער, אַז איך האָב פון איהר אַ סך צרות, זי מישט זיך אריין אין מיין פאַמיליען־לעבען; ברענגט אריין קריגערייי אין הויז; ווייל איינרעדען איהר טאָכטער, מיין פרוי הייסט עס, אַז איך האָב ערגעץ נאָך אַ פרוי, און מיט יענער פרוי האָב איך אַ בעזונדער וואוינונג, בעזונדערע קינדער און אַז. וו. האָט זיך אַ לעזער אונטערגענומען צו פערמאַכען מיין שוויגער דאָס מויל: ער האָט אַזאַ מין וואַסערל, זיינע אַנ'אייגענע ערפינדונג, וואָס, אַז מען שפּריצט איין דערפון 5 טראָפּען, ווערט מען שטום אויף זעקס חדשים, נאָך די זעקס חדשים מאַכט מען ווידער אַנ'איינשפּריצונג...

און ער איז צופרידען צו קומען צו מיר אַהיים איינצושפּריצען מיין שוויגער דאָס דאָזיגע וואַסערל און פערשליסען איהר מויל.

ער וועט קומען אויף זיינע איינענע הוצאות, ער וועט געבען זיין צייט, זיין מיה, זיין אַרבייט, איך דאַרף איהם בלויז צושטעלען די שוויגער!

אָבער איך האָב איהם נישט בעדאַרפט האָבען, איידער איך האָב נאָך צייט געהאַט איהם צו ענטפערען, און בעדאַנקען איהם פאַר זיין גוט האַרץ, איז די שוויגער דערווייל געוואָרען — אוים שוויגער:

זי האָט פערמאַכט דאָס מויל צוזאַמען מיט די אויגען.

און פאַר איינגאַנג האָט זיך ביי איהר אָפּגעשטעלט דאָס האַרץ אויך...

היינטיגע וואָך האָב איך ווידער דערהאַלטען אַ בריוועל, נישט פון אַ לעזער, נאָר פון אַ לעזערין.

דאָס בריוועל איז געשריבען אין אַ שעהנע האַנדשריפט, אָהן גרייזען, אינטעליגענט.

אָט איז עס:

„געעהרטער ה' קאָווענער!

„איך בין אַ ווייבעל נישט קיין מיאוס'ע, אַ בלאָנדע, האָב ליכטיגע האָר, וואָס פאַלען אַריין אין גאָלד־בלאָנד; אויגען — טיף־בלויע; אויף מיינע ליפּען רוהט אַ מילדער שמייכעל; איך קען אויך זינגען שעהנע יודישע פאָלקס־לידער; איך האָב זעהר אַ גוטען מאַן און אַ פּאָר געראָטענע קינדערלעך; איך בין נאָך נישט קיין אַלטע, פאַר די 40.... פון אייערע שטיפעריען האָב איך אַ סך פערגעניגען; לעצטען זונטאָג האָב איך געלייענט פון אייך אַ זאַכעלע: „איינשטיין, גאַנדי און איך". ווי גוט און ווי קלוג און ווי שכל'דיג איהר האָט דאָס אָנגעשריבען און ווען עס איז געקומען צו די ווערטער: „איך דאַרף אַנ'אַנצוג און איך האָב נישט" — האָב איך זיך צעוויינט ווי אַ קינד! סטייטש, אַזאַ שרייבער, אַ מענש מיט אַזאַ נאָמען, זאָל געבעך אַרומגעהען אָהן אַנ'אַנצוג?! ביי די גויים וואָלט דאָך אַזאַ איינער געלעבט ווי אַ מיליאָנער!

„דאָס ווייזט, אַז די יודען ווייסען נאָך נישט ווי אָפּצושאַצען טאַלאַנטען און דאָס איז צו בעדויערן....

„הקיצור, אַזוי ווי מיין מאַן האָט אַ געשעפט פון מלבושים און הוטען, וואָלטען מיר אייך זעהר געוואָלט מאַכען אַ מתנה אַ גאַנצען אויסשטייער"... מיר ווילען אייך צושיקען די בעסטע שיך, דעם פיינסטען הוט און דעם טייערסטען אַנצוג, וואָס מיר האָלטען אין געשעפט. איך האָף, אַז איהר וועט זיך נישט בעליידיגען; מיר מיינען דאָס מיטן גאַנצען האַרצען; נעהמט אָן אונזער מתנה, טייערער פריינד! לאָזט אונז וויסען אייער מאָס און דעם קאָליר, וואָס איהר ווילט.

שרייבט באַלד אַנ'ענטפער צו מיר פּערזענליך, אין יודיש.

מיט אַכטונג,

א י י ד ע".

נ.ב. — פּאַסט אויך אויף אויף אייער ביסעלע געזונט; היט זיך אָפּ און זעהט מעהר נישט צו קריגען די גריפּע און הונדערט און פיר גראַד היץ; מיר ווילען איהר זאָלט לאַנג לעבען.

נו, האָט ווער פון די אַנדערע שרייבער אַזעלכע געטרייע, איבערגעגעבענע לעזער?

איך און טויזענט מאָל ניין!

קורצער פרייטאָג און שבת הגדול

שבת הגדול: איהר ווייסט, פאַניע קורצער פרייטאָג, אונזער שטאָט־ראַט האָט זיין „טיש־פיהרען" שוין פערענדיגט.

קורצער פרייטאָג: פון וואַנען נעהמט איהר דאָס?

שבת הגדול: ווייל מ'האָט שוין דאָרט אָפּגעזינגען „זמירות"....

בעניעלע זאַלץ.

זיין ציל

קינד: טאַטעשי, איך וויל ווערען אַ פּאָליציאַנט.

פאָטער: צי וואָס?

קינד: וועל איך מיך קענען באַווייזען אין מיטען גאַס און קיינער וועט מיך נישט טאָרען איבערפאָהרען.

נייע צייטען, נייע לידער

אַמאָל האָט מען געזונגען:

גיעה, מיין קינד, גיעה אין חדר,
לערען תורה, לערען כּסדר,
פון עברי ביז גמרא,
וועסטו נישט וויסען פון קיין צרה.

היינט זינגט מען:

אויפן ספּאָרט־פּלאַץ איז מיין קינד,
דאָרט איז זיין חדר,
דאָרט לערענט ער געשווינד,
ווי אַזוי צו קאָפּען דעם באַלעם כּסדר.

אַמאָל:

לויף מיין קינד לויף צום רבּין,
ער וועט שפּייז דיין נשמה געבען,
לויף צו איהם, לויף און לערן,
און ווי גאָט זאָלסטו איהם עהרען.

היינט:

אויפן ספּאָרט־פּלאַץ דאָרט,
לערענט מיין קינד זיך פייטען,
ער קאָן שוין גוטע בוכטשעס געבען,
און נאָז און אין די זייטען.

אַמאָל האָט מען געזאָגט:

ווען די זון אין מיין פענסטער שיינט,
זענען אַלע מיינע פריינט,

היינט זאָגט מען:

ווען דער היטלעריזם אין דייטשלאַנד שיינט,
וואַקסען ווי שוואַמען אונזערע פיינט.

אַמאָל:

אַרבייט, זיי נישט פויל,
געבראָטענע טויבען פליען נישט אין מויל.

היינט:

ווער ס'האָט אַ שווינדעל־קאָפּ מיט אַ מויל,
דעם איז היינט גוט און וואויל.

אַמאָל:

נאָך אַ שׂרפה ווערט מען רייך.

היינט:

נאָך אַ שׂרפה געהט מען אין תּפיסה גלייך.

אַמאָל:

היט דיין צונג מעהר ווי דיינע פיס
וועסטו נישט דורכפאַלען געוויס.

היינט:

שפּיי נישט מיטן צונג, גיעה מיט דער ליניע אין גאַס,
וועסטו נישט צאָהלען קיין שטראָף און נישט ווייזען קיין פּאַס.

אַמאָל:

ביים בעל־מצוה פון יונגעל חנה,
האָב איך געזאָגט „ברוך שפּטרנו" מיט גרוים כוונה.

היינט:

ווען אויף דאַטשע פאָהרט אַרוים מיין ווייבעל מאַניע,
הויב איך די הענד צום הימעל און זאָג: ברוך שפּטרנו.

פון א. איטקין

אין שניאָווע

שמועס אויף אַ וועראַנדע.

ערשטע מעדעל: וואָס איז איהנס חתן?

— אַנ'אָגראָנאָמיק.

— וואָס פערזעצט ער?

— יעדען מאָנטאָג און דאָנערשטאָג פערזעצט ער דעם זייגער אין לאָמבאַרד.

צווייטע: און מיין חתן איז אין פּאַלעסטינע געוואָרען אַנ'איבערזעצער.

— וואָס זעצט ער איבער?

— הינער, קאַטשקעס, גענז און אַנדערע „ווערק"

בעניעלע זאַלץ.

7 חכמות פון דער וואָך

די לעצטע שעה

— פאַרוואָס איז דער ענדעקישער ראַטמאַן, דער זייגערמאַכער קאָוואַלסקי נישט געווען אויף דער פאַרלעצטער זיצונג אין לאָדזשער שטאָט־ראַט?

— ווייל ער האָט געזעהן, אַז אויך אָהן איהם האָט דער לאָדזשער שטאָט־ראַט שוין געשלאָגען די לעצטע שעה.

* * *

דער לאָדזשער סנהדרין

די לעצטע זיצונג פון'ם שטאָט־ראַט, האָט געהאַט אַ צאָהל פון 71 ראַטמענער, אַזוי ווי דער סנהדרין, נאָר צוליב די בני קאָוואַלסקי איז ער געוואָרען אַ „סנה" (דאָרן).

* * *

אין דייטשלאַנד אין דער שטאָט „באַד־שאַנדאַו" איז פאָרגעקומען אַ צוזאַמענפאָהר פון אַלע רייכסטשע שטורמיסטען, כּדי ענדליך אַלע שטורמיסטישע אָרגאַניזאַציעס אויפצולעזען.

זיי הויבען ענדליך אָן צו בעגרייפען, אַז מיט זייערע מעשים טון זיי זיך באָדען אין זייער אייגענער שאַנדע.

* *

אין די פּאָליטישע קרייזען שמועסט מען, אַז זייט אין ענגלאַנד האָט איבערגענומען די טעקע פון אויסערן־מיניסטער סעמיועל האָר — הענגט דער שלום טאַקע אויף אַ האָר....

* * *

אין פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט האָט אַ דעפּוטאַט שאַרף קריטיקירט די טעטיגקייט פון דער פאַשיסטישער אָרגאַניזאַציע „קרוא־דע־פע".

ס'איז קיין וואונדער נישט, אַזאַ געזעלשאַפט ווי „קרוא־דע־פע קאָן ממילא „נישט שמעקען"....

* * *

ווי עס מעלדען די צייטונגען, האָט מען אין יאַפּאַן ביי 88 כינעזער, וועלכע זענען געוואָרען פערורטיילט צום טויט אָפּגעהאַקט די קעפּ.

די כינעזער ריכטען זיך דאָרט טאַקע אוים 88 שוואַרצע יאָהר.

* * *

אויף דער הויז־בעזיצער קאָנפערענץ אין וואַרשע, האָבען די ווירטסלייט פערלאַנגט, אַז די לאָקאַטאָרען זאָלען דאַרפען בעצאָהלען אויך פאַר וואַסער.

די לאָקאַטאָרען שרייען: „באו מים עד נפש" און די ווירטסלייט ווילען נאָר בעצאָהלט פאַר דעם וואַסער.

בעניעלע זאַלץ.

פארק העלענאוו

זונטאג ד. 30 יוני 1935 8.30 אוו.
איינציגער קאנצערט
פון דער בעריהמטער ארטיסטקע

DORA KALINÓWNA

אין איהר שיינער רעפערטואר. ביים קלאוויר ARTUR BALSAM. איינטריטס בילעטען צום פרייז 1.09 זל.
און זיץ-פלעצער צו 3.09 צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע, אין דער סטרקישער צוקערניע פיעטריקאווער 12,
די אויך ביי דער קאסע פון העלענאוו. דער אריינגאנג איז שוין געלטיג פון 2 נאכמ. וויל 5 נאכמ. קומט שוין פאר דער קאנצערט אויסגעפיהרט פון סימפ. ארקעסטער א. לייטונג פון דיר. ס. פיעטרושקא

Park Helenów

מצב אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

און שייכות מיטן פארשטעהענדען ציוניסטישען קאנגרעס

ב. לאָקער׳ס ערקלערונג אויף דער פרעסע-קאנפערענץ

(סוף)

אזוי האָט אויך געהאנדעלט זשאבאָטינסקי, אז די קלויזול פון דיסציפלין איז ארויפגעשטעלט געוואָרען אויפן שקל איז ער ארויסגעשראָטען פון דער אָרגאניזאציע און בעשלאָסען צו שאפען א נייע אָרגאניזאציע, וועלכע האָט שוין אפילו צוויי נעמען: צוערשט האָט זי געזאָלט הייסען די אומאָפהענגיגע ארגאניזאציע און איצט וועט זי שוין הייסען די נייע ציוניסטישע אָרגאניזאציע און זשאבאָטינסקי האָט געמיינט אז דערוייל וועט ער אָפסטראשען די איינציגע ריכטיגע ציוניסטישע אָרגאניזאציע, אז דערמיט וואָס ער וועט שאפען דעם בחנמ׳דיגען כל רכפין שקל וועלען יודען צו איהם לויפען און די ציוניסטישע אָרגאניזאציע וועט בלייבען אָהן וועהלער. ער האָט אָבער א טעות געהאט, די לעצטע שקלים אקציע האָט בעוויזען פונקט דעם היפוך, די יודישע מאסען האָבען זיך נישט אָפגעשטעלט אויף דעם וואָס דער ציוניסטישער שקל איז א בעצאָהלטער. די טויערען פון דער אָרגאניזאציע זענען ווייט אָפען פאר אלע וואָס וועלען אויף זיך נעהמען

גלייכע רעכט און גלייכע פליכטען

אָהן שום פריווילעגיעס פאר ווערמען דאָס זאָל נישט זיין, און עס האָבען זיך אויפן אָרט פון די ארויסגעטרעטענע געפינען גרויסע מאסען יודען, וואָס האָבען אָנערקענט די ציוניסטישע אָרגאניזאציע אלס די איינציגע פערטרעטערין פון יודישען פאָלק. זשאבאָטינסקי מיט זיין ארויסטריט האָט גאָר געטון א טובה עס האָט זיך ארויסגעוויזען אז די ציוניסטישע אָרגאניזאציע איז שטארק גענוג בכדי פיוצוקומען אלע שוועריגקייטען.

זעלבסטפערשטענדליך האָט די איצטיגע עקזעקוטיווע צו קעמפען מיט גרויסע שוועריגקייטען, אז מען שרייבט בריף — קענען זיך געפינען פעהלערן. ביים שאפען פאָזיטיווע מעשים מוז מען אויך מאכען פעהלערן. און אונזערע געגנער זוכען שטענדיג אוים און אונטערשטרייכען די פעהלערן, אָבער זאָל מען רעדען וועגען די גרויסע דערגרייכונגען. מיר האָבען פערגרעסערט די עליה און זי פערשטארקט ביז 40—50 טויזענד עולים א יאָהר. אין יאָהר 1935 ווערט ערווארט א עליה פון 60 טויזענד יודען. און מען דארף זיך נאָר דערמאָהנען אז אין 1931 האָבען סך הכל עולה געווען 4000 יודען. דער מהלך פון 4000 עולים א יאָהר ביז 60 טויזענד איז א געוואלדיגער מהלך.

עס איז אמאָל געווען א צייט ווען מיר האָבען צוויי ביז דריי טויזענט עולים א יאָהר בעטראכט פאר נאָרמאל איצט האלטען מיר אז 60 טויזענט זענען אויך נאָך לאנג נישט צוגעפאסט צו די פאקטישע עמיגראציע בעדערפענישען פון די יודישע מאסען אין דער וועלט וואָס ווערען געטריבען דורך דער עקאָנאָמישער נויט און פאָליטישע רדיפות. און צו די אימיגראציע מעגליכקייטען קיין ארץ ישראל, אָבער ווי עס זאָל נישט זיין איז עס א גרויסע דערגרייכונג און נאָך א גרעסערע פאָליטישע בעדייטונג האָט עס דערמיט וואָס ענדליך האָט די רעגירונג אָנגעהויבען צו גלויבען אין דער

מעגליכקייט פון א פערגרעסערטער אימיגראציע

ווען מיר זענען נאָך׳ן 18טען ציוניסטישען קאָנגרעס געקומען צו דער רעגירונג מיט א פאָדערונג פון א איינוואנדערונגס צאָהל פון א 80—40 טויזענט עולים א יאָהר. האָט אונז דער הויפט עקספערט פון דער רעגירונג ערקלערט, אז דאָס זענען אסטראָנאָמישע ציפערען. אז אזא גרויסע איינוואנדערונג איז א אונמעגליכקייט, מיר זענען געבליבען ביי .אונזער מיינונג און זענען אוועק אונצופרידענע. אָבער די ווירקליכקייט האָט בעשטעטיגט אונזערע פאָראויסזאָגונגען.

מען מוז מודה זיין אז דער ציוניזם איז די גליקליכסטע בעוועגונג אויף דער וועלט. ער פערווירקליכט זיינע אידעאָלען און בלייבט דאָך שטענדיג אין דער ראָלע פון א אָפאָזיציע, וואָס איז איינציג מסוגל אָפצוהיטען די ריינקייט פון איהרע אידעאלען. מיר געהען כסדר פאָראוים, און פערפעסטיגען אונזערע פאָזיציעס. מיר האָבען איצט אין ארץ ישראל א יודישע בעפעלקערונג פון 320 ביז 330 טויזענד נפשות און זי וואקסט כסדר. פארן דאָזיגען וואוקס איז כאראקטעריסטיש וואָס מען דערצעהלט וועגען שטאָט פרעזידענט פון תל אביב דיזענהאָף: א בעקאנטער האָט איהם געפרעגט וויפיל יודען עס זענען איצט פארהאַן אין תל-אביב, האָט ער דערויף געענטפערט: נעכטען אין אָוועגד זענען געווען אזויפיל און וויפיל עס זענען היינט פאראן ווייס איך נישט, ווייל עס זענען שוין מסתמא צוגעקומען נייע. אין דעם דאָזיגען וואוקס פון דעם יודישען ישוב אין ארץ ישראל האָבען מיר זיך שוין דערנעהנטערט צו א ציפער, וואָס בילדעט א

יסוד פאר דער ענדגילטיגער איינוואָרצלונג אין לאנד.

מען האָט אמאָל גערעדט אז א גרויסער אראבישער אויפשטאנד קען פון אונז א תל מאכען. די דאָזיגע סכנה עקזיסטירט מעהר נישט אין ארץ ישראל. אויסוואָרצלען קען מען אונז שוין נישט. און עס איז שוין נישט לאנג די צייט ווען מיר וועלען זיך דערנעהנטערען צו דעם ציפער, ווען מיר וועלען זיין פאר דער ענגלישער מאכט א גלייכער פאקטאָר אין דער ארץ ישראלדיגער ווירקליכקייט. און אויב נישט אין דער צאָל איז יעדענפאלס פאָליטיש, עקאָנאָמיש און ווירטשאפטליך. עס איז שוין נישט ווייט די צייט אז אין דער אראבישער וועלט וועט מען קומען צום בעוואוסט זיין, אז פטור ווערן פון אונז איז שוין א אונמעגליכקייט און אז

מען מוז געפינען א מאָדוס וויוועַנדי

און אז מען וועט וועלן וועט מען דאן זיכער אזא מאָדוס וויוועַנדי געפינען.

די מאסען-איינוואנדערונג קיין ארץ ישראל איז גרויס, אָבער יעדענפאלס נאָך צו קליין לגבי דער עמיגראציע נויט פון די יודישע מאסען. עס זענען איינענטליך

פאראן אויף דער ערד צוויי ערליי לענדער:

איינערליי וואָס טרייבען פון זיך די יודען און אזעלכע, וואָס לאָזען זיי נישט אריין. אין אלע לענדער זענען די ברייטע יודישע מאסען מיטן אויסנאהם פון א קליינער צאָהל גבירים, גרייט אויסצואוואנדערען קיין ארץ ישראל. אין א גרויסער איינוואנדערונג שטעקט אָבער אויך א גרויסע סכנה. די עמיגראציע קיין ארץ ישראל קען מען בשום אופן נישט פערגלייכען מיט דער אמאָליגער עמיגראציע קיין אמעריקע, אמעריקע האָבען אויפגעבויט די פוריטאנער. זיי זענען געווען דאָס וואָס עס זענען היינט אונזערע חלוצים אין ארץ ישראל. זיי האָבען געטריקענט זומפען און צוגעגרייט דעם באָדען פאר די קומענדיגע עמיגראנטען, די יודען זענען געקומען קיין אמעריקע שוין צום פערטיגען. עס איז שוין געווען אויסגעבויט און אנטוויקעלט. די יודען האָבען זיך דאָרט אריינגעפאסט אין דער פערטיגער ווירטשאפט און געשאפען דאָרט אייגענע ספעציפישע אינדוסטריען, למשל די שניידעריי.

אין א״י איז די לאגע אנ׳אנדערע. דאָרט מוז מען בויען פון אנהויב אָן. מיר מוזען אליין זיין די פוריטאנער. מיר מוזען דאָס לאנד ערשט אויסשאפען, צוגרייטען אז עס זאָל קענען אויפנעהמען גרויסע מאסען און דערצו מוז מען האָבען א פאסיגען מענשען מאטעריאל, די יודען זענען אין משך פון טויזענטער יאָהרען אָפגעוואוינט געוואָרען פון שווערע פשוטע פיזישע ארבייט. עס איז אפילו ביי יודען געווען א חרפה זיך צו פערנעהמען מיט אזא ארבייט. אין ארץ ישראל איז אָבער די לאגע

אלץ ווערט געשאפען דורך יודישע הענד

און ארבייטען פיזיש האָט שוין אפילו ביי אונזערע גבירים אויפגעהערט צו זיין א אומכבוד.

צווישען די נייע איינוואנדערער האָט זיך אויך בעוויזען א עלעמענט וואָס זוכט זיך לייכטע פרנסות, מיר האָבען גאָרנישט געגען די דאָזיגע מענשען וואָרום סוף כל סוף איז עס דאָך אונזערע אייגענע קרובים, אונזערע טאטע מאמעס א.א.וו. אָבער מיר מוזען אָפהיטען אז אין ארץ ישראל זאָל זיך נישט ווידער אמאָל איבערחזרען דיזעלבע מעשה וואָס אין גלות, אז די יודישע עקאָנאָמישע סטרוקטור פון גלות זאָל נישט איבערגעפלאנצט ווערען קיין ארץ ישראל, נאָר זי זאָל זיין ווירקליך צוגעפאסט צו די בעדערפענישען פון לאנד;

מיר זענען נישט געגען פריוואַט-איניציאטיוו,

אָבער זי מוז זיין א קאָנטראָלירטע און דאָס קען נאָר אדורכפירען א שטארקע ציוניסטישע אָרגאניזאציע.

פאר דעם 19טען ציוניסטישען קאָנגרעס וועלען מיר אָפגעבען א דין וחשבון פון די דערגרייכונגען פון דער עקזעקוטיווע פאר דער לעצטער צייט. מיר האָבען אנצוווייזען אויף א גאנצע רייה ערפאָלגען, אויף א פערגרעסערטער עליה, אויף דער קאָלאָניזאציע פון עמק חיפה, אויף דער חולה קאָנצעסיע, אונזער גרעסטער פערדינסט בעשטעהט אָבער אין דעם וואָס מיר האָבען ערצוואונגען די רעגירונג זיך צו רעכענען מיט אונזערע פאָליטישע און עקאָנאָמישע בעדערפענישען און ענדליך אויף אונזערע ערפאָלגען אויפן פינאנציעלען געביט אויף דעם וואָס מיר זענען געוואָרען א אונטערהאנדלונגס סוביעקט, אויף דעם אינטערנאציאָנאלען פינאנץ מארק.

אונזער פראָגראם אויף דער צוקונפט מיט וועלכען מיר קומען צום קאָנגרעס איז: פערשטארקען די ציוניסטישע אָרגאניזאציע, פערברייטערען איהרע יסודות, מאכען פון איהר א פאָלקס אָרגאניזאציע, שטארקען די אינערליכע דיסציפלין ביי דער גלייכצייטיגער אָפהיטונג פון די דעמאָקראטישע פרינציפען, בעגייען די קאָלאָניזאציע, קאמף מיט דער ספעקולאציע דורך נעגאטיווע מיטלען און דורך אויפקלערונג, קאמף פאר יודישער ארבייט אין דער גאנצער יודישער ווירטשאפט. צוזאמענארבייט מיט דער רעגירונג און אין פאל אויב דאָס איז נויטיג אויך קעמפען געגען איהר אָבער מיט מאָס. און אויב אין דער נייער עקזעקוטיווע וועלען ווייטער זיין פערטרעטען ארבייטער פאָרשטעהער דאן וועט די ארבייטער בעוועגונג זיין גרייט צו טראָגען די אחריות ווי ביז איצטער.

צום סוף נאָך האָט ה׳ לאָקער אויף א אָנפראגע פון איינעם פון די אָנוועזענדע זשורנאליסטען געגעבען אויפקלערונגען וועגען דעם לעגיסלאטיווען ראט. די דאָזיגע פראגע וואָס שווימט פון צייט צו צייט ארויף, איז פון דער יודישער אגענץ עטליכע מאָל אָפגעשאפט געוואָרען. אויך איצט ווערען אָנגענומען אלע מיטלען, דער נייער קאָלאָניען מיניסטער מאַלקאָלם מאקדאָנאלד איז א אלטער ציוניסטישער פריינד, ער האָט אויך געהאט א גרויסען חלק אין דעם בריף פון ראמזיי מאקדאָנאלד צו ווייצמאנען נאָך פאספילדס ווייסבוך, די ציוניסטישע אָרגאניזאציע וועט ווידער אלץ טון בכדי צו ציהען זיין אויפמערקזאמקייט אויף דער פראגע. די ענגלישע פאָליטיק ציי כענט זיך אָבער אוים מיט קאָנטינואירליכקייט, יעדענפאלס דארף געזאגט ווערען אז די עקזעקוטיווע איז אין דער פראגע אויף דער וואך.

Doktór
Z. Henrykowski
ספעציאַל-ארצט פאר ווענערישע
הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואכע
וואָלינט יעצט
9 טראַוגוטאַ 9
טעל. 262-98
נעהמט אן פון 8 – 11 און פון 6—9 אָוענד.
פאר פרייזי א ספעצ. ווארטע-זאל

Dr.
Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעמהט אָן אין הויט- און ווענערישע
קראַנקהייטען, מענער-שוואכע
פון 8–11 בייטאג און פון 4–9 אָוונד

ר. איזראעל

משומדים

ראמאן פון היינטיגען יודישען לעבען

סענסאץ. שפאנענדער ראמאן פון היינטיגען יודישען לעבען

53)

טויזענדער געדאַנקען אין איין מינוט זענען דורכגעפלויגען דורך מאַריאַן׳ס קאָפ. ער האָט זיך אין דעם מאָמענט דערמאָהנט וועגען אַזעלכע זאַכען, וועגען וועלכע ער האָט שוין צענדליגער יאָהרען, געהאַט פערגעסען. וועגען וואָס האָט ער איצט נישט געטראַכט; וועגען זיינע עלטערען וועלכע זענען שוין געשטאָרבען מיט אַ צוויי צענדליג יאָהרען צוריק, וועגען דעם טאָג, ווען ער האָט זיך בעקענט מיט האַנקאַן ,וועלכע איז שפעטער געוואָרען זיין פרוי, ער האָט געטראַכט וועגען זיין קינד, און דאַן וועגען זיך אַליין און וועגען דער לאַגע, אין וועלכער ער געפינט זיך. ער האָט זיך אומגעקוקט אין אַלע זייטען אַזוי ווי ער וואָלט אויסגעקוקט אַ געלעגענהייט צו אַנטלויפען פון דאַנען. איהם האָט זיך אויסגעדוכט, אַז דאָס איז אַ גאַנצע לייכטע זאַך. ווייל דער באַנדיט איז געלעגען אויסגעצויגען אויף דער קאַנאַפע און ס׳האָט זיך אויסגעוויזען, אַז ער דרימעלט איין.

מאַ־יאַן איז עטליכע מאָל אַדורכגעגאַנגען אויף דעם אָרט וואו דער באַנדיט איז געלעגען, אָבער יענער האָט נישט געגעבען קיין פינטעל מיט׳ן אויג ער האָט אינגאַנצען נישט רעאַגירט אויף דער אָנוועזענהייט פון מאַריאַנ׳ן אין דעם דאָזיגען צימער. אַזוי ווי ער וואָלט געהאַט אינגאַנצען פערגעסען דערין.

מאַריאַן האָט זיך נישט געקענט דעצידירען צ׳ ער זאָל מאַכען דעם פרוב צו ענטלויפען. הגם ער איז געווען זיכער ,אַז נאכדעם ווי דער קריפעל א״ אַוועק, איז אין שטוב נישט מעהר געבליבען ווי דער באַנדיט און ער אַליין , און אויב דער באַנדיט איז ווירקליך איינגעשלאָפען, האָט ער נ״שט געזעהען קיין שוועריגקייטען אַדורכצופיהרען זיי פלאַן. מאַריאַן האָט נאָך אַביסעל געוואַרט כדי זיך צו איבערצייגען, צי דער באַנדיט שלאָפט ווירקליך. באַלד האָט ער דערהערט אַ שנאָרכען, אַזוי ווי ס׳שנאַרכען פשוט׳ע געזונדע מענשען. ס׳האָט נישט געקענט זיין קיין שום ספק, אַז דאָס איז נישט געווע קיין אָנשטעל, נאָר ס׳איז ווירקליך אַזוי געווען. דער באַנדיט איז געשלאָפען. מאַריאַן האָט זיך צוגעגרייט צום ענטלויפען. באַלד איז איהם איינגעפאַלען, אַז ער דאַרף דאָס טון שוין יואָס שנעלער, בכדי ער זאָל בעוויזען צו קומען צו זיך אַהיים, נאָך איידער דער קריפעל וועט דאָרט זיין און וועט בעקומען געלד. מאַריאַן האָט אויסגערעכענט ,אַז אמת, דער קריפעל איז שוין ביי איהם אין שטוב אָבער האַנקאַ האָט נישט אַזוי פיל געלד ביי זיך אינדערהיים און ביז זי וועט זיך דאָס געלד צונויפשאַפען, וועט ער דערווייל קענען אַהיימקומען און שטערען דעם גאַנצען פלאַן.

מאַריאַן האָט הויך אַ הוסט געגעבען. דער באַנדיט האָט נישט רעאַגירט און ווייטער רוהיג געשנאָרכט, ליגענדיג אויף דער קאַנאַפע. דאָס האָט מאַריאַנען געגעבען דעם שטויס, אַז ער קען אָנהויבען אויסצופיהרען זיין פלאַן.

אויף די שפיצען פון די פינגער. שטיל ווי ס׳איז נאָר מעגליך געווען, איז מאַריאַן צוגעגאַנגען צו דער האַלב-געעפענטער טיר אין זי נאָך מעהר געעפענט, כדי ער זאָל נישט האָבען קיין שום שטערונג ביים אַרויסגעהען. דער באַנדיט האָט זיך נישט גערוהרט פון אָרט. מיט איין שפרונג איז ער שוין געווען אין קאָרידאָר, געבליבען שטעהען און ווידער זיך צוגעהערט.

פון צימער אַרויס האָט מען געהערט דאָס רעגעלמעסיגע שנאָרכען פון שלאָפענדען אַפאַש.

אַ פונק פון האָפנונג האָט זיך אַריינגעגנבעט אין מאַריאַנען, ער האָט אינגאַנצען געציטערט פון פרייד און האָט געמוזט מאַכען גרויסע אָנשטרענגונגען, אַז ער זאָל זיך קענען בעהערשען און בערוהיגען מאַריאַן האָט געמאַכט ווייטערדיגע שריט, קיינער האָ: איהם נישט געשטערט, איצט איז ער שוין געשטאַנען נעבען דער טיר, וועלכע האָט געפיהרט אין טרעפען-הויז אַריין, מאַריאַן האָט אָנגעדריקט די קלאַמקע, וועלכע האָט זיך אונטערגעגעבען און זיך געעפענט. קיינער האָט נישט געשטערט, מאַריאַן איז געווען זיכער, אַז ער איז געראַטעוועט ,אַז איצט קען ער אַוועקגעהן פון דאַנען, דאָס הויז אין וועלכען ער האָט זיך געפינען איז געווען אַ פשוט וואוין-הויז, וואו ס׳האָבען געוואוינט אַ צעהנדליג לאָקאַטאָרען, אַזוי אַז ווען ער וואָלט נאָר אַרויסגעקומען אויף די טרעפ פון הויז וואָלט ער שוין געווען אינגאַנצען אָפגעראַטעוועט, דרייסט האָט מאַריאַן געעפענט די טיר און האָט אַרויסגעשטעלט אַ פוס, אין דעם אויגענבליק האָט איהם אימיצער פון הינטען אָנגעכאַפט פאַר׳ן האַלז, מאַריאַן האָט זיך געוואָלט אויסדרעהען און זעהען ווער דאָס איז, אָבער ער האָט שוין נישט געקענט, אימיצער האָט איהם געהאַלטען מיט אַנ׳אייזערנער האַנד, און איידער מאַריאַן האָט זיך נאָך בעוויזען צו אָריענטירען, האָט מען איהם אַ שליידער אַריינגעגעבען צוריק אין שטוב אַריין אויף דעם אופן, אַז ער האָט זיך אויסגעצויגען אין דער גאַנצער לענג, ווען ער האָט אויפגעהויבען דעם קאָפ האָט ער געזעהען פאַר זיך שטעהען אַ הויכען אומגעלומפערטען פערשוין, וועלכער האָט זיך געזודלט אויף עפיס אַנ׳אונפערשטענדליכער שפראַך, בעת מעשה האָט זיך אויפגעכאַפט דער אַפאַש פון שלאָף און אַראָפּ שפרונגענדיג פון דער קאַנאַפע האָט ער זיך עפיס איבערגעפרעגט דעם הויכען פערשוין וואָס איז געשטאַנען נעבען מאַריאַנען. ער האָט עפיס געענטפערט און דאַן האָט זיך דער אַפאַש געווענדעט צו מאַריאַנען אין דער דייטשער שפראַך.

— ווי נאַאיוו דו ביסט, הונד איינער, האָסט געמיינט, אַז איך לעג זיך שלאָפען און גיב דיר די געלעגענהייט צו ענטלויפען? האָסט דאָס נישט געדאַרפט צו טון, ווייל דו האָסט פערערגערט דיין לאַגע, די דאַרפסט פערשטעהען, דו הינטישער זוהן, אַז איך מוז זיך היטען, אַז דער גאַנצער ענין איז פערבונדען מיט אַ גרויסער געפאַהר פאַר מיר, האָסט דו געמיינט ,אַז איך וועל דיך לאָזען ענטלויפען? איצט וועל איך שוין מוזען זעהען, אַז דו זאָלסט נישט וועלען און זאָלסט נישט קענען ענטלויפען, איך וועל דיך אָנבינדען מיט אַ שטריק אַזוי ,אַז דו זאָלסט זיך נישט קענען ריהרען אַלס שטראָף פאַ׳ דעם וואָס דו האָסט געוואָלט ענטלויפען און איי־ע־ דער אפאש האָט געענדיגט זיינע רייד, איז דער צווייטער פערשויען צוגעלאָפען צו מאַריאַנען, איהם אָנגעכאַפט פאַר די הענד און זיי אַרונטערגעדרעהט אויף די פלייצעס, באַלד האָט ער גענומען אַ שטריק און פעסט אַרומגעבונדען מאַריאַנען, אַז ער האָט אַזש אָנגעהויבען צו קרעכצען.

(פאָרטזעצונג קומט)

א גרויסע פערוויילונג אין „העלענאוו"

מיט דעם אנטייל פון בעוואוסטע און בעליבטע יודישע ארטיסטענס און ארטיסטען

שבת דעם 29 ד. ח. 9 א זייגער אין אוונד קומט פאר אין העלענאוו א גרויסע פערוויילונג מיט'ן אנטייל פון די גוט בעקאנטע און בעליבטע דורכ'ן יודישען פובליקום, ארטיסטען — אלא ליליט, זמרה זעליגפעלד, יהודית בערג, גאדיק און קיפּניס. אין פראגראם פון אוונד געהט אריין א רייה לידער. לידלעך טענץ פון די בעגאבטע ארטיסטען, דער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ס. פיעטרושקי

דארא קאלינובנא איז העלענאוו

לאדז ערווארט א נייע סענסאציע. ס'קומט צופאהרען קיין לאדז און וועט אויפטרעטען זונטאג דעם 30-טען יוני 8,30 אוונד אין פארק העלענאוו די בעקאנטע ארטיסטקע, די קעניגין פון הומאר דארא קאלינובנא.

אין פראגראם די שענסטע פערל פון איהר רייכען רעפערטואר. אקאמפאנירען וועט דער בעקאנטער דעם לאדזער פובליקום ארטור באלזאם.

„די 4 צייטען פון יאהר"

דאס ארעטאריום וועט אויפגעפיהרט ווערען דינסטאג ד. 2-טען יולי אין העלענאוו.

ווי שטענדיג וועט אויך דאס מאל די אויפפיהרונג ווערען א קינסטלערישער יום-טוב פון ערשטען ראנג.

ווען א יודישער מוזיק-פעראיין בעזיגט אלע שוועריגקייטען כדי צו פאפולאריזירען א קלאסישמייסטערווערק. פערדינט ער אי אונטערשטיצונג פון דער יודישער מוזיק-וועלט

ספארט

זיצונג פון אויבער-ראט פון „מכבי" פערבאנד אין פוילען

זונטאג דעם 30 יוני וועט אין סקאלעס, גאליציען, פארקומען א זיצונג פון אויבער-ראט פון „מכבי"-פערבאנד אין פוילען.

אויפ'ן סדר היום געפינען זיך פאלגענדע פראגען: די לאגע פון „מכבי"-פערבאנד אין פוילען נאך דער צווייטער מכביאדע אין תל-אביב רעפ. סיים דעפ. ד"ר ה. ראזמארין;; דער 6-טער אלגעמיינער מכבי צוזאמענפאהר רעפ. מאג. דיקעס;; די ספארט-ארבייט אין „מכבי"-פערבאנד רעפ. דיר. מינץ און די אויפגאבען און צילען פון די אפרוה-קאלאניעס אין ספארט-לאגערען רעפ. פרוי מאג. נעכעמקעס-לעבענבוים.

די עקזעקוטיווע פון לאדזער קרייז פערבאנד „מכבי" וועט אויף דער זיצונג פון אבער-ראט זיין פערטרעטען דורכ'ן פארזיצער ד"ר ז. עלענבערג און פרעסע -רעפערענט א. מארגענשטערן.

בריף אין רעדאקציע

צו דער רעדאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט"

חשובע רעדאקציע :

איך וועל אייך זיין זעהר דאנקבאר, אויב איהר וועט מיר געבען די מעגליכקייט צו פערעפענטליכען דורך אייער צייטונג פאלגענדען עפענטליכען בריף צו ה' זיגמונט קראטאשינסקי.

איך האב געהאט דעם כבוד צוזאמען מיט'ן דעלעגאט פון ייווא, דעם שריפטשטעלער און רעדאקטאר, פארזיצער פון פען-קלוב ה' זלמן רייזין, אייך צו בעזוכען.

נאכדעם ווי ה' רייזען האט אייך אינפארמירט וועגען דער טעטיגקייט פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט און איבער זיין בעדייטונג פאר דעם יודישען פאלק, האט איהר אויסגעדריקט אייער גרייטקייט צו געבען א געוויסען בעטראג פאר דער אספיראנטור ,וועלכע ווערט געשאפען ביי דעם אינסטיטוט.

ליידער האט איהר זיך דעמאלס שטארק געאיילט צו א קאנפערענץ מיט ה' דירעקטאר יוליוס לעוושטיין וועגען דער איבערפיהרונג פון טויטען קערפער פון העלד בערעק יאסעלעוויטש פון קאצק נאך ווארשא ,איהר האט אבער מיר צוגעזאגט אין פערלויף פון 3 טעג מיר טעלעפאניש איבערצוגעבען די הויך פון דער סומע ,וועלכע איהר האט בעשטימט פאר ייווא.

אזוי ווי צו דער בעשטימטער צייט איז דאס נישט געשעהען (ווארשיינליך צוליב דעם וואס איהר זענט שטארק פערנומען מיט אנדערע יודישע געזעלשאפטליכע ענינים), האב איך געפרובט (אנ'ערך 15 מאל מיט אייך טעלעפאניש צו רעדען, אבער ביז איצט האב איך דערצו נישט געהאט דאס גליק.

היות ווי איך ווייס, אז די יודיש-געזעלשאפטליכע אינטערעסען און די יודישע קולטור און וויסענשאפט ליגט אייך נאהענט צום הארצען, ערלויב איך מיר אויף דעם וועג צו אייך ווי אמהעפטליכסטען אויך צו דערמאנען וועגען אייער הבטחה בנוגע דעם שענקען איין אספיראנטור ביי ייווא.

איהר קענט די סומע אריינטראגען אין דער רעדאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט", וועלכע וועט זי ווייטער שיקען קיין ווילנא אין יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט.

נעהמט אן חשובער הער די אויסדרוקען פון מיין גרעסטער אכטונג.

ק. קאבאקער.

א געשיקטער גנב פערמשפט

אויף 2 און א האלבען יאהר טורמע

(א) דעם 11-טען מערץ איז צו א געוויסען יעקב שטיין (לעלעוועל גאס 6) געקומען עפעס א יונגערמאן מיט א צעטעל, אז שטיינ'ס פאטער ווארט אויף איהם אויף באלוטער מארק.

ווען שטיין איז געקומען אויפ'ן אנגעוויזענעם ארט, האט ער דארט זיין פאטער נישט געטראפען. אין דער צייט אבער ווען ער האט געזוכט זיין פאטער, האט דער געשיקטער גנב, וועלכער האט די גאנצע מעשה מיט'ן פאטער אויסגעטראכט, כדי אוועקצושיקען שטיינ'ען פון דער היים, אויסגעלעדיגט שטיינ'ס שטוב פון אלע ווערט-זאכען.

שטיין האט מיטגעטיילט דער פאליציי. מען האט דעם חברה-מאן געכאפט, עס האט זיך ארויסגעוויזען אז דאס איז א בעוואוסטער און שוין נישט איינמאל בעשטראפטער גנב.

דאס שטאטישע געריכט האט נעכטען בעהאנדעלט דעם פראצעס געגען באלינ'ען און איהם פערמשפט אויף 2 און א האלב יאהר טורמע.

נישט געקענט גלייכגילטיג קוקען אויף געלד...

(א) אדאם טילקע (לימאנאווסקי 35) האט געבארגט ביי א געוויסען ראטאיטשיק 600 זל.

מיט א צייט שפעטער איז ראטאיטשיק געקומען צו טילקען אפמאהנען דעם חוב. ווען טילקע האט ארויסגענומען א פעקעל מיט געלד, כמעט 2000 זל. כדי אפצוגעבען ראטאיטשיק'ען זיינע 600 זל. איז דער לעצטער, ביים אנבליק פון אזוי פיל געלד ארויס פון די כלים. ער האט זיך געווארפען אויף טילקע'ן איהם מיט א קלאפ אוועקגעלעגט א פערחלשטען, ארויסגעכאפט דאס געלד און אנטלאפען.

א געוויסע צייט האט זיך ראטאיטשיק פון דער פאליציי אויסבעהאלטען. ענדליך האט מען איהם ארעסטירט און נעכטען איז ער געשטאנען פאר'ן געריכט.

דאס געריכט האט פערמשפט דעם 36-יעהריגען זענאן ראטאיטשיק אויף 2 יאהר תפיסה.

זעלבסטמארד אויס נויט

(א) אויף באנדורסקא גאס 21 האט געפרובט בעגעהן זעלבסטמארד דער 20-יעהריגער טשעסלאוו זאטקעוויטש, וועלכער האט געוואוינט צוזאמען מיט זיין עלטערן ברודער וויטאלד אויף זאמענהאף גאס 38.

ביידע ברידער זאטקעוויטש האבען זיך בעקעסטיגט ביי דער פאמיליע קאלאשינסקי אויף באנדורסקי גאס 21. דער יונגערער טשעסלאוו איז פון א צייט אן ארבייטסלאז און איז געבליבען אויפ'ן אויסהאלט פונם עלטערן ברודער. דער לעצטער איז אבער אויך נישט ווי אמבעסטען סיטואירט, נישט קוקענדיג דערויף האבען די ברידער זעהר גוט געלעבט צווישען זיך. דעם קלענערן איז אבער געווען אומבעקוועם, וואס ער דארף לעבען אויפ'ן חשבון פונם עלטערן ברודער, און דער לעצטער מוז אפרייסען זיך פון מויל און טיילען זיך מיט'ן ביסען מיט איהם.

דער נערדענק האט אזוי לאנג געבויערט דעם מוח פון דעם יונגען זאטקעוויטש, אז ער האט בעשלאסען צו בעפרייען פון זיך דעם ברודער. צו דעם צוועק האט ער זיך געשאפט א רעוואלווער און אויסגעשאסען זיך אין ברוסט אריין.

די פאגאטאוויע האט דעם פערוואונדעטען אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

ראדיא - פראגראם

פרייטאג, ד. 28-טען יוני

6.36 — גימנאסטיק. 6.50 — פליטען. 7.35 — פליטען. 8.05 — אוידיציע פאר פאבאראוצעס. 11.57 — צייט-סיגנאל. 12,03 — ידיעות. 12.15 — פאר זומער-וואוינונגען און קור-ערטער. 1 — פאר פרויען. 1.05 — טענץ. 1.50 — פליטען. 3.15 — בערזע. 3.25 — עקספארט. 3.30 — טענץ. 4 — רעפעראט. 4.15 — קאנצערט. 4.35 — שמועס פאר קראנקע. 5.30 — קאנצערט. 6 — רעפארטאזש. 6.15 — „גאנץ פוילען זינגט". 6.40 — צום „טאג פאר'ן פערד". 6.45 — פליטען. 7.15 — רעקלאמע-קאנצערט. 7.30 — געזאנג. 7.50 — מאנאלאג. 8 — פליטען. 8.15 — מוזיק. אוידיציע. 8.45 — ידיעות. 9 — סימפ. קאנצערט. 10 — ספארט. 10.10 — מוזיק. 11 — ידיעות, קאמוניקאטען. 11.05 — פליטען.

שבת, ד. 29-טען יוני

6.36 — גימנאסטיק. 8.50 — פליטען. 9.15 — ידיעות. 9.25 — פליטען. 9.50 — ספארט און טוריסטישע שמועסען. 10 — פליטען. 10.15 — טראנסמיסיע פון די פייערליכקייטען פון גרודזשאנדז 11.57 — צייט-סיגנאל. 12.03 — ידיעות. 12.20 — מוזיק. פרימארגען. 1 ערשפיל. 1.20 — מוזיק. 2 — טראנסמיסיע פון גדיניע. 2.25 — פליטען. 3.45 — ערשפיל. 4.30 — קאנצערט. 5 — פאר זומער-וואוינונגען און קור-ערטער. 6 — ספארט - ראטגעבער. 6.10 — פאעזיע. 6.15 — „גאנץ פוילען זינגט". 6.45 — פליטען. 7.15 — רעקלאמע - קאנצערט. 7.30 — אונזערע לידער. 8 — לידער אהן ווערטער. 8.45 — ידיעות. 9 — אוידיציע פאר פאלאקען אין אויסלאנד. 9.30 — פראגמענטען פון דער אפ. „די לעגענדע פון באלטיק". 10 — ספארט. 10.20 — ביים ים-ברעג. 11 — ידיעות, קאמוניקאטען.

הארטער שטוהלגאנג

קאטארן, גראבע קישקע, שלעכטע פונקציאנירונג פון מאגען, אלגעמיינע אבשוואכונג, וועהטאגען אין די זייטען אונטער די ריפען וועגען דעם, ווערען געהיילט מיט דעם נאטירליכע ביטערוואסער Franciszka Józefa פרענט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאדאפטעקעס.

פאר פערברענען אנ'אייגענעם טשעק 10 חדשים טורמע

צו אדאם סטאיעצקי (אוזשענדניטשא 7) איז געקומען א געוויסער וולאדיסלאוו אסטאיא און פארלעגענדיג סטאיעצקיס א טשעק געבעטען דעקונג. סטאיעצקי האט קיין דעקונג נישט געהאט. האט ער געכאפט דעם טשעק און אריינגעווארפען אין ברענענדען אויווען.

נעכטען איז סטאיעצקי געשטאנען פארן געריכט און בעקומען דערפאר 10 חדשים טורמע.

גנבות

(א) אין דער וואוינונג פון לאדזער סוחר לאזער וואלף טאפארעק (פאמארסקא 6) האבען זיך נעכטען מיט דער הילף פון צוגעמאכטע שליסלען, אריינגעכאפט גובים און ארויסגעגנבעט פערשידענע זאכען אויף א סומע פון 10,000 זל.

א צווייטע גנבה איז אויסגעפיהרט געווארען אין דער וואוינונג פון יוזעף ראבינאוויטש (11 ליסטאפאד 73) וואו עס זענען ארויסגעגנבעט געווארען קליידער, וועש און פלאטער פאר א 3000 זלאטעס.

מעסער-שטעכעריי

(א) אויף אגראראווע 12 איז בעת א געשלעג שווער פערוואונדעט געווארען מיט א מעסער דער 21 יעריגער יאן אלשעווסקי באזארנא 9.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי — — — —	90.
3 פראצענטיגע בודאוולאנע —	42.10
4 " דאלארובקא —	53.—
7 " סטאבּיליזאציע (אמ.)	671.3
5 " ווארשאווער ס.-ב. 1934	58.50
5 " לאדזער	52.00
ענגלישער פונט — — —	26.08
דאלאר אפיצ. 5.28 נישט אפיצ. —	5.25
גאלד-דאלאר — — — —	913
גאלד-רובל — — — —	4.72
דייטשער מארק — — —	1.80

Dr. med. P. Braun
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקה.
נעהמט אן פון 8–1 און פון 4–8 אוו.
Cegielniana 4, tel. 100-57.

Dr. med. H. LUBICZ
פאר הויט. ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 114-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2 און 5–8 אוועגד
זונטאג פון 9–11 בייטאג און יום-טוב פון 9–1.
פאר דאמען - א בעזונדערער ווארטע-זאל.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11. טעל. 246-09
נעמט אן פון 4–8 אוועגד.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15. טעל. 149-07
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
און סעקסועלע בעראטונג.
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוועגד.
זונטאג פון 9–1 פארמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעמשניצע-פרייזע

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען און פכיכא-אנאליזען
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–8 אוועגד

אכטונג, דאמען!!
אין מיין ניי-ערעפענטן קליידער-אטעליר אויף בזשעזשינער 11 פראנט, 1. שטאק
בעקומט מען צו יעדער צייט פערש.
באלאווע- און חופה-קליידער
קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
M. Józefowiczowa
Brzezińska 11,
front, I piętro. m. 5

LABORATORJUM ANALITYCZNE dla celów DJAGNOSTYKI LEKARSKIEJ
J. ROZENBERGA
st. asystenta fizjologji Wolnej Wszechnicy Polskiej
Piotrkowska 101 m. 8, tel. 130-87
wykonywa wszelkie analizy (chemiczne, bakterjologiczne, serologiczne, mikroskopowe i in.) krwi, moczu, kału, nalotów i t. p.

Dr. med. JÓZEF SZEPS
אינערליכע קראנקהייטען
ארדינירט פון 1. יוני אין קאלומנע
(ווילא ריטמאן)

Starszy Felczer i masażysta
S. Kajzer
וואוינט יעצט אין
ווישניאווא - גורא
ווילא לעשנא
דערנעבען ליכטענפעלד'ס ווילא.

Dr. med.
A. Witoński
CHOROBY SERCA i PŁUC
godz. przyjęć 6—8
Cegielniana 20, tel. 102-77.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światłoleczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8³⁰ do 1³⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp. i od 6 do 8³⁰ wiecz
W niedzielę i święta od 1 r. do 1 p.p

Dr. JUSTMAN
przeprowadził się
na ul. Nawrot № 8
front, II piętro. Tel. 138-99.

Zakład Elektro-Mechaniczny
A. Brzozowski, Łódź,
91 Sienkiewicza 91
רעפערירט זעמטליכע מאטארען, דינאמא-מאשינען און פערלעגט פערשידענע פאבריקס- און וואוינונגס-אינסטאלאציעס. כ'קויף אויך גענוצטע מאטארען און צאהל די העכסטע פרייזען. —:— סאלידע בעהאנדלונג!
די פירמע עקזיסטירט פון 1905.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א.ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער
ס'ווערן אויסגעבארגט בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען

לודוויק זאץ

דער גאט-געבענשטער קינסטלער
דער שטאלץ פון דער אמעריקאנער
יודישער ביהנע
הויבט אן זיינע גאסטשפילן אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" פרייטאג, דעם 5-טען יולי ד. י.

דער „ארענדאווניק" „לערנט" תלמוד

מיט דער הילף פון ווילדע שטותים און לעכערליכער עם-הארצות

— 2. —

מיר האבן שוין איבערגעגעבן וועגן דעם, אז דאס שמאטע-בלעטל „ארענדאווניק" האט אנגעהויבן צו דרוקן א ציקל ארטיקלען וועגן תלמוד. מיר האבן שוין אין איין ארטיקל אנגעוויזן אויף דער אונגעהויערער אידיאטסטווע, וואס ס'שטעקט אין דעם ארענדאווניק'ס „יודען-קענערישען" טראקטאט, אבער וואס ווייטער מען לייענט די ארטיקלען, אלץ מעהר ווייזט זיך ארוים די כאמסטווע, בייזוויליגקייט און שרעקליכע עם-הארצות פון די מחברים, וועלכע מ'דארף נישט ווייט זוכען, ווייל דער „ארענדאווניק" דרוקט פשוט איבער די דאזיגע „אריגינעלע" ארבייטען פון זיין ברודער - ארגאן שטרייכערס „שטירמער".

אין איינעם פון די לעצטע ארטיקלען ווערען ארומגערעדט די עשרת-הדברות. דארט ווערט נעזאגט נישט מעהר און נישט ווייניגער:

„דאס אנרופען יודען אלס מענשען פון משה'ס גלויבען", דאס שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט, ווייל די יודען שטיצען זיך אין זייער גלויבען אויפן תלמוד און אפרוקענדיג אין שאטען די תורה, ס'איז גענוג צונויפצושטעלען די ביבעל מיט'ן תלמוד מען זאל זיך איבערצייגען אין דער ריכטיגקייט פון אונזער פעסטשטעלונג".

דארף מען א גרעסערן בעוויז פון כאמישער אויפפאסונג און בייזוויליגער העצעריי? נאך דער דאזיגער פארעדע הויבט זיך אן א פערטייטשונג פון די עשרת הדברות, „וועלכע דער תלמוד האט געגעבן א גאנץ אנדערע בעדייטונג".

בנוגע דער ערשטער דברה „אנכי" טייטשט דער „יודען-קענער" אוים אויף פאלגענדען אופן: „אין דער גמרא קידושין און סנהדרין געפינען מיר עמפעהלונגען צו געצענדינעריי, דאס בעליידיגען גאטס נאמען פערשטעהען די יודען אויף דעם אופן, אז מ'כאפט זיי ביי א מיסטיפיקאציע, שווינדעל און פאלשער שבועה. די יודען האבען זיך שטענדיג געשמד'ט און אויסערליך זיך אנגעגעבן אלס קאטויליקען, זיי זענען אפילו אריינגעטרעטען אין קלויסטערס, געווארען גלחים און גרויסע לייט אין דער קירך, אין דער נשמה זענען זיי אבער געבליבען יודען, אפהיטענדיג אין געהיים אלע יודישע רעליגיעזע דינים, דאס איז געשעהן אמאל אין שפאניען (די מאראנען) און דאס געשעהעט אויך אפט ביי אונז ווען די יודען (נאר די מענער) שמד'ן זיך אליין, בעת זייערע ווייבער און פאמיליעס בלייבען ווייטער ביי זייער גלויבען. דאס איז אלזא די געמיינסטע מיסטיפיקאציע אויף ביידע זייטען: בנוגע די יודען, כדי צו האבען א יודיש הויז און בנוגע די קריסטען, כדי צו קענען שטענדיג ווייזען דעם שמד-שיין. און דא נעפינען מיר טאקע דעם קארדינאלען אונטערשיד, וועלכע עקזיסטירט צווישען משה'ס גלויבען און תלמודיזם, דער ערשטער אנערקענט דעם איינציגען גאט, דאס צווייטע די מיסטיפיקאציע. דער „יורע דעה" זאגט איבעריגענס בפירוש, אז א יוד מוז שטענדיג מאכען דעם אנשטעל, אז ער איז נישט קיין יוד.

געוויס קען מען זיך נישט איינהאלטען פון לאכען ווען מ'לייענט די דאזיגע פלאפלערייען, אבער ווען מ'דערמאנט זיך וויפיל גיפט ס'ווערט דורך דעם אריינגעשפריצט אין פעבעל כאפט ארום א שוידער...

וועגען דעם „זכור את יום השבת לקדשו" ווערט געמאכט פאלגענדע אויסטייטשונג: „אין דער גמרא „עירובין" געפינען מיר גענויע פארשריפטען ווי אזוי אויסצומיידען די דינים פון שבת דורך ארומנעהמען די שטאט מיט א נאזישער דראט, וועלכע הייסט עירוב".

וועגען „לא תרצח" ווערט געזאגט, אז די גמרא „סנהדרין" זאגט בפירוש, אז א יוד מעג דערהרג'ענען א נישט-יוד ווי א בהמה. דאס איז א פשוט באנדיטישע פארשריפט, וועלכע ווערט בעזונדערס ביי אונז געפעהרליך ביי דער בעקאנטער היציגקייט און אכזריות'דיגקייט פון יודען.

וועגען „לא תגנוב" ווערט געזאגט אין דעם כוליגאנישען בלעטל „דער חושן משפט" לערנט, אז מיט א גנב'עטער זאך דארף מען זיך שטענדיג טיילען מיט'ן שותף".

דוכט זיך, אז ס'וועט גענוג זיין די אויסצוגען וועלכע מיר האבען געברענגט, כדי זיך צו מאכען א בעגריף וועגען דעם צו וואס עס שטרעבען די כוליגאנעם מיט זייערע ארטיקלען.

צום סוף פון דערמאנטען ארטיקל ווערען נאך ארויסגעזאגט פאלגענדע פילאזאפישע חכמות:

„ס'איז פאלש די מיינונג, אז א רב איז א גייסטיגע פערזאן דער רב איז בלויז א טעלאג, א געלערנטער, א פערטרויאונגס-מאן, אבער קיינמאל נישט קיין גייסטיגע פערזאן. דער רב איז אויך נישט קיין היטער פון דעם יודישען גלויבען, ווייל דאס איז דער המון, וועלכען דער רב מוז פאלגען אלס מיינונג פון דער מעהרהייט.

„דער דאזיגער יודישער מעהרהייט מוז אויך אונטערליגען גאט אליין, וועלכען די יודען שטעלען זיך פאר אלס גרויסער רב, וועלכער שטודירט אין הימעל יעדען טאג צו עטליכע שעה דעם תלמוד. דער יודישער גאט פאסט זיך צו צו דער מעהרהייט, און היות ווי די מעהרהייט יודען געפינען זיך אויף דער ערד, פאסט ער זיך שטענדיג צו צו זייערע פערלאנגען.

„דער איצטיגער יודישער גלויבען איז אלזא זעהר ווייט פון דער אלטער רעליגיע פון משה רבנו. דאס איז א תלמודיש גלויבען...

אזוי געהט עס אין „ארענדאווניק" טאג ביי טאג אהן אפשטעל און ס'שטעלט זיך א פראגע, צי דארפען מיר זיך דערמיט איבערנעהמען אדער געבען א שפיי און אפשפרעכען ביי זיי אלע בייזע און וויסטע חלומות?...

י. ד.

דער בעל-תשובה

(ענדע פון דער 9. זייט)

מען, און ווען ער איז געוואויר געווארען, אז זיין זוהן האלט זיך אויף אין רייצפערד, ביים רבין ר' הערצקע, איז ער אהין געפאהרען איהם אהיימנעהמען. אבער ר' בערישל האט מעהר נישט געוואלט הערען דערפון. עס האט אפילו נישט געהאלפען די בקשות פון רבי ר' הערצקען אליין. ער האט נישט געוואלט פערלאזען די ישיבה, און ווען דער רבי ר' הערצקע האט איהם געהייסען זיך פיהרען מיט אלע יודען גלייך, חתונה האבען און ווערען א יוד, א בעל-הבית, האט ער נישט געוואלט הערען דערפון, נאר ער האט כסדר „געפאסט הפסקות", פון איין שבת צום צווייטען, כדי תשובה צו טון אויף זיינע גרויסע זינד, וואס ער איז בעגאנגען, בעת ער איז געווען א סטודענט אין בודאפעשט. עס האט נישט געהאלפען דאס בעטען זיך פון דעם רבי ר' הערצקע, אז ער זאל אפטרעטען פון דעם משוגה'דיגען וועג, און אז דער דרך פון חסידות איז נישט, מען זאל כסדר אין זינען האבען די עבירות, וואס מ'איז בעגאנגען: „ווען איינער האט זיך געפונען אין א מקום פון צואה", האט דער רבי ר' הערצקע מיט איהם איינגע'טענה'ט, „דארף ער זעהן, וואס שנעלער ארויסצוקריכען פון דעם ארט. טוט מען אבער נישט אזוי, איז מען כסדר איינגע'חזיר'ט און מען שטעקט דארט, וואו מען האט פריהער געשטעקט.... דער מענש דארף זיך אבער קאנען דערהויבען און ארויסקריכען פון דער גאנצער בלאטע..."

אזוי האט דער רבי ר' הערצקע מיט איהם איינגע'טענה'ט, אבער ר' בערישל האט גארנישט געוואלט הערען דערפון. „דער רבי ווייסט גארנישט, וואס פאר א חוטא איך בין געוועזן", פלעגט ער וויינען מיט טרעהרען, „מיינע חטאים קאן מען אזוי שנעל נישט אפמעקען..." און ער פלעגט ווייטער פאסטען און דאווענען א גאנצען טאג.

די חסידים פון רייצפערד האבען אויף איהם אנגעהויבען צו קוקען ווי אויף א הייליגען, מען האט איהם אנגעהויבען צו בעווארפען מיט קוויטלעך, האט זיך ר' בערישל איינמאל אויפגעהויבען אין מיטען דער נאכט און האט פערלאזט רייצפערד, איז אריבער די אונגארישע גרעניץ און אנגעקומען קיין קראקע. ער איז אריין אין דער „ר' אייזיק ר' יעקעלעס שוהל" און דארט א גאנצען טאג געלערנט און געדאוונט. ווען די יודען האבען איהם געפרעגט, ווי ער הייסט, האט ער געענטפערט: בעריש. האט מען איהם געפרעגט פון וואנען ער קומט און וואס זיין טוען איז געווען ביז איצט, האט ער געשוויגען און גארנישט געוואלט ענטפערען, האט מען איהם געגעבען דעם נאמען: „ר' בערישל בעל-תשובה". אין קראקע האט מען דעם בעל-תשובה חתונה געמאכט מיט אנ'אלט מיידעל פון מיראן (מערב-גאליציע) און ער האט זיך אויך נאך דער חתונה געפיהרט אין זיין אויסטערלישען דרך. די יודענע זיינע האט געמוזט אליין פערדינען אויף פרנסה. זיצען אין מארק אויפן קאזמארק, ר' בערישל איז געזעסען א גאנצען טאג אין בית-מדרש און געדאוונט, און איז אריינגעקומען אנ'ארימאן אין בית-המדרש אריין בעטען א נדבה, איז ר' בערישל גלייך מיט איהם ארויס פון מקום קדוש און איינגעהילט אין טלית און תפילין איז ער געגאנגען איבער די געוועלבער קלייבען געלט פאר דעם ארימאן.

מיט דער צייט איז דער נאמען פון ר' בערישל בעל-תשובה געווארען בעקאנט אין גאנץ מערב-גאליציע און ווען א יוד אדער א יודענע האט זיך געפונען אין אנ'עת-צרה, איז מען געלאפען צום רבין ר' בערישל בעל-תשובה ער זאל מתפלל זיין, און ר' בערישל נעמט גלייך צונויף א מנין יודען און זאגט מיט זיי תהלים, קיין געלט האט ער נישט גענומען און די פדיונות, וואס די יודען האבען איהם געגעבען, האט ער אוועקגעגעבען די פערבארגענע ארימעלייט פון שטאט, יעדען פרייטאג איז ער ארומגעגאנגען צונויפזאמלען געלט אויף „פדיון משכנות", אויסצולייזען די משכנות, וואס די ארימע יודען האבען פערזעצט אין משך פון דער וואך.

דער רבי ר' בערישל האט אויך געהאט אנ'אויסטערלישען מנהג, צו לויפען א פאר מאל אין טאג אין מקוה אריין און ווען ער האט געהאט א קינד, א יונגעלע, האט ער אויך גענומען דאס קינד און פאר דעם ברית עס טובל געווען אין דער מקוה. דאס קינד איז באלד נאכן ברית געשטארבען פון א פערקיהלונג. דאס זעלביגע איז אויך געווען מיט זיין צווייטען קינד. געבליבען לעבען זענען נאר צוויי טעכטער. אויף וועלכע ער האט זיך נישט אומגעקוקט, נאר ער פלעגט גאנצע טעג ארומלויפען איבער די גאסען אין טלית און תפילין, שטענדיג פערטאן אין מצוות. טאמער האט ער צייט געהאט א מינוט, איז ער אריינגעפאלען אין א קלויז אריין און זיך געווארפען אונטער א באנק, דארט תפילה געטון, ביז עס איז אריינגעקומען א יוד און זיך פאר איהם אויסגערעדט זיין ביטער הארץ, דעמאלט איז ר' בערישל אפוירגעקראכען פון אונטער דער באנק און מיט דעם יודען געלאפען איבער דער שטאט, איהם ארויסהעלפען...

און ערשט שפעט אין דער נאכט האט ער זיך דערמאהנט, אז ער האט א שטוב און איז אהיימגעלאפען, געבראכט א שייטעל האלץ, א הערינג און א ביסעל קארטאפעל, דאס ווייב מיט די קינדער זאלען אויך האבען מיט וואס דאס הארץ צו דערכאפען, און באלד איז ער ווידער ארויסגעלאפען און אנגעהויבען צו וועקען די יודען פונם קאזמארק צו חצות, מיט א מתיקות'דיגען ניגון פלעגט ער רופען איבער די פערשלאפענע אלטע גאסען:

„יודעלעך, יודעלעך!
טייערע, זיסע נשמה'לעך!
שטייט אויף, יודעלעך,
צו עבודת הבורא!"

און האט מען געהערט דעם רבין ר' בערישל בעל תשובה רופען צו חצות, איז נישט מעגליך געווען, מען זאל בלייבען ליגען אין בעט, זיין קול האט געצויגען זיך אריינצובאפען וואס שנעלער אין דער קלויז אריין און אפצוריכטען חצות...

ערשט מיט א פיר יאהר צוריק איז ר' בערישל בעל-תשובה נפטר געווארען אין קראקע. צעהנדליגער טויזענטער מענשען זענען געקומען צו דער לוויה. עס זענען אנגעקומען ספעציעלע צוגען פון אלע ארומיגע שטעטלעך. דער גאנצער קאזמארק איז געווען פערפלייצט מיט יודען. קיין הספדים זענען נישט געהאלטען געווארען און מתעסק געווען מיט זיין קבורה האבען זיך נאר די פשוט'ע, פראסטע יודען, וועמעס רבי און ארויסהעלפער ר' בערישל בעל-תשובה איז געווען, קיין אנדערען האבען זיי נישט צוגעלאזט.

אין דער צוואה, האט ר' בערישל אפילו געהאט אנגעזאגט: מען זאל איבער איהם מקיים זיין די ארבע מיתות בית-דין, ד. ה. מען זאל איהם אראפווארפען פון בעט אויף דר'ערד, איהם בעווארפען מיט שטיינער.... אבער דאל בית-דין פון קראקע האט גע'פסק'ענט, אז מען זאל די צוואה נישט אויספיהרען אז ער אליין האט זיך טאקע געמענט האלטען פאר א חוטא. אבער דאס בית-דין ווייסט. אז ער איז געווען א איש תמים און א גרויסער צדיק...

ענגלאנד און דייטשלאנד

(ענדע פון דער ד. זייט)

ליך א שטענדיגע דראהונג. אויך פאר רוסלאנד איז דאס גאר נישט קיין אנגענעהמע זאך. רוסלאנד וועט איצט געצוואונגען זיין צו פערשטארקען איהר פלאט אויפן באלטישען ים. מיט אייןווארט, ענגלאנדס „זשעסט" וועט איצט א סך קלאפאט און זארג אריינשלאפלאזע נעכט פערשאפען א גאנצען רייהע איראפעאישע מלוכות.

דאס שענסטע איז: אז פון דייטשלאנדס פלאט-פערשטארקונג קען אמאל ענגלאנד אליין האבען צו זאגען און צו זינגען. אין ענגלאנד לאזען זיך איצט הערען גאנץ ערנסטע פאכמענישע שטימען, וועלכע ווארנען און זאגען: אז דייטשלאנדס פערשטארקונג אויפן ים מוז דערפיהרען קאנסעקווענט צו א פאלקאמענער ענדערונג און איבערגרופירונג פון די כוחות - פערהעלטענישען אויפן באלטישען ים, און דווקא נישט לטובת ענגלאנד. דער ענגלישער פלאט אין ענגלישען קאנאל וועט זיין געבונדען אזוי צו זאגען, איבער די הענד און די פיס, ער וועט מוזען היטען די ברעגעס פון ענגלאנד. די איבריגע טיילען פון ענגלישען פלאט וועלען זיין צעזייהט און צעשפרייט איבער דער גאנצער וועלט, וואו ענגלאנדס קאלאניעס און פאסעסיעס געפונען זיך. מ'קען דעריבער גאר נישט וויסען, אין וואס פאר אנ'אומאנגענעהמע לאגע ענגלאנד קען נאך אמאל קומען צוליב דעם איצטיגען פלאט-אפמאך.

* * *

יעדענפאלס איז דער פלאט-אפמאך נישט געווען קיין זשעסט מצד ענגלאנד. אויב זי האט זיך געבונדען דורך אנ'אפמאך, איז די ענגלישע רעגירונג איבערצייגט מסתמא, אז דערפון וועט ארויסקומען א טובה פאר ענגלאנד.

די פראגע איז נאר — די געשיכטע ווייסט נישט פון אזא פאל — צי עס האט שוין אמאל געהאט א טובה עמיצער, וואס האט זיך, ווען עס איז, פערבונדען מיט דייטשלאנד.

און מכל-שכן איז שוין קלאר, וואס מ'קען דערווארטען פון א היטלער-דייטשלאנד....

לודוויק זאץ אויף גאסטשפילען אין „ראזמאיטאשטשי"

קיינעם'ס גאסטשפילען פאר דער ל_צטער צייט האט נישט אזוי פעראינטריגירט דעם טעאטער-עולם ווי לודוויק זאץ, און עס איז קיין וואונדער נישט — איז דאך לודוויק זאץ ביים היינטיגען טאג דער גרעסטער טראגי-קאמיקער אויף דער יודישער ביהנע, זיין שפילען האט אומעטום ארויסגערופען דעם גרעסטען אינטערעס, און געווען א מאניפעסטאציע פאר'ן יודישען טעאטער אין גאר דער וועלט. דעריבער איז פערשטענדליך דער גרויסער אינטערעס וואס ווארט אויף זיינע גאסטשפילען.

די גאסטשפילען האבען זיך שוין בעדארפט אנהויבען דעם היינטיגען פרייטאג, נאר איבער די אינטענסיווע פראבען וועלען זיך די גאסטשפילען ערשט אנהויבען פרייטאג דעם 5 יולי.

„יינג טעאטער" אינגיכען צוגאסט אין לאדז

יודישע עקספערימענטאלע סטודיע „יונג טעאטער" אין ווארשא אונטער דער קינסטלערישער אנפיהרונג פון מיכאל בראנדט (ר"ר מיכאל וויכערט) קומט אראפ אינגיכען קיין לאדז. „יונג טעאטער" איז ביים היינטיגען טאג דאס איינציגע סטאבילע יודישע טעאטער, וואס שפילט אהן איבעררייס אין ווארשא קנאפע 3 יאהר. פאר דער צייט האט „יונג טעאטער" אויסגעפיהרט 6 פיעסען פון גרויסען ליטעראדישען און קינסטלערישען ווערט. יעדע פיעסע איז געשפילט געווארען העכער 100 מאל און א טייל זענען דערגאנגען ביז 200 מאל, וואס טרעפט זיך גאר זעלטען אין טעאטער. „יונג טעאטער" פיהרט אויף די פיעסען אויף א נייעם און אריגינעלען אופן. אהן א בינע און אהן א פארהאנג, צווישען פובליקום אין פערשידענע פונקטען פון זאל. דער אריגינעלער אופן פון די אויפפירונגען, די אויסגעצייכענטע רעזשי, דאס גלענצענדע שפילען פון קינסטלערישען אנסאמבל, האט געפונען א זעהר ווארימען אפקלאנג צווישען פובליקום און אין דער גאנצער יודישער און פוילישער פרעסע. א גאנצע רייהע ארטיסטען, שריפטשטעלער, טעאטער-טוער, יודישע, פוילישע און אויסלענדישע האבען זיך אפגערופען אין ארטיקלען, רעצענזיעס און בריף מיט גרוים בעגייסטערונג וועגן „יונג טעאטער".

„יונג טעאטער" קומט צו פאהרען קיין לאדז אויף א קורצע צייט, כדי צו געבען א מעגליכקייט דעם לאדזער פובליקום זיך צו בעקענען מיט דעם אינטערעסאנטען יודישען טעאטער אין פוילען.

אויף די הייסע זומערטעג
וואפלעס
דערפרישענד — דורשט-שטילענד!
BRANKA

רייכער פראגראם אין „טאבארין"

אינ'ם פרעכטיגען ארטיסטישען לאקאל „טאבארין" געהט איצט אנ'אויסגעצייכענטער פראגראם, וואס ציהט צו מאסען בעזוכער.

די דירעקציע זארגט כסדר אריינצוברענגען פערשידענע אויסבעסערונגען אויך אין אויסערליכען אויסזעהען פון לאקאל, וואס איז ביים היינטיגען טאג ביי אונז אין שטאט דאס איינציגע שעהנע פערוויילונגס-לאקאל וואס קאן פערגליכען ווערען מיט די עהנליכע לאקאלען אין די אייראפעאישע שטעט

אינ'ם איצטיגען רייכען פראגראם צייכענט זיך בעזונדערס אויס און האט אויך א פערדינטען ערפאלג בערטא מילער, וועלכע מאכט, צוזאמען מיט איהר פארטנער ,וואונדערבארע אקראבאציעס פון סקעטינג.

דער דאזיגער נומער ווערט אויפגענומען פון עולם מיט דער גרעסטער שפאנונג.

אויך די אנדערע נומערן פון פראגראם זענען רייך מיט טענץ און לאזען איבער דעם בעסטען איינדרוק.

מעלדונגען

זש. ט. ק. (וואולטשאנסקא 35 טעל. 121-53)

די נאהענטסטע אויספלוגען

פרייטאג,, ד. 28 ה. י. קומט פאר א 3-טאגיגער אויספלוג אויפ'ן פוילישען ים-ברעג (גדיניע), העל, קארוויע יאסטשעמביע גורע און ראזעוויע). שבת ד. 29 ה. ח. קומט פאר א טוריסטישער אויספלוג נאך סמארדזעוו; זונטאג ד. 30 ה. ח. — נאך פאדוויאנטשין.

איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט ביזן 28 יוני (1 א זייגער מיטאג)

טוריסטישע אפרוה-קאלאניעס אין קארוויע ביים באלטישען ים און אין טאטארוו

די קאלאניע אין קארוויע געפינט זיך הארט ביי דער פלאזשע, בשכנות פון טרוקענע סאסנע-וועלדער אין דער גרעסטער ווילע „זניטש" און ארומיגע געביידעס; די צימערן זענען 2, 3 און 4-פערזאניגע. אויף דער קאלאניע קומען פאר סיסטעמאטישע אויספלוגען אויפ'ן גאנצען פוילישען ים-ברעג (גדיניע, העל, יאסטארניע, ראזעוויע (ים-לאמטער), קארטוז (קאשובישער שווייץ) און אנד. געזעלשאפטליכע און ארטיסטישע אוועגדען. אויפ'ן ארט א קלאוויר, ראדיא, פאטעפאן, ביבליאטעק און לייענזאל. די אדמיניסטראטיווע טוריסטישע און ווירטשאפטליכע ליטונג געפינט זיך אין די הענט פון די ביז-איצטיגע לייטער ה"ח גרונדמאן, אלטמאן און נוי-אנגאזשירטע פרוי ליכטענשטיין גוטא. איינשרייבונגען און אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט.

די קאלאניע אין טאטארוו געפינט זיך אין שענסטען טייל פון דער גארגאני און טשארנאהארא צווישען מאלערישע בערג-לאנדשאפטען, בעזיצט א שעהנע פלאזשע הארט ביים טייך פרוט. די קאלאניע געפינט זיך אין דער ווילע „אירא" און ארומיגע געביידעס; די צימערן 3 און 4 פערזאניגע. טאטארוו איז א הערליכער אויסגאנג פאר נאהענטע און ווייטשטרעקדיגע אויספלוגען אין די בעסקידען און אנד. דעם 5-טען יולי ה. י. פאהרט אפ די נאהענטסטע גרופע.

אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט פון זש. ט. ק. וואולטשאנסקא 35, טעל. 121-53) טעגליך פון 10—2 מיטאג און 6—10 אוונט.

איגוד הציונ"ים (אידענשטאאטס-פארטיי) בפולניה סניף בלודז פילסודסקיעגא 57

שבת דעם 29 יוני ד. י. פינקטליך 9 א זייגער אוונד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודסקיעגא 57 א רעפעראט פון ה' זילבערבערג (פון לובלין) א.ד. ט. „חלוצים אמאל און חלוצים היינט," איינגאנג פריי פאר חברים און [illegible]

SEMPERIT opony samochodowe, motocyklowe i rowerowe
oraz artykuły chirurgiczne, techniczne i sportowe — Jen. Reprezentacja
CH. TENENBLUM Narutowicza 16, tel. 140-59 **BERSON SEMPERIT**

קינאָ־טעאַטער **SZTUKA** לאָדז, קאָפּערניקאַ 16a, טעל. 140-72.
היינט און פאָלג. טעג! **גנב פון הערצער**
עס ווערט דעמאָנסטרירט די גרעסטע קאָמעדיע א. ג.
אין דער הויפּטראָלע: **Fredric March** מיט'ן אַנטייל פון Constance Benet i Fay Wray
דער זאַל איז ווענטילירט און געקיהלט.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראָמסקיעגאָ 74/76 (ראָג קאָפּערניקאַ)
היינט און פאָלגענדע טעג
מענאַמענאַלער שטערן SHIRLEY TEMPLE, CAROLA LOMBARD מיט'ן אַנטייל פון GARY COOPDR
„יעצט און שטענדיג"
נעכסטער פּראָגראַם: „סקאַנדאַל אין בודאַפּעשט" מיט Frauciszka Gaal אין דער הויפּטראָלע.
אָנהייב פון די סעאַנסן 4.30, יום־טוב און זונטאָג 2 א זייגער נאָכמיטאָג. אַלע פּלעצער אויפ'ן ערשטן סעאַנס צו 50 גראָשן.

איינציגער קלאַנג־קינאָ אין גאָרטען **RAKIETA** שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22
די מעלאָדישסטע ווינער קאָמעדיע, וואָס ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש
„דער הער אָהן וואוינונג" (Der Herr ohne Wohnung)
אין די הויפּטראָלען: Herman Thimig, Leo Slezak, Paul Hoerbiger, Hilde v. Stolz, Luzzi Holzsam, Adele Sandrock.
אָנהייב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום טוב 12 בייטאָג. דער זאַל איז געשיצט געגען אומגינסטיגע וועטערונג און קעלט.
אויפ'ן 1־טן סעאַנס און פריהמאָרגן־פאָרשטעלונגען זענען אַלע פּלעצער צו 54 גראָשן.

METRO פּושעיאָז 2 — אָנהייב 6 נאָכמיטאָג
ADRIA גלובנאַ 1 — אָנהייב 5 נאָכמ.
היינט צום לעצטן מאָל **„דער מענש אָהן געזיכט"**
סענסאַציאָנעלער סאַלאָן־פילם
אין דער הויפּט־ראָלע דער גענאַלער עקראַן־קינסטלער PAWEŁ RICHTER נייעסטער פילם פון עסטרייכישער פּראָדוקציע.
אַנאָנס! קירצליך „פרישטיק דורך 30 טעג" מיט Sylvia Sidney
היינט צום לעצט'ן מאָל **Miraż** „קייטען פון לעבען" מיט NOAH BEERY —
נעכסטער פּראָגראַם: „ציגיינער־בלוט" (Carmen)

קלאַנג־קינאָ **CAPITOL** זאַוואַדזקאַ 16
היינט און פאָלגענדע טעג!
ליבעס־דראַמע אויפ'ן גרונד פון אימפּאָנירענדע רעווי א. ג.
„די דאַמע פון מאָולען־רוזש"
פּרעכטיגער ערשט־שער פילם. אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבע און אַקטואַליטעטן. דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.
אָנהייב פון די סעאַנסן: אין געוו. טעג 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12.30 בייטאָג

NIEZABIJAĆ SAMOCHODÓW TWARDEMI OPONAMI!
STOSUJCIE OPONY MICHELIN ELASTYCZNE — TRWAŁE
Wyłączna repr. Narutowicza 18 JOACHIM GERSON

„קליינע אַנאָנסען"

פּרייז פון אַנ'אָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

ראַקאַלעו!

א וואוינונג פון 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייט, 1-טער שטאָק, 5 פענסטער, פון זאַפּאַרט צו פערמיטן אויך א זעלבע וואוינונג פּאַרטער. צו ערפאַהרען פּאָמאָרסקאַ 44 ביי קראַוסקאַ.

א מעבלירט צימער מיט אַלע בעקוועמליכקייטן אָפּצוגעבען ביליג. זשעראָמסקיעגאָ 9, וו. 47 ביי ריזענבערג. 9241

א געוועלב און שטוב פון זאַפּאַרט צו פערמיטן גדאַנסקאַ 27. 9239

צו פערמיטען פון זאַפּאַרט 2 צימער און קיך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אויף זאַוואַדזקאַ 5, טעל. 182-10.

צו פערמיטען א האַנדעלס־לאָקאַל פּיעטריקאָווער 33 פּאַרטער. צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער 58, וו. 4. 9247

א שעהנע ווילע פון 15 שטובען צווישען טאָמאַשאָוו און קאַלי מיט א שעהנעם גאָרטען מיט 2 פּלעצער צוליב אַבריינז זעהר ביליג און אויף גוטע בעדינגונגען צו פערקויפען. דראַוויסאַ זיך טעל. 193-56. 9245

צו פערמיטען א מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען, ניטש קרעמפּערענדען איינגאַנג. 20 זל. א מאָנאַט. — אַלעע 1. מאַי 20, וואוינונג 37. 9253

פון זאַפּאַרט איבערצוגעבען א צימער לופטיג, זוניג, ס'פענסטער ביים גאָרטען פאַר א פּאָר־פּאָלק אָדער 2 הערען, אָדער 2 פרייליינס, עווענטועל אויף א ווערקשטעל. גזשעלסקאַ 38, וואוינונג 61.

2 i 3 pokojowe mieszkanie wyremontowane z wygodami, na I piętrze, do wynajęcia. Śródmiejska 56. 9252

פון זאַפּאַרט צו פערמיטען א שטוב מיט א קיך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען פּיעטריקאָווער 117, וו. 19. צו טרעפען פון 5—7 נאָכמ.

צו פערמיטען א צוויי־פענסטערדיג זוניג צימער מיט אַלע בעקוועמליכקייטן, ס'קען זיין פאַר א פּאָרפּאָלק. פּאָלידניאָוואַ 24 וו. 12.

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר צוויי מיידלעך עווענטועל מיט קעסט. זשעראָמסקיעגאָ 67, פראָנט, צווייטער שטאָק וואוינונג נומער 14.

אָוועקצוגעבען אלס סובלאָקאַטאָר 1 גרויסע שטיב מיט 2 פענסטער און באַלקאָן, פראָנט 1 שטאָק, מיט א באַזונדערן איינגאַנג, 11 ליסטאָפּאַדאַ 29, וו. 6.

איבערצוגעבען א גרויס לאָקאַל, געאייגנעט אויף אַנ'עקספּעדיציע אָדער קליינע פאַבריק אין צענטרום שטאָט מיט עלעקטריע, וואַסער און ציטווייליגע קראַפט אויף שטשעלעצקאַ (קאָלעינאָ) 5. צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער 54, ביי די פּראַיינינגטע פליישער.

צו פערמיטען 4 צימער מיט בעקוועהמליכקייטען, 2 צימער, 1 צימער, געשעפט. זאַוואַדזקאַ 14. 9270

א האַנדעלס־קעלער אין בעסטען צענטער אויף נאַוואָמיעסקאַ 24 צו פערדינגען. צו ערפאַהרען ביים ווירט.

א געוועלב צו פערדינגען אויף פּאָדזשעטשנאַ 3, ווייזאַווי דער האַלע. צו ערפאַהרען ביים הויז־וועכטער.

Lokal na warsztat fabryczkę, skład, istnieje instalacja siły, do wynajęcia Południowa 28.

פרייע פּאָסטענס

עס ווערט געזוכט א גוטע מאַשינען צו סוויטערס, ספּעציאַליסטע צו וועסטען. נישט־קוואַליפיצירטע נישט קומען. פּיעטריקאָווער 79, וו. 52. 9646

גוטע קוואַליפיצירטע נייהעריגס צו הערען־וועש און פּיזשאַמעס ווערען געזוכט Heller, Piotrkowska 25 פון 2—12 און פון 5—7 אָוונט. 9299

פערשידענעס

וויכטיג פאַר טריקאָטאַזש־סוחרים איך נעהם אָן אויף לוין טריקאָ־רענדער אַלע ברייטען צו גאַנץ ביליגע פּרייזען. זגיערזשער 44, וו. 19 דאַרעמבוס. 9244

כ'נעם אָן צו אַרבייטען וויגאַנגיע אויף לויהן אויף א כעמניצער רונד־זשאַקאַרד א 10־נער ניימאַרק זאַוואַדזקאַ 19.

איבערצוגעבען א בויד אין דאָבראַניצקי'ס האַלע נאָוואָמיעסקאַ 19 אויף א גוטען פּונקט. ביליגער פּרייז. צו ערפאַהרען ביי בינשטאָק, פראַנציסקאַנער 28

Języka polskiego, arytmetyki handlowej szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 112 1 piętro, m. 6, godz. 6—8 wiecz. 9243

מודעה. דער וואָלבאָזשער רבי מו"ר יוסף ברוך ריבאַק שליט"א, וואָס האָט געוואוינט זגיערזשער 38, וואוינט היינט—פראַנציסקאַנער 15 און וועט שבת מברכים בענטשען ראש חודש מיט די וואָל באָזשער נגונים, און פאַרנאַכט וועט גע־פיהרט ווערען טיש שלש סעודות.

א קאָנצעסיאָנירטער פערמיטלונגס און ליציטאַציע זאַל מיטן ערטיילען קאָנטעס אין קאָמיסיאָנס־הויז פון Michał Filipowski אַנדזשעיאַ 1, טעל. 221-67 נעמט אָן אויף קאָמיס צו פערקויפען אַלע אַרט זאַכען. פערקויפט אויף גוטע בעדינגונגען

Weksel na zł. 50.— pł. 7/7 35 r. wystawiony 5 maja w Wilnie, wystawca W. Majzejko, pł. Syntupy, na zlecenie R. Fenstera, zaginął. Uczciwego znalazcę prosi o zwrot I. Lewkowicz, Łódź Zawadzka 14. Weksel niniejszy unieważnia się.

א שותף ווערט געזוכט צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט מיט א קליינעם קאַפּיטאַל. געזיכערטע פרנסה! צו ערפאַהרען בזשעזשינער 19, זאַלצמאַן.

Zaginiony został kwit z ekspedycji Przedborski i S-ka bezimienny na 20 sztuk towarów manufakturnych z dn. 14 VI r. b. Kwit został unieważniony. Proszę zwrócić takowy do Jakóba Litmanowicza, Północna 8.

MOTORY elektr.
OKAZYJNE używane i nowe po cenach najniższych Przełączniki gwiazda trójkąt i rozruszniki własnego wyrobu
WARSZTATY REPERACYJNE, przewijanie maszyn. Instalacje elektr. Reklamy neonowe
Inż. J. Reicher i S-ka, Łódź
Południowa 28, tel. 21-000.

א לופטיג צימער מיט בעקוועהמליכקייטען אָפּצוגעבען זאַפּאַרט, עווענטועל מעבלירט פאַר 2 מענער צו שלאָפען. צו ערפאַהרען נאַרוטאָוויטשאַ 5, וו. 12.

Dąbrowa nad Pilicą. Pensjonat dla dzieci pod kierownictwem rutynowanych sił pedagogicznych. Cena 3 zł. dziennie. Informacje: Wólczańska 41, m. 23. Tel. 232-94. 9249

קאָווירניע־רעסטאָראַן, ערשטקלאַסיג איינגעאָרדנט, צו פערקויפען צוליב אַבפאַהר. צו ערפאַהרען שרורמיעסקאַ 2, ביים פריזיער.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub — Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.